

Kuva: Taija Kirstua

Kuva: Pihla Liukkonen/Kontrastia

Kuva: Pihla Liukkonen/Kontrastia

Kuva: Pihla Liukkonen/Kontrastia

Tehdään & yhdessä MÄNTYHARJU.

VUOSITTAINEN
HYVINVOINTIRAPORTTI
2023

Dokumentin sisältö

TIIVISTELMÄ

JOHDANTO

OSA 1. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN KUNNISSA

- 1 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä velvoittavat lakipykälät ja kunnan strategia
- 2 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen linkittyvät työryhmät Mäntyharjussa
- 3 Tiedolla johtaminen
 - 3.1 HYTE-kerroin
 - 3.2 TEAviisari
 - 3.3 Hyvinvointi-indikaattori (Kuntaliitto)
 - 3.4 Tilastotietoa ja kyselyitä
 - 3.5 Päätösten vaikutusten ennakoarviointi
- 4 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat
- 5 Kestävä kehitys

OSA 2. MÄNTYHARJUN JA MÄNTYHARJULAISTEN HYVINVOINNIN TILA VUONNA 2023

- 6 Hyvinvoinnin tila eri ikäryhmillä sekä eri teemoissa
 - 6.1 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet
 - 6.2 Nuoret ja nuoret aikuiset
 - 6.3 Työikäiset
 - 6.4 Ikäihmiset
 - 6.5 Kaikki ikäryhmät
 - 6.5.1 Elinvoima
 - 6.5.2 Osallisuus
 - 6.5.3 Liikunta
 - 6.5.4 Kulttuuri
 - 6.5.5 Ehkäisevä päihdetyö
 - 6.5.6 Kotoutuminen
 - 6.5.7 Turvallisuus ja liikenne
 - 6.5.8 Sosiaali- ja terveydenhuolto

OSA 3. HYVINVOINTISUUNNITELMA 2021-2025

- 7 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

OSA 4. SUUNNITELMAN HYVÄKSYMINEN TOIMIELIMISSÄ

OSA 5. LÄHTEET

LIITE 1: Indikaattorien osoittama hyvinvointi Mäntyharjussa 2023

MÄNTYHARJU

2023

Mäntyharjulaisia **5 522**,
joista alle 18-vuotiaita **14,0 %** ja
yli 65-vuotiaita **39,2 %**

HYTE-kerroin* (0-100)
71
HYTE-kerroin €/asukas
20,10

*hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen
valtiosuuden lisäosa (THL)

Hyvinvointi-indikaattori
(Kuntaliitto),
100 on keskiarvo
Mäntyharjun tulos 90

Tiedonkeruuta:

Kouluterveyskysely

Mäntyharjun hyvinvointikysely

TEAvisari
(kuntajohto, kulttuuri ja
perusopetus)

Hyvinvointitekoja lukuina
esimerkiksi:

Kansalaisopiston kursseja: **166**

Nuorisotilalla kävijöitä: **1298**

Puuhalassa kävijöitä: **1220**

Syödään yhdessä -tapahtumia: **7**

Jaetut liikunta-avustukset **32 000 €**
ja kulttuuriavustukset **11 000 €**

Hyvinvointisuunnitelma 2021-2025

Hyväksytty kunnanvaltuustossa 06.06.2022 (§34)

Kolme painopistettä, yksitoista tavoitetta ja neljäkymmentäkuusi
toimenpidettä

- Toimenpiteistä 3 kpl ei ole toteutunut toistaiseksi
- Toimenpiteistä 21 kpl on toteutunut osittain
- Toimenpiteistä 22 kpl on toteutunut

JOHDANTO

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on laaja-alaista ja pitkäjänteistä työtä. THL:n (2022a) mukaan se on toimintaa, jolla tuetaan ihmisten mahdollisuuksia hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitoon ja niiden parantamiseen. Esimerkiksi kunnassa näitä mahdollisuuksia luodaan pitämällä huolta kunnan olosuhteista, jotka tukevat hyvinvointia ja terveellisten valintojen tekemistä (Kilpeläinen ym. 2021). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä (hyte-työssä) pääpaino on ennaltaehkäisevässä toiminnassa.

Stiglitzin komission mallissa hyvinvointi koostuu kahdeksasta eri osa-alueesta, jotka ovat terveys, koulutus, henkilökohtainen toiminta ja työ, ääni kuuluville yhteiskunnassa, sosiaaliset yhteydet ja suhteet, aineellinen elintaso, ympäristö ja turvallisuuden tunne (kuva 1) (Stiglitz ym. 2009). Sosiaali- ja terveysministeriö (Lohtander ym. 2021) on luonut kyseisen mallin pohjalta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelukartan, jossa jokaiselle mallin osa-alueelle on jäsennelty siihen linkittyviä toimia ja palveluita (kts. tarkemmin [täältä](#), s. 18-20).

Kuva 1. Stiglitzin komission hyvinvoinnin eri osa-alueet (Lohtander ym. 2021).

Hyvinvoinnin eri osa-alueita tarkastelemalla on mahdollista havainnoida, että kuntien hyte-työ on laaja-alaista ja poikkihallinnollista työtä (Kuntaliitto 2023a). Poikkihallinnosta työtä korostaa myös termi terveys kaikissa politiikoissa (HiAP, health in all policies). Monet väestön terveyteen keskeisesti vaikuttavat tekijät ovat terveyssektorin ulkopuolella (esimerkiksi koulutus, työllisyys, ympäristö, ja liikenne), ja tästä syystä terveysvaikutukset on otettava huomioon laajalti kaikilla toimialoilla sekä toimenpiteissä (THL 2022b). Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä ei kunta organisaationa tuota yksin, vaan erittäin merkittävässä roolissa ovat alueen yhdistykset, järjestöt, seurakunnat sekä yritykset ja yhteisöt.

Hyvinvointiraportti on vuosittain laadittava lakisääteinen asiakirja, joka kuvaa kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa ja hyte-työn toimenpiteitä raportointivuodelta. Tämä vuosittainen raportti sisältää ensimmäisessä osassa hyte-työn lähtökohtia ja perusteita niin yleisellä kuin paikallisella tasolla. Toisessa osassa käydään läpi kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa ja siinä tapahtuneita muutoksia sekä tehtyjä toimia vuonna 2023 eri kohderyhmien ja teemojen osalta. Viimeisessä osassa tarkastellaan vuosille 2021-2025 laadittua laajaa hyvinvointisuunnitelmaa ja sen tavoitteiden ja toimenpiteiden edistymistä vuoden 2023 aikana. Raportin liitteenä on tilastotietoa vuonna 2022-2023 päivittyneistä tilastoista.

OSA 1. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN KUNNISSA

1 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä velvoittavat lakipykälät ja kunnan strategia

Kunnilla on [kuntalain](#) (410/2015) 1 §:n mukaisesti olennainen rooli hyte-työssä ”Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.” Lisäksi kuntalaissa mainitaan kunnan vastuut osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksissa (22 §) sekä viestinnässä ja tiedottamisessa (29 §).

[Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä](#) (612/2021) 6 §:ssä kunnille on säädetty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä seuraavanlaisia tehtäviä (Kuntaliitto 2023a):

- Ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä omassa toiminnassaan.
- Strategisessa suunnittelussa asetettava tavoitteet ja määriteltävä toimenpiteet.
- Tehtävä päätösten vaikutusten ennakoarvointi ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen kohdistuvista päätöksistä väestöryhmittäin.
- Nimettävä terveyden- ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutaho.
- Seurattava asukkaiden elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin.
- Raportoitava valtuustolleen vuosittain hytestä ja valmisteltava valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma.
- Tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteisteistyötä hyvinvointialueen kanssa sekä tuettava toisiaan asiantuntemuksellaan sekä tehtävä myös yhteistyötä alueella toimivien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.
- Kunnan on edistettävä hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia.
- Osallistuttava vuosittaisiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskeviin neuvotteluihin

Lisäksi [laki ehkäisevästä päihdetyön järjestämisestä](#) (523/2015), [laki kuntien kulttuuritoiminnasta](#) (166/2019), [nuorisolaki](#) (1285/2016) sekä [liikuntalaki](#) (390/2015) ohjaavat kunnan hyvinvointityötä.

Myös kuntalain 37 §:ssä mukaisesti kuntastrategiassa tulee huomioida kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen.

[Mäntyharjun kunnan strategian](#) (2022-2025) painopisteet ovat:

- Talous ja päätöksenteko
- Kuntaimago
- Elinkeinojen menestys
- Aktiviteetit ja luonto

4. painopiste, aktiviteetit ja luonto, sisältää kulttuuri-, liikunta- ja luontoaktiviteettien edistämisen ja ylläpidon ja saavutettavuuden huomioimisen.

Vuoden 2023 talousarviossa toimialat asettivat toiminnallisia tavoitteita koskien strategiaa ja hyvinvointia. Näitä tavoitteita arvioitiin kolmannesvuosiraporttien sekä tilinpäätöksen yhteydessä. Tavoitteet ja niiden toimenpiteet tukivat kunnan kokonaisvaltaista hyvinvointityötä eri kohderyhmät huomioiden.

2 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen linkittyvät työryhmät Mäntyharjussa

Hyvinvoinnin edistämisen työryhmä:

Mäntyharjussa toimii monialainen poikkihallinnollinen työryhmä, jonka tehtävä on koordinoida ja kehittää kunnan alueella tapahtuvaa hyvinvoinnin edistämistyötä. Työryhmä vastaa kunnan hyvinvointikertomus- ja suunnitelmatyöstä.

Työryhmään kuuluu kunnan työntekijöitä (sivistysjohtaja, hyvinvointikoordinaattori, tekninen johtaja, etsivä nuorisotyöntekijä sekä liikuntaneuvoja) ja luottamushenkilöitä, yhdistysten edustajia sekä seurakunnan, Eloisan (hyvinvointikoordinaattori) ja nuorisovaltuuston edustaja. Työryhmän kokoonkutsujana ja puheenjohtajana toimii hyvinvointikoordinaattori. Työryhmä kokoontuu vuoden aikana 2-4 kertaa.

Lasten ja nuorten hyvinvointi työryhmä:

Monialaisen työryhmän tarkoituksena on koordinoita ja kehittää kunnan hyvinvoinnin edistämistyötä nimenomaan lasten ja nuorten näkökulmasta. Työryhmään kuuluu laajalti sivistyspalveluiden henkilöstöä (sivistysjohtaja, hyvinvointikoordinaattori, perusopetuksen ja lukion rehtorit, varhaiskasvatuksen johtaja ja nuorisotyöntekijöitä) sekä Eloisan (ent. Essoten) työntekijöitä erityisesti opiskeluhuoltoon liittyen. Työryhmä kutsuu tarvittaessa asiantuntijoita mukaan. Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä kokoontuu noin 4-6 kertaa vuodessa. Työryhmänpuheenjohtajana toimii sivistysjohtaja ja koollekutsujana sekä sihteerinä hyvinvointikoordinaattori.

Ehkäisevän toiminnan työryhmä:

Ehkäisevän toiminnan työryhmä kokoontuu noin joka toinen kuukausi organisoimaan toimenpiteitä, joilla voidaan ennaltaehkäistä päihteidenkäyttöä ja riippuvuuksien syntyä sekä vähentää päihde- ja peliriippuvuuksista johtuvia haittoja. Kokoonpano muodostaa moniammatillisen työryhmän, jossa ovat edustettuna sosiaali- ja terveystyöpalvelut (Eloisa), nuorisopalvelut, oppilaitokset, seurakunnat sekä työllisyyspalvelut. Työryhmä on laatinut vuosittain toimintasuunnitelman tulevalle vuodelle.

Työryhmä toimii sivistyslautakunnan alaisuudessa. Kokoonkutsujana ja puheenjohtajana toimii hyvinvointikoordinaattori.

Peli- ja päihdekasvatus työryhmät:

Peli- ja päihdekasvatustyöryhmät ryhtyivät työstämään vuonna 2022 peli- ja päihdekasvatussuunnitelmia. Työryhmien tarkoituksena on kokoontua säännöllisesti asiakirjojen työstämistä varten sekä jatkossa kokoontua arvioimaan asiakirjojen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista. Työryhmään kuuluu kunnan hyvinvointikoordinaattori, perusopetuksen ja lukion rehtori, varhaiskasvatuksen johtaja, opiskeluhuollon työntekijöitä ja kirjaston, nuorisopalveluiden sekä koulun henkilökuntaa.

Liikenneturvallisuuustyöryhmä:

Mäntyharjun kunnassa toimii poikkihallinnollinen liikenneturvallisuuustyöryhmä, joka kokoontuu kaksi kertaa vuodessa keskustelemaan ajankohtaisista liikenneturvallisuuksaiheista sekä suunnittelemaan toimenpiteitä. Kunnan eri toimialojen edustuksen lisäksi liikenneturvallisuuustyöryhmässä on mukana pelastuslaitoksen, poliisin, ELY-keskuksen ja Liikenneturvan edustus. Työryhmä seuraa kunnan liikenneturvallisuuksitilannetta ja siihen vaikuttavia asioita, ideoi ja koordinoi konkreettisia ratkaisuja kestävän ja turvallisen liikkumisen haasteisiin, edistää kunnan sisäistä sekä sidosryhmien välistä yhteistyötä ja kokemusten vaihtoa, varmistaa liikenneturvallisuuksityön tavoitteiden toteutumisen kunnan eri yksiköissä, edistää liikenneturvallisuuksien näkyvyyttä kunnan strategioissa, suunnitelmissa ja viestinnässä sekä tekee näkyväksi kunnassa tehtävää liikenneturvallisuuksityötä. Työryhmän kokoonkutsujana toimii liikenneturvallisuuksitoimija.

Yhtenäiskoulu harrastaa -verkosto:

Harrastamisen Suomen mallin tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Mäntyharjussa toiminta kantaa nimeä Harrastamisen Mäntyharjun malli. Yhdessä Harrastamisen Mäntyharjun mallin - tarjonta sekä koulun kerhotoiminnan tarjonta muodostavat Yhtenäiskoulun harrastustarjottimen. Verkoston tehtävänä on huolehtia lukuvuosittaisen hankkeen toteutumisesta, oppilaskyselyistä sekä keskustella ajankohtaisista ilmiöistä hankkeeseen liittyen. Verkostossa on mukana Harrastamisen Mäntyharjun mallin -koordinaattori (hyvinvointikoordinaattori), koulun kerhotoiminnan koordinaattori sekä Harrastamisen Mäntyharjun mallin harrastusten ohjaajat ja nuorisopalveluiden työntekijöitä. Verkosto kokoontuu noin 4 kertaa lukuvuoden aikana.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tiimi:

Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tiimin kokoonpanossa ovat mukana sivistysjohtaja, hyvinvointikoordinaattori, varhaiskasvatuksen johtaja ja nuorisotyöntekijä sekä liikuntaneuvoja. Tiimi käsittelee ajankohtaisia hyte-asioita säännöllisesti noin 2-4 krt kuukaudessa.

Lisäksi kunnalla on edustus useissa alueellisissa sekä valtakunnallisissa verkostoissa ja työryhmissä eri teemoihin liittyen esimerkiksi alueellinen lasten ja nuorten ohjausryhmä, alueellinen ehkäisevän päihdetyön työryhmä sekä väkivallaton Etelä-Savo työryhmä.

3 Tiedolla johtaminen

3.1 HYTE-kerroin

Vuoden 2023 alusta otettiin käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. Se on uudenlainen valtionosuus, ja kunta voi vaikuttaa sen muodostumiseen omilla toimillaan. Tämä ei ole korvamerkittyä, vaan yleiskatteellista eli se sisältyy kunnan saamaan valtionosuuteen. (THL 2024).

HYTE-kerroin koostuu prosessi-indikaattoreista ja tulosindikaattoreista. Yksi keskeinen peruste valituille indikaattoreille on, että tiedot saadaan kaikista kunnista. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määrää ajoin, eivätkä ne tule olemaan aina samoja. (THL 2024).

Indikaattoreita on kohtuullisen monta (yhteensä 21), jotta toimintaa voidaan tarkastella laaja-alaisesti (kuva 2). Indikaattorit kuvaavat edellytysten luomista vaikuttavalle ja koordinoitulle hyvinvoinnin ja terveyden edistämislle.

KUVA 2. Kuntien HYTE-kerroin koostuu prosessi-indikaattoreista ja tulosindikaattoreista (THL 2024).

Prosessi-indikaattorit (15 kpl):

Kuvaavat nykytilannetta ja vastaavat kysymykseen: "Minkälaista kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ on." Prosessi-indikaattoreiden tiedot saadaan TEAvisarin kautta neljästä eri teemasta, jotka ovat kuntajohto (5), liikunta (5), perusopetus (4) ja kulttuuri (1) eli yhteensä 15 kpl.

Prosessi-indikaattorien keskiarvo oli Mäntyharjussa 87 vuonna 2023 (vuonna 2022: 87), arvot 0-100. Tämä keskiarvo on 50 % HYTE-kertoimesta.

Tulosindikaattorit (6 kpl):

Tulosindikaattorit kuvaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksellisuutta väestötasolla eli niiden avulla mitataan muutosta. Jos jonkin indikaattorin arvo on jo tavoitetilanteessa, saa kunta sen osalta maksimipisteet. Ongelman yleisyyttä kuvaavissa indikaattoreissa tavoitetasona pidetään alle 5 % esiintyvyyttä kohdejoukossa. (THL 2024).

Tulosindikaattorien keskiarvo oli Mäntyharjussa 55 vuonna 2023 (Vuonna 2022: 62). Tämä keskiarvo on 50 % HYTE-kertoimesta

Viime vuoteen verrattuna alhaisempi tulosindikaattorien keskiarvo selittyy neljän indikaattorin (Ylipaino, Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä, Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat ja Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat) alhaisemmalla tuloksella (skaalattu HYTE-kerroinindikaattori). Toisaalta kahden indikaattorin (Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi ja Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat) kohdalla tulokset ovat aiempaan vuoteen verrattuna korkeammat.

Raportin liitteessä (liite 1) on esiteltynä tarkemmin HYTE-kertoimen indikaattorit ja niiden tunnusluvut Mäntyharjussa.

Prosessi-indikaattorien keskiarvon (87) ja tulosindikaattorien keskiarvon (55) keskiarvo muodostaa Mäntyharjun HYTE-kerroin arvon.

Mäntyharjulla HYTE-kerroin vuonna 2023 on siis 71 (Vuonna 2022: 74 ja vuonna 2021: 56). Mäntyharjun HYTE-

kerroin on Etelä-Savon kunnista korkein.

Käytännössä kunnan saama summa lasketaan seuraavan laskukaavan mukaisesti:

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinta (kaikilla kunnilla sama: 18,89 €) x kunnan asukasluku x kunnan HYTE-kerroin

/ koko maan hyte-kerroin (kaikille kunnille sama: 67)

Eli Mäntyharjussa (18,89 € x 5525 x 71) / 67 ≈ 110 600 €

3.2 TEAviisari

TEAviisarin tiedot kuvaavat terveydenedistämisasiivisuutta eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi (THL 2023a). Se kertoo nimenomaan, kuinka hyvin lakisääteinen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen toteutuvat kunnassa (Pelkonen & Wiss 2023b). TEAviisari sisältää seitsemän osa-aluetta, jotka ovat kuntajohto, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, liikunta ja perusterveydenhuolto sekä kulttuuri. Tiedot perustuvat kunnan viranhaltijoiden yhteiseen arviointiin kyselylomakkeiden eri kohdista. THL toteuttaa myös tietojen tarkastelua ja mahdollisia auditointeja jälkikäteen (THL 2023a).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kerää kahden vuoden välein tietoja kunnan eri toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä. Parillisina vuosina kerätään tuloksia liikunnasta, perusterveydenhuollosta ja lukio - ja ammatillisesta koulutuksesta ja parittomina vuosina kuntajohdosta ja kulttuurista ja perusopetuksesta. (THL 2023a).

Vuonna 2023 päivittyivät siis Mäntyharjun tulokset kuntajohdon, kulttuurin ja perusopetuksen osalta. Tarkemmin tuloksia voit tarkastella [täältä](#).

Kuntajohdon TEAviisaritulosten (kuva 3) pohjalta erityisesti kehitettävää:

Sitoutuminen:

- Paikallisen turvallisuussuunnitelman sekä tasa-arvosuunnitelman puuttuminen
- Kestävyystavoitteiden asettelun puute luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojeluun, eriarvoisuutta vähentävään kaavoitukseen sekä sosiaalisesti kestävään asuntotuotantoon

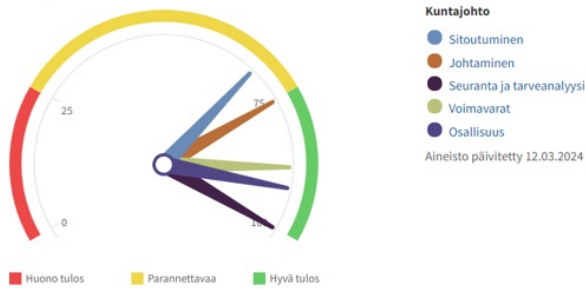
Johtaminen:

- Kestävän kehityksen huomioiminen hyvinvointikertomuksen tavoitteissa

Osallisuus:

- Mahdollisuus vaikuttaa lautakuntapäätösten valmisteluun verkossa puuttuu
- Kuntalaiset eivät osallistu hankintojen valmisteluun, seurantaan tai arviointiin

Kuntajohto : Mäntyharju 2023

← Pisteet	2023	2021	2019	2017
Kuntajohto	84	59	67	47
Sitoutuminen	68	66	56	21
Johtaminen	75	62	80	42
Seuranta ja tarveanalyysi	100	10	86	44
Voimavarat	88	88	50	
Osallisuus	92	67	65	79

KUVA 3. Mäntyharjun kuntajohtoon TEAviisaritulokset eri näkökulmista vertailtuna aiempiin tietojen keräysvuosiin.

Kulttuurin TEAviisaritulosten (kuva 4) pohjalta kehitettävää:

Sitoutuminen:

- Ohjelmien (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019), Peruspalvelujen arviointi, kulttuuripalvelut ja/tai kirjastopalvelut, Taide, kulttuuri ja moninainen Suomi: Kulttuuripolitiikka, maahanmuuttajat ja kulttuurisen moninaisuuden edistäminen -työryhmän loppuraportti, Kulttuuriperintö voimavarana kestäväälle tulevaisuudelle ja hyvälle elämälle: Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi 2022–2030) käsittely luottamushenkilö-hallinnossa puuttuu
- Edellä mainittujen ohjelmien käsittely johtoryhmässä

Johtaminen:

- Hyvinvointialueyhteistyö

Seuranta ja tarveanalyysi:

- Seuranta, nostot hyvinvointikertomukseen sekä luottamushenkilöille esitelty: Kuntalaisten tyytyväisyyttä kaikkiin tai joihinkin kulttuuripalveluihin

Voimavarat:

- Taloudellinen tukeminen osallistumisen mahdollistamiseksi (Huono tulos: taiteen perusopetusta maksutta tai alennuksella, vapaaoppilaspaikka, kunta järjestää tai tukee taloudellisesti kulttuurin osallistumisen kynnyksiä madaltavaa vertaistoimintaa ja aikuisten taiteen perusopetus
- Kirjastotilastot (Huono tulos: Tapahtumien osallistujamäärä / (Asukasluku / 1000), Kirjastoaineistokulut / Asukasluku ja Lainaaja / Asukasluku %

Osallisuus:

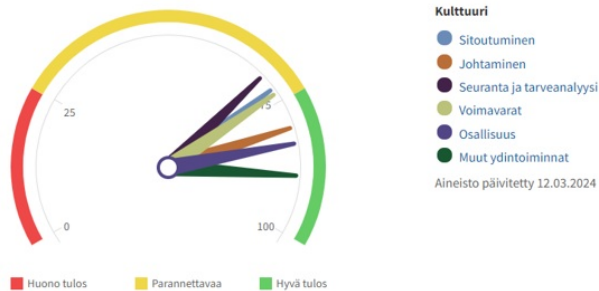
- Yhteistoiminta: Säännöllisesti kokoontuva kulttuuritoimijoiden ja kunnan yhteinen nimetty asiantuntijajelin
- Kirjaston tilat: Kunnan yleisten kirjastojen varattavissa olevat tilat maksuttomia yhdistyksille/järjestöille/asukkaille

Muut ydintoiminnot:

- Varhaiskasvatussuunnitelmassa on kirjattuna yhteistyön tavoitteet, rakenteet ja toimintatavat kulttuurista

vastaavien tahojen kanssa

Kulttuuri : Mäntyharju 2023

Pisteet	2023	2021	2019
Kulttuuri	78	78	47
Sitoutuminen	72	83	58
Johtaminen	80	100	75
Seuranta ja tarveanalyysi	69	68	45
Voimavarat	73	76	60
Osallisuus	83	83	21
Muut ydintoiminnot	89	58	25

KUVA 4. Mäntyharjun kulttuurin TEAvisaritulokset eri näkökulmista vertailtuna aiempiin tietojen keräysvuosiin.

Vuonna 2023 vastattiin myös perusopetuksen TEAvisaria koskevaan kyselyyn. Kyseiset tiedot eivät kuitenkaan ole vielä päivittyneet (13.5.2024).

Vuonna 2024 kerätään TEAvisari tietoja liikunnan ja lukion teemoista.

3.3 Hyvinvointi-indikaattori (Kuntaliitto)

Kuntaliiton (2023b) Hyvinvointi-indikaattori on koonti-indikaattori laaja-alaisen hyvinvoinnin mittaamiseksi ja sen tarkoituksena on tarjota tilannekuvatietoa kuntien käyttöön.

Hyvinvointi-indikaattori koostuu kolmesta osa-alueesta ja yhteensä kolmestatoista indikaattorista. Osa-alueet (elintaso, yhteisyysuhteet ja itsensä toteuttaminen) saavat omat kokonaistuloksensa. Näiden perusteella lasketaan lopullinen tulos, joka on suhteutettu keskiarvoon (100). Indikaattorissa on suhteutettu keskivertovastauksia siten, että keskiarvo saa arvon 100 ja keskivertoa huonommat tulokset alle 100 ja keskivertoa paremmat tulokset suuremman arvon kuin 100.

Erik Allardtin hyvinvoinnin osa-alueet -jaotteluun perustuvat osa-alueet ovat:

Elintaso (Having)

- Veronalaiset tulot, /1000as
- Toimeentulotukea saaneissa kotitalouksissa asuvat henkilöt, % asukkaista
- Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- Sairastavuus-indeksi, ikävakioitu
- Ahtaasti asuvat %
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Yhteisyysuhteet (loving):

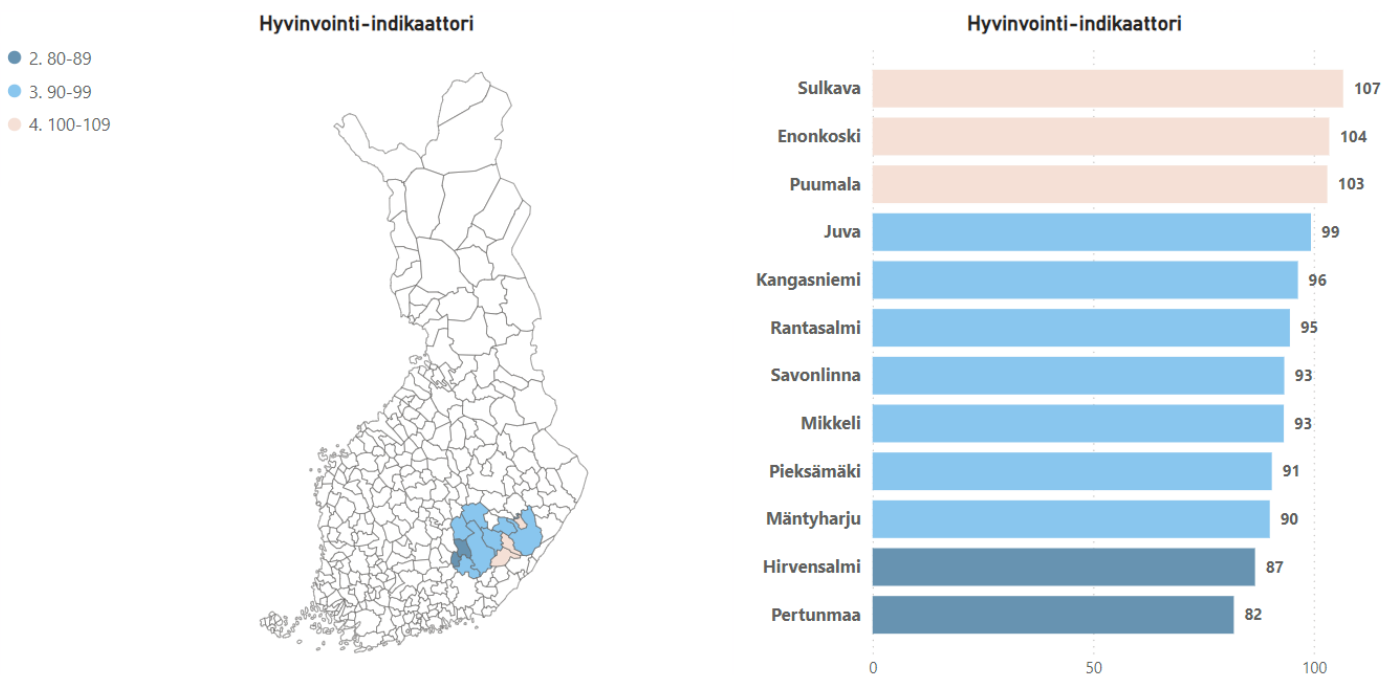
- Perusterveydenhuollon mielenterveyskäynnit yhteensä / 1 000 asukasta
- Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, psykiatria / 1000 18 vuotta täyttänyttä

- Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / as
- Yhden hengen asuntokuntien osuus kaikista asuntokunnista

Itsensä toteuttaminen (being)

- Äänestysaktiivisuus
- Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta
- Kirjastolainausten kokonaismäärä

Hyvinvointi-indikaattoria on mahdollista verrata aiempiin vuosiin sekä eri alueisiin ja kuntiin (kuva 5). Mäntyharjun hyvinvointi-indikaattorin keskiarvon tulos oli 90 eli alle kerkivertoa huonompi. (Kuntaliitto 2023b).

Kuva 5. Etelä-Savon hyvinvointi-indikaattoreiden keskiarvotulokset parhaimmasta heikompaan. Mäntyharjun tulos on alueellisesti vertailtuna kolmanneksi heikon (Kuntaliitto 2023b).

3.4 Tilastotietoa ja kyselyitä

THL Sotkanet (THL 2023b):

Sotkanet on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämä palvelu, josta löytyy kattavasti ja kootusti tilastotietoa eri tietokannoista. Linkki palveluun [tästä](#). Palvelusta löytyy erityisesti kattavasti alueellista, Etelä-Savon, tietoa sekä osasta indikaattoreista myös paikallista tietoa Mäntyharjusta.

Sotkanetistä löytyy kansallisista kyselyistä tuloksia, kuten:

- Kouluterveyskysely (THL 2023c):

Kouluterveyskysely tuottaa monipuolista ja luotettavaa seurantatietoa eri ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palveluista. Kysely toteutetaan joka toinen vuosi. Uusimmat Kouluterveyskyselyn tulokset perusopetuksen 4.- ja 5.-luokkalaisista ja 8.- ja 9.-luokkalaisista sekä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista saatiin syksyllä 2023. Kouluterveyskyselyn tuloksien tarkastelussa on kuitenkin huomioitava, että tulokset pohjautuivat aina poikkileikkausotantana tiettyihin vuosiluokkiin. Tämän myötä syy-seuraussuhteita ja suoranaisia tulkintoja kehityssuunnista on haastavaa tehdä.

- Terve Suomi -tutkimus (THL 2023d):

Terve Suomi -tutkimus tuottaa ajankohtaista tietoa Suomessa asuvien aikuisten terveydestä, hyvinvoinnista ja palveluista sekä niissä tapahtuneista muutoksista ja tulevasta kehityksestä. Tutkimuksen avulla selvitetään myös

koronaepidemian pitkäaikaisia vaikutuksia väestön terveyteen ja hyvinvointiin sekä muodostetaan hyvinvointialueiden tilannekuva. Tietoja kerättiin vuonna 2022.

Kunnan toteuttamat kyselyt ja tilastotieto:

Vuonna 2023 toteutettiin laaja Mäntyharjun hyvinvointikysely, johon kertyi syyskuun aikana 256 vastausta (n=256). Kyselyn teemoina olivat elämänlaatu ja terveys, elintavat, ympäristö ja turvallisuus, osallisuus, vapaa-aika ja harrastamisen sekä viestintä ja tiedottaminen. Kyselyn koonnin voi lukea [kunnan nettisivuilta](#). Alempana löytyy kuitenkin ikäryhmäkohtaisia nostoja kyselyn tuloksista (osa 2: Mäntyharjun ja Mäntyharjulaisten hyvinvoinnin tila vuonna 2023).

Mäntyharjussa on toteutettu edellinen hyvinvointikysely vuonna 2019.

Lisäksi kunnassa tietoa keräänny toimialojen ja niiden yksiköiden kokemustiedosta, tilastollisesta seurannasta sekä toteutettujen kyselyiden, kuten palautekyselyiden pohjalta.

Numeraalinen tilastotieto edesauttaa havaitsemaan erilaisia ilmiöitä ja tarttumaan niihin, mutta oikeiden keinojen löytämiseksi olennaisessa roolissa on myös laadullinen tieto ja syiden selvittäminen tulosten taustalla. Tämän vuoksi on tärkeää osallistaa eri kohderyhmiä heitä koskevien toimien suunnitteluun. Tämän vuoksi esimerkiksi Mäntyharjun hyvinvointikyselyn pohjalta on tarkoitus järjestää Kuntalaisilta vuonna 2024.

3.5 Päätösten vaikutusten ennakoarviointi

Päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVA/Evaus) on tapa arvioida etukäteen, miten valmistelussa oleva päätös voi vaikuttaa erilaisten ihmisryhmien elämään. Se tuottaa päätöksentekijöille tietoa valmisteilla olevan asian ratkaisu- ja toteuttamisvaihtoehdoista. Erilaisten vaihtoehtojen arviointi auttaa ennakoimaan päätöksen mahdollisia hyviä ja huonoja vaikutuksia lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Monissa laeissa edellytetään vaikutusten ennakoarviointia. Vaikutuksia arvioidaan tilasteesta riippuen monesta eri näkökulmasta, kuten ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi, lapsivaikutusten arviointi, mielenterveysvaikutusten arviointi, yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi tai yritysvaikutusten arviointi. (THL 2023e). Katso lisätietoa eri näkökulmista [THL:n sivuilta](#).

Päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin prosessi on havainnollistettu kuvassa 5 (Kuntaliitto 2023c).

KUVA 6. Päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin prosessiin kuuluu kuusi vaihetta (Kuntaliitto 2023c).

Arviointi lisää päätöksenteon avoimuutta sekä läpinäkyvyyttä. Kaikista päätöksistä ei tarvitse tehdä päätösten vaikutusten ennakoarviointia.

4 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Paikalliset:

- [Mäntyharjun kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2022-2025](#) (2021)
- [Mäntyharjun kulttuurikasvatussuunnitelma](#) (2022)

- Mäntyharjun opiskelijahuoltosuunnitelma (perusopetus ja lukio)
- [Mäntyharjun pelikasvatussuunnitelma](#). (2023)
- [Mäntyharjun päihdekasvatussuunnitelma](#). (2023)
- [Ehkäisevän toiminnan työryhmän toimintasuunnitelma \(ehkäisevä päihdetyö\)](#) (2023)

Alueelliset:

- [Hyvinvointialueen hyvinvointikertomus 2022 ja hyvinvointisuunnitelma 2022-2025](#).
 - Hyvinvointisuunnitelman painopisteinä:
 - Osallisuuden ja yhdenvertaisuuden lisääminen
 - Kestävän hyvinvoinnin tukeminen
 - Turvallisuuskulttuurin vahvistaminen
- [Puhtaasti paras! Etelä-Savo Saimaan maakuntastrategia 2030](#)
- [Etelä-Savo Maakuntaohjelma 2022-2025](#)
- Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja toimintaohjelma vuosille 2022 -2023
- [Ikäystävällinen Etelä-Savo - Etelä-Savon hyvinvointialueen ikäohjelma vuoteen 2030](#)
- [Hyvinvoiva eteläsavolainen ihminen, järjestöstrategia 2020](#)
- [Vaikuta, asukkaiden osallisuus Etelä-Savon voimavarana. Osallisuusohjelma.](#)
- [Etelä-Savon kulttuuristrategia vuosille 2022-2025](#). Etelä-Savon maakuntaliitto.
- [Elinikäinen oppiminen, ohjaus ja nuorisotakuu Etelä-Savossa](#). Koulutus ja osaamistaso nousee 2030 ja elinikäisen oppimisen ja ohjauksen sekä nuorisotakuun strategiset tavoitteet vuosille 2022 - 2027.
- Etelä-Savon hyvinvointialueen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma 12 / 2022.

Valtakunnalliset:

- [Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 - Toimeenpanosuunnitelma](#)
- [Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020-2030](#)
- [Päihde- ja riippuvuusstrategia. Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030](#)
- [Ravitsemus- ja ruokasuositukset eri väestöryhmille](#)
- [UKK -instituutin liikumisen suositukset eri väestöryhmille](#)

5 Kestävä kehitys

Maailman kaikkien maiden kestävän kehityksen työtä ohjaa vuonna 2015 YK:ssa sovittu kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma, josta käytetään nimeä **Agenda2030**. Se sisältää 17 tavoitetta (kuva 7), jotka maiden tulisi yhdessä saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. (Kestavakehitys.fi n.d).

Hyvinvointisuunnitelman 2022-2025 tavoitteet ja toimenpiteet (osa 3) edistävät erityisesti seuraavia kestävän kehityksen tavoitteita:

Terveyttä ja hyvinvointia

Hyvä koulutus

Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua

Eriarvoisuuden vähentäminen

KUVA 7. Agenda2030, kestävän kehityksen globaalin toimintaohjelman seitsemäntoista tavoitetta (Kestavakehitys.fi n.d).

OSA 2. MÄNTYHARJUN JA MÄNTYHARJULAISTEN HYVINVOINNIN TILA VUONNA 2023

6 Hyvinvoinnin tila eri ikäryhmillä sekä eri teemoissa

Alla on kuvattu yhteenvedot eri ikäryhmien hyvinvoinnin tilasta sekä toimista, joita kohderyhmän hyvinvoinnin edistämiseksi on toteutettu eri tahojen toimesta vuonna 2023. Laajan hyvinvointisuunnitelman tavoitteista ja toimenpiteistä (osa 3) käy myös ilmi enemmän vuoden 2023 toimintaa sekä kehittämisenäkökuilma tuleville vuosille.

Kappaleessa 6.5 käsitellään laajemmin kaikkien kuntalaisten tilaa olennaisista teemoista (elinvoima, osallisuus, liikunta, kulttuuri, ehkäisevä päihdetyö, kotoutuminen ja liikenne ja turvallisuus sekä sosiaali- ja terveystalvet).

Yhteenvedot pohjautuivat indikaattoritietoon (liite 1). Vertailuun on otettu Etelä-Savon kunnista Juva ja Kangasniemi, jotka edustavat Mäntyharjun kanssa asukasluvultaan samankokoisia kuntia. Lisäksi vertailussa näkyvät maakunnan ja koko maan keskiarvot.

Vuonna 2023 indikaattoritietoa kerääntyi erityisesti Kouluterveyskyselystä (THL) ja Mäntyharjun hyvinvointikyselystä.

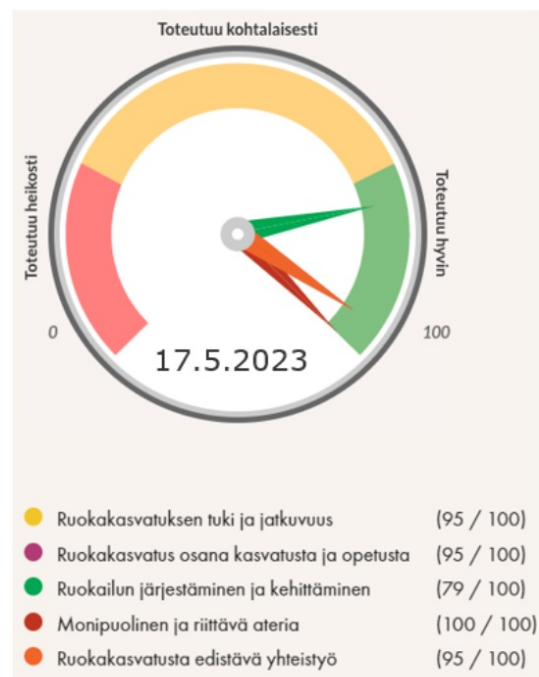
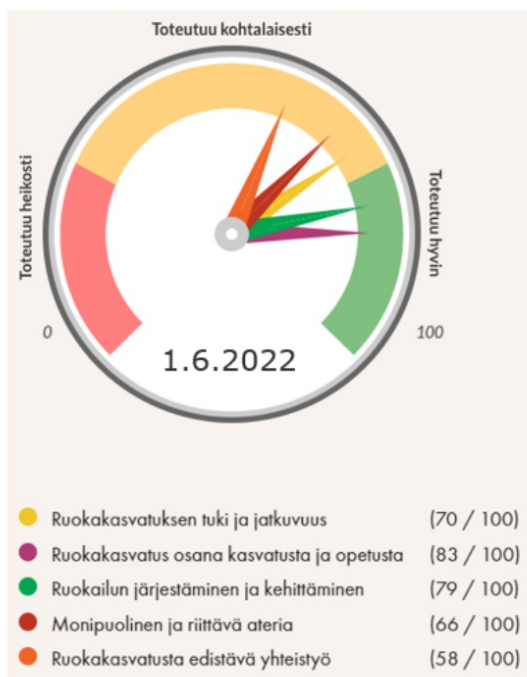
Lisäksi yhteenvedoissa on hyödynnetty eri toimialojen asiantuntijuutta.

6.1 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Mäntyharjuharjussa vuonna 2023 syntyneiden määrä oli 26.

Varhaiskasvatus. Varhaiskasvatuksessa oli vuoden 2023 lopussa 130 lasta mukaan lukien päiväkotii Mustikkatassu, perhepäivähoito ja esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus. Toimintavuonna 2022-2023 varhaiskasvatuksen teemana oli tunnekasvatus ja ruokakasvatus. Mäntyharjun kunnan varhaiskasvatus ja perusopetus ovat mukana KOKOAVA-hankkeessa (2022-2023). Toiminnassa kiinnitetään huomiota muun muassa ruokapuheeseen, osallisuuteen, pedagogiikkaan ja ruokakulttuuriin.

Hankkeessa toteutettiin nykytila -arvointi (kuva 8) ruokakasvatuksen ja ruokailun eri teemoihin liittyen sekä alkukartoituksena että hankkeen päättyessä. Varhaiskasvatuksen tulokset olivat positiivisia jo hankkeen toiminnan alussa, mutta ruokakasvatukseen panostaminen ja sen kehittäminen näkyi merkittävästi tuloksissa jokaissella osaluella.

Varhaiskasvatus on mukana myös Liikkuva Varhaiskasvatus -ohjelmassa sekä Lukeva Varhaiskasvatus -pilotissa.

Lapsiperheiden avoin kohtaamispaikka Puuhala. Puuhala on avoinna perjantaisin klo 9.30-11.30 lukuunottamatta pyhäpäiviä sekä heinäkuuta. Vuoden 2023 alussa toimintaa olivat aktiivisesti järjestämässä Eloisa, seurakunta ja kunta. Maaliskuusta lähtien hyvinvointialue Eloisan työnkuvien muutosten myötä heidän resurssinsa Puuhalan toiminnasta poistui. Puuhalan toiminta onnistuttiin kuitenkin ylläpitämään keväällä seurakunnan ja kunnan työntekijöiden voimin. Syksystä 2023 lähtien varhaiskasvatus osoitti Puuhalalla työresurssin, lastenhoitajan (10 % työaika), joka osallistuu säännöllisesti Puuhalaan perjantaisin sekä edistää Puuhalan kehittämistä yhdessä hyvinvointikoordinaattorin kanssa. Yhteistyötä eri toimijoiden kanssa on jatkettu vahvasti ja Puuhalassa ovat olleet osallisena muun muassa Mäntyharjun Virkistys, MLL, Etelä-Savon Liikunta Ry, Vanhusneuvosto ja Eloisa, neuvolan terveydenhoitaja. Toiminnan kehittäminen on nostettu esille myös Mäntyharjun hyvinvointisuunnitelmassa sekä Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa.

Vuonna 2023 Puuhalassa oli kävijöitä yhteensä 1 220 (Lapsia: 652 ja aikuisia: 468). Kävijämäärät ovat kasvaneet vuoden 2022 tilastoihin verrattaessa, esimerkiksi vuonna 2023 Puuhalan aamupäivän keskiarvoinen kävijämäärä oli 32 henkilöä (aikuiset ja lapset) ja vastaava lukema oli vuonna 2022 21 henkilöä.

Perusopetus. Perusopetuksessa oli vuoden 2023 lopussa 485 oppilasta.

Kouluterveyskyselyn uusimmat tulokset julkaistiin syksyllä 2023. Ohessa on koonti Kouluterveyskyselyn tuloksista 4.- ja 5.-luokkalaisten sekä 8.- ja 9.-luokkalaisten osalta. Koonneissa on korostettu indikaattoreita, joissa prosentuaaliset muutokset ovat olleet suurimpia niin positiivisessa kuin kehitettävässä näkökulmassa verrattuna joko Mäntyharjun aiempaan tulokseen tai koko maan keskiarvoon.

Tiivistelmä

KOULUTERVEYSKYSELY 2023, Perusopetus 4.- ja 5.-luokkalaisten (n=75)

POSITIIVISTA:

Matalan itsetunnon taso,
2023: 9,6 %
2021: 20,4 %
Koko maa (2023): 13,3%

Kokee terveydentilansa
keskinkertaiseksi tai
huonoksi,
2023: 4,2 %
2021: 13,3 %
Etelä-Savo (2023): 10,4 %

Tuntee usein, että ei pysty
koulutyössä samaan kuin
ennen,
2023: 2,7 %
2021: 7,2 %
Etelä-Savon (2023): 8,7 %

Ei ole kiusattu koulussa
lainkaan lukukauden aikana,
2023: 66,7 %
2021: 54,6 %
Koko maa (2023): 63,1 %

Erittäin tyytyväinen elämäänsä
tällä hetkellä,
2023: 41,9 %
2021: 34,7 %
Etelä-Savo (2023): 46,9 %

Koululounaan syömiseen on
varattu riittävästi aikaa,
2023: 89,3 %
2021: 80,2 %
Koko maa (2023): 74,6 %

KEHITETTÄVÄÄ:

Kokee olevansa tärkeä osa
kouluyhteisöä,
2023: 25,0 %
2021: 35,4 %
Koko maa (2023): 42,6 %

Hyvät empatiataidot,
2023: 32,9 %
Koko maa (2023): 57,2 %
Hyvät yhteistyötaidot
2023: 16,0 %
Koko maa (2023): 29,7 %

Osallistunut koulun asioiden
suunnitteluun,
2023: 40,6 %
2021: 45,1 %
Etelä-Savo (2023): 50,0 %

Pitää koulunkäynnistä,
2023: 58,7 %
2021: 70,4 %
Koko maa (2023): 73,0 %

Vähintään tunnin päivässä
liikkuvat,
2023: 36,0 %
2021: 40,2 %
Koko maa (2023): 43,0 %

Hyvä keskusteluyhteys
vanhempiensa kanssa,
2023: 46,6 %
2021: 58,2 %
Koko maa (2023): 59,5 %

Jatkossa
kiinnitämme
erityisesti huomiota

Yhteisöllisyys

Osallisuus

Tunne- ja
vuorovaikutustaidot

Liikunta

Tiivistelmä

KOULUTERVEYSKYSELY 2023,

Perusopetus

8.- ja 9.-luokkalaisten (n=87)

POSITIIVISTA:

Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista,
2023: 45,1 %
2021: 34,1 %
Koko maa (2023): 46,2 %

Raittius,
2023: 67,9 %
2021: 58,3 %
Etelä-Savo (2023): 68,7 %

Hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa,
2023: 45,1 %
2021: 38,4 %
Etelä-Savon (2023): 45,1 %

Kokee olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä,
2023: 36,0 %
2021: 31,0 %
Koko maa (2023): 38,7 %

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat,
2023: 27,4 %
2021: 20,7 %
Etelä-Savo (2023): 24,2 %

Kokee, että asuinalueella järjestetään kiinnostavaa vapaa-ajantoimintaa nuorille,
2023: 42,0 %
2021: 27,1 %
Etelä-Savo (2023): 27,1 %

KEHITETTÄVÄÄ:

Vähintään kaksi viikkoa kestänyt masennusoireilu,
2023: 28,2 %
2021: 23,3 %
Koko maa (2023): 25,5 %

Vaikeuksia oppimistaidoissa,
2023: 49,4 %
2021: 33,7 %
Koko maa (2023): 42,7 %

Pelaa rahapelejä viikoittain,
2023: 9,5 %
2021: 2,4 %
Etelä-Savo (2023): 4,7 %

Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä
2023: 18,6 %
2021: 14,9 %
Koko maa (2023): 14,1 %

Tosi humalassa vähintään kerran kuussa,
2023: 13,1 %
2021: 7,1 %
Koko maa (2023): 8,8 %

Ongelmia oppimisyhteisön ilmapiirissä,
2023: 11,6 %
2021: 2,3 %
Koko maa (2023): 9,0 %

Jatkossa kiinnitämme erityisesti huomiota

Oppimisen tuki

Opiskeluhyvinvointi

Yhteisöllisyys

Ehkäisevä päihdetyö; Päihdekasvatus

Kouluterveyskyselytuloksia on tarkasteltu myös tarkemmin tyttöjen ja poikien osalta ja ohessa on nostoja molempien kohderyhmien erityishuomioista sekä niiden eroista. Toki kaikista indikaattoreista vertailua tyttöjen ja poikien välillä ei ole mahdollista tehdä vastaajamäärien (n) jäädessä liian pieniksi.

4. ja 5.- luokkalaisten tyttöjen ja poikien suurimmat erot:

- Tytöistä 23,3 % koki koulu-uupumusta, pojista vastaavasti 11,4 %
- Tytöistä 35,5 % koki olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä, pojista vastaavasti 50 %
- Tytöistä 29 % liikkui vähintään tunnin päivässä, pojista vastaavasti 40,9 %
- Tytöistä 70 % oli tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, pojista vastaavasti 90,9 %
- Pojista 29,5 % ei syönyt aamupalaa joka arkiamu, tytöistä vastaavasti 22,6 %
- Tytöistä 16,1 % harrasti jotakin vähintään viitenä päivänä viikossa, pojista vastaavasti 30,2 %
- Pojista 50 % koulukiusattuna tai osallistunut koulukiusaamiseen, tytöistä vastaavasti 35,5 %
- Pojista 38,6 % harjasi hampaansa harvemmin kuin kahdesti päivässä, tytöistä vastaavasti 25,8 %

8.- ja 9.- luokkalaisten tyttöjen ja poikien suurimmat erot:

- Tytöistä 36,4 % koki koulu-uupumusta, pojista vastaavasti 12,2 %
- Tytöistä 34,1 % koki uupumusasteista väsymystä koulutyössä, pojista vastaavasti 16,3 %
- Tytöistä 59,5 % koki vaikeuksia oppimistaidoissa, pojista vastaavasti 39 %
- Tytöistä 40,9 % koki olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä, pojista vastaavasti 58,1 %
- Tytöistä 54,8 % koki sosiaalista ahdistuneisuutta, pojista vastaavasti 26,2 %
- Tytöistä 31,7 % koki omaavan hyvät keskusteluyhteydet vanhempiensa, pojista vastaavasti 58,5 %
- Pojista 33,3 % harrastaa liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 viikossa, tytöistä vastaavasti 23,3 %
- Tytöistä 30,2 % ei syö koululounasta päivittäin, pojista vastaavasti 20,9 %
- Pojista 58,1 % harjasi hampaan harvemmin kuin kahdesti päivässä, tytöistä vastaavasti 29,5 %
- Tytöistä 45,5 % koulukiusattuna tai osallistunut koulukiusaamiseen, pojista vastaavasti 32,6 %

Move! on perusopetuksen 5. ja 8. vuosiluokkien oppilaille tarkoitettu fyysisen toimintakyvyn valtakunnallinen tiedonkeruu- ja palautejärjestelmä. Mittaukset koostuvat kuudesta osiosta, jotka mittaavat kestävyyttä, nopeutta, voimaa, liikkuvuutta ja motorisia perustaitoja sekä havaintomotorisia taitoja. Vuonna 2023 Mäntyharjun tulokset olivat heikommalla 5. luokan oppilaiden osalta, mutta sen sijaan 8. luokan oppilaiden tulokset olivat edetävään vuotta paremmat.

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2020	2021	2022	2023
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVEI-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky info ind. 5477	Koko maa	yhteensä	38,4	37,6	38,4	37,0
	Etelä-Savo		41,0	40,0	39,1	40,7
	Mäntyharju		25,0	37,8	43,8	50,0
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVEI-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky info ind. 5478	Koko maa	yhteensä	39,2	40,9	41,2	40,1
	Etelä-Savo		43,3	43,6	38,0	42,0
	Mäntyharju		37,1	19,4	50,0	39,3

(Taulukon lähde Sotkanet).

Vuonna 2024 päivitetään Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, jonka pohjalta on tarkoitus toteuttaa myös kuntakohtainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Edellä mainittuja tilastojatietoja hyödynnetään kattavammin kyseisessä asiakirjassa.

Yhtenäiskoulu harrastaa. Harrastamisen Mäntyharjun mallin toiminta sekä Koulun kerhotoiminnan kerhot muodostivat yhdessä lukujärjestyksen Yhtenäiskoulun maksuttomalle harrastustoiminnalle. Yhteensä 16 harrastuskerhoa lähti käyntiin syksyllä ja toimintaa oli sekä koulupäivien aikana että koulupäivien jälkeen. Lukuvuoden valikoima pohjautui vuonna 2023 toteutettuun oppilaskyselyyn. Toimintaa olivat järjestämässä Mäntyharjun 4H, Reissupolku, Seurakunta, Mäntyharjun Virkistys, Kansalaisopisto sekä koulun henkilökunta. Harrastamisen Mäntyharjun malli -hankkeelle myönnettiin rahoitusta lukuvuodelle 2022-2023 10 000 € ja lukuvuodella 2023-2024 20 000 € (Opetus- ja kulttuuriministeriö/Aluehallintovirasto). Koulun kerhotoiminnan kehittäminen -hanke sai vuonna 2022 rahoitusta 8 500 € ja vuonna 2023 10 000 € (Opetushallitus).

Yhtenäiskoulun maksuttoman harrastustarjottimen lisäksi lapsille ja nuorille vapaa-ajan monipuolisia harrastusmahdollisuuksia tarjoavat **paikalliset seurat ja järjestöt**. Kyseistä tarjontaa tuotiin esille syksyllä 2023 Monitoimihalli Kisalassa järjestettyjen Harrastusmessujen avulla. Vuonna 2024 kyseiset messut on tarkoitus järjestää arkena, mahdollisesti osana koulupäivää, jotta on mahdollisuus tavoittaa paremmin myös lapsia ja nuoria. Järjestöt ovat oleellinen pilari erilaisten tapahtumien toteuttamisessa ja ennen kaikkea niiden monipuolisuuden edistämässä esimerkiksi vuonna 2023 järjestettiin yhteistyössä koko perheen Talvirieha. Järjestöt tekevät myös esimerkiksi oppilaitosyhteistyötä ja ovat sen myötä mahdollistamassa monipuolista toimintaa sekä uusiin toimintaympäristöihin tutustumista.

6.2 Nuoret ja nuoret aikuiset

Lukiassa oli lukuvuoden 2023-2024 alussa 129 opiskelijaa.

Kouluterveyskyselyn uusimmat tulokset julkaistiin syksyllä 2023. Ohessa on koonnit Kouluterveyskyselyn tuloksista lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden osalta. Koonnissa on korostettu indikaattoreita, joissa prosentuaaliset muutokset ovat olleet suurimpia niin positiivisissa kuin kehitettävässä näkökulmassa verrattuna joko Mäntyharjun aiempaan tulokseen tai koko maan keskiarvoon.

Tiivistelmä

KOULUTERVEYSKYSELY 2023, Lukio

1.- ja 2. vuoden opiskelijat (n=61)

POSITIIVISTA:

Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista,
2023: 53,3 %
2021: 39,7 %
Koko maa (2023): 53,7 %

Raittius,
2023: 49,2 %
2021: 27,9 %
Etelä-Savo (2023): 42,3 %

Harrastaa liikuntaa ohjatusti vapaa-ajalla vähintään viikoittain,
2023: 35,0 %
2021: 23,9 %
Etelä-Savo (2023): 29,1 %

Paljon vaikeuksia oppia asioita,
2023: 6,6 %
2021: 10,3 %
Etelä-Savo (2023): 12,2 %

Sosiaalinen ahdistuneisuus,
2023: 29,5 %
2021: 36,8 %
Etelä-Savo (2023): 42,9 %

Luvottomattomia poissaoloja vähintään kuukausittain,
2023: 3,3 %
2021: 5,0 %
Koko maa (2023): 14,7 %

KEHITETTÄVÄÄ:

Pitää koulunkäynnistä,
2023: 54,4 %
2021: 76,9 %
Koko maa (2023): 62,2 %

Omallalla paikkakunnalla helppo hankkia huumeita,
2023: 72,1 %
2021: 42,6 %
Koko maa (2023): 60,2 %

Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä
2023: 18,0 %
2021: 5,9 %
Koko maa (2023): 10,5 %

Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa
2023: 34,4 %
2021: 27,9 %
Koko maa (2023): 25,8 %

Nukkuu arkisin alle 8 tuntia,
2023: 47,5 %
2021: 38,2 %
Etelä-Savo (2023): 40,5 %

Koulukiusaattuna tai osallistunut koulukiusaamiseen lukukauden aikana,
2023: 24,6 %
2021: 17,6 %
Koko maa (2023): 10,8 %

Jatkossa kiinnitämme erityisesti huomiota

Opiskeluhyvinvointi

Kiusaamisen ehkäisy, Yhteisöllisyys

Ehkäisevä päihdetyö

Elintavat

Lukiolaisia oli pienempi joukko verrattuna perusopetuksen vuosiluokkiin, minkä myötä suurimmassa osassa vastauksissa ei ole eroteltuna näkyvissä erikseen tyttöjen ja poikien vastauksia. Alueittaisia tuloksia ei julkaista, jos vastaajamäärä on alle 30 (THL 2023b).

Lukio toteutti lisäksi tyytyväisyyskyselyn vuoden 2024 alussa.

Keväällä 2023 lukiolla järjestettiin hyvinvointipäivä opiskeluhuollon, lukion ja nuorisopalveluiden toimesta.

Syksyllä 2023 lukiolla starttasi Etelä-Savon Liikunta Ry:n (ESLin) koordinoima Liikkuva opiskelu -pilottitoiminta, jonka tavoitteena on lisätä opiskelijoiden fyysistä aktiivisuutta ja opiskelukykyä kehittämällä aktiivisuutta tukevaa toimintakulttuuria oppilaitoksissa, lisäämällä opiskelupäiviin liikettä ja liikkumisen mahdollisuuksia sekä lisäämällä yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Lukiolla on muun muassa järjestetty erilaisia aktiivisia välitunteja.

Yritysvauhdittamo - nuorten yrittäjyydestä osallisuutta ja elinvoimaa (VAUHDITTAMO) -hanke käynnistyi syksyllä 2023. VAUHDITTAMO -hanke on Mäntyharjun kansalaisopiston toteuttama ja Euroopan unionin osarahoittama hanke ajalla 1.8.2023-31.1.2026. Vauhdittamo tarjoaa nuorille yrityksen perustamiseen ja liiketoiminnan kehittämiseen tähtäävää tietoa, neuvontaa, ohjausta ja valmennusta. Nuorten 16-29 -vuotiaiden harjoitusyritykset voivat verkostoitua, kehittää yhteistyötä ja vauhdittaa yrittäjyyttä ja liiketoimintaa. Nuorten yrittäjyys nostetaan yhdeksi tärkeäksi kunnan pitovoimaa ja elinvoimaa edistäväksi toimintamuodoksi. Siinä kehitetään nuorisotyöhön uutta toimintamuotoa. Toimintaa edistetään etsivän nuorisotyön keinoin. Yrittäjyyttä integroidaan nuorten opiskeluun ja vapaa-aikaan. Nuoret itse toimivat aktiivisina nuorten yrittäjyyden toimijoina ja lähettiläinä ja tekevät omia tarinoitaan näkyväksi digitaalisin keinoin ja sosiaalista mediaa hyödyntäen.

Valmennusta ja ohjausta toteutetaan nuorille sopivalla tavalla (esim. liikeideakilpailut, bootcampit, pop-up-tapahtumat, Nuori yrittäjyys -opinnot). Hankkeen aikana nuorten yrittäjyys saatetaan osaksi koulujen ja nuorisopalvelujen toiminta- ja työsuunnitelmia.

Vauhdittamo -hankkeen tavoitteet:

1. Luoda yrittäjyyttä edistävä ja inspiroiva verkosto ja ympäristö yrittäjyydestä kiinnostuneiden nuorten ja paikallisten yritysten kohtaamiseen ja verkostoitumisen.
2. Kokeilla, kehittää ja kuvata uutta yrittäjyyttä synnyttävä kohtaamispaikka sekä sen nuorille tarjoamat matalan kynnyksen palvelut.
3. Tuottaa nuorille kohdennettua valmennusta, sparrausta, omakohtaista kokemusta ja osallistavaa

tapahtumatuotantoa, joka kannustaa ja voimaannuttaa nuoria yritystoiminnan kokeilemiseen ja kehittämiseen.

Mäntyharjulaisia osallistui **Nuorten äänet ja kyvyt** -koulutus- ja palkitsemistilaisuuteen Jyväskylään syksyllä 2023. Kuntien oli mahdollisuus palkita tilaisuudessa vuoden nuori/vuoden nuoriimi sekä vuoden aikuinen. Kunta (hyte-tiimi) nimesi palkittaviksi vuoden nuoritiiminä: Eelis Karhula, Noel Kangasperko, Alpi Luhta ja Ronja Nevanperä sekä vuoden aikuiseksi: Virve Väisänen (Mäntyharjun 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja).

Nuorisopalveluiden toimintaa ohjaa nuorisolaki (2016/1285). Nuorisopalveluiden tavoitteena on tarjota laaja-alaisesti avointa ja maksutonta toimintaa, ohjausta sekä neuvontaa. Läsä oleva aikuisuus on yksi nuorisotyön kulmakivistä.

Vuonna 2023 nuorisotila oli avoinna 3.-6.-luokkalaisille keskiviikkoisin ja torstaisin sekä 7.-luokkalaisille ja sitä vanhemmille tiistaisin, keskiviikkoisin ja torstaisin sekä joka toinen perjantai. Kävijöitä vuoden aikana nuokkarille kertyi yhteensä 1298.

Nuorisopalvelut järjestivät vuoden aikana useita tapahtumia, kuten Juhannusetkot Veljesniemessä, Päihteettömät Päättarit Monitoimihalli Kisalassa sekä höntsäliikuntaa eri muodossa (Padel ja Sup-lautailu) ja bändikerhon päättarit. Lisäksi osallisuus oli vahvasti läsnä toiminnassa esimerkiksi ehkäisevän päihdetyön viikon Pakkakävelyn myötä sekä Päihteettömissä päättäreissä, joissa nuoret osallistuivat aktiivisesti tapahtuman suunnitteluun sekä sponsoreiden hankintaan.

Lisäksi syksystä alkaen koulunuorisotyöhön on pystytty panostamaan enemmän ja koulunuorisotyö on ollut vahvasti läsnä osana kouluarkea.

Etsivällä nuorisotyöntekijällä oli 68 asiakasta. Nuorten työpajalla oli 14 sopimusasiakasta.

Nuorisopalvelut tekevät myös vahvaa yhteistyötä eri hankkeiden, kuten Yhdessä eteenpäin (Nykyinen Triangeli -hanke) sekä Harrastamisen Mäntyharjun mallin kanssa.

Kesällä 2023 kunta palkkasi 16 kesätyöntekijää. Prosessin aikana kaikki hakijat haastateltiin kokemusten kartuttamiseksi ja lopulta kaikki hakijat myös palkattiin.

Nuorisotyöttömien (18-24-vuotiaat) prosenttiosuus työvoimasta oli 13,0 %, mikä on edeltävään vuoteen (16,9 %) verrattuna muutamia prosenttiyksikköä alhaisempi.

6.3 Työkäiset

Mäntyharjun hyvinvointikyselyyn vastaajista, 18-64 -vuotiaista, 44,5 % harrasti viikossa liikuntaa hengästyen ja hikoillen noin tunnin tai alle, noin 40 % noin 2-3 tuntia ja 16,5 % yli 4 tuntia. Erityisesti liikunta teemaa tarkastellessa erottuu tottumusten polarisoituminen eli kahtiajakautuminen. Tuloksista erottuvat siis kaksi ääripäätä, liian vähän liikkuvat sekä yli liikuntasuosituksien tavoitteiden mukaisesti liikkuvat.

Hieman vajaa puolet kertoi juovansa alkoholia kerran kuukaudessa tai harvemmin. Noin 14 % joi alkoholia 2 krt viikossa tai useammin. Reilu viidesosa otti alkoholia 5 alkoholiannosta tai yli niinä päivinä, kun käytti alkoholia. (Riskiraja naisilla 5-6, miehillä 6-7). Noin 13 % 18-64-vuotiaista käytti päivittäin tupakkatuotteita. Reilu kolmannes ei tupakoinut enää, mutta oli aiemmin tupakoinut. 4 % oli kokeillut huumausaineita, mutta ei käyttänyt niitä tällä hetkellä. Vastaajista reilu 10 % pelaa rahapelejä viikoittain.

Hyvinvoinnin kannalta koettiin merkityksellisimmäksi (mainintoja, n):

- Läheiset (Ystävät, sukulaiset) (n=115)
- Luonto (n=113)
- Liikunta (n=90)
- Toimivat sosiaali- ja terveystyöpalvelut (n=79)
- Vapaa-aika (n=77)

82,8 % koki elämänlaatunsa erittäin hyväksi tai hyväksi. Noin 75 % oli kokenut viimeisen 4 viikon aikana koko ajan tai suurimman osan aikaa tai huomattavan osan aikaa onnellinen. Noin kolmannes oli kokenut itsensä yksinäiseksi joskus ja vajaa 10 % oli kokenut itsensä yksinäiseksi usein.

Työttömien prosenttiosuus työvoimasta oli Mäntyharjussa vuoden 2023 lopulla 9,8 %, mikä on hieman korkeampi verrattuna edeltävään vuoteen, mutta edelleen alhaisempi verrattuna vuoden 2021 ja 2020 prosenttiosuuksiin

(2021: 10,5 % ja 2020: 12,3 %). Pitkäaikaistyöttömiä oli 30,2 % työttömistä.

Vuonna 2023 työkyvyttömyyseläkettä saaneiden (25-64 -vuotiaat) osuus oli 10,2 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Lukema on laskenut edellisiin vuosiin verrattuna. Mielenterveysperusteisesti saadun päivärahan (1000 vastaavaan ikäistä) osuus kasvoi merkittävästi (Vuonna 2023: 29,2 ja vuonna 2021: 22,0).

6.4 Ikäihmiset

Vuonna 2023 75-vuotta täyttäneistä kotona asuvien osuus oli 91,3 %. Lukema on hieman noussut edeltävistä vuosista, pysyen kuitenkin hyvin samankaltaisena viime vuosiin verrattuna (2020-2022). 75-vuotta täyttäneistä asuntokunnista yksinasuvia oli noin puolet.

Hyvinvointikyselyyn vastaajista (yli 65-vuotiaat), 42 % harrasti viikossa liikuntaa hengästyen ja hikoillen noin tunnin tai alle, 41 % noin 2-3 tuntia ja 17 % yli 4 tuntia. Liikuntatottumukset jakautuivat vastaavasti kuin työikäisten osalta.

Päivittäin tupakoivia oli 1,3 % ja 21,1 % on tupakoinut aiemmin, mutta ei tällä hetkellä. Alkoholin käyttämisen määrän osalta oli paljon vaihtelua. Reilu kolmannes ei käyttänyt lainkaan, noin neljäsosa käytti kerran kuukaudessa tai harvemmin, noin neljäsosa käytti 2-4 krt kuukaudessa ja noin kymmenesosa käytti alkoholia 2-3 krt viikossa. Noin 3 % kertoi käyttävänsä alkoholia 4 kertaa viikossa tai useammin. Alkoholia käyttäessään suurin osa (40 %) otti 1-2 annosta. Työikäisiin verrattuna ikääntyneet kuluttuivat alkoholia useammin, mutta vähäisempinä kerta-annoksina.

Suurin osa ei pelannut rahapelejä lainkaan (49 %). Noin viidesosa pelasi harvemmin kuin kuukausittain, 16 % pelasi viikoittain ja 11 % 1-3 krt kuukaudessa. Kuukausittain pelaavat kertoivat keskimäärin käyttävänsä alle 20 € kuukaudessa pelaamiseen.

Hyvinvoinnin kannalta koettiin merkityksellisimmäksi koettiin (mainintoja, n):

- Liikunta (55)
- Läheiset (Sukulaiset, ystävät) (55)
- Luonto (48)
- Toimivat sosiaali- ja terveyspalvelut (41)
- Kulttuuri (25)

49 % koki elämänlaatunsa hyväksi ja 30 % koki elämänlaatunsa ei hyväksi eikä huonoksi. Hieman vajaa kolmannes on kokenut itsensä yksinäiseksi joskus ja 10 % on kokenut itsensä yksinäiseksi melko usein. Noin 60 % oli kokenut itsensä viimeisen 4 vkon aikana koko ajan tai suurimman osan ajasta tyyneksi ja rauhalliseksi.

Ikäihmisten kuntosaliliikuntaa on tuettu vuodesta 2018 saakka, tuki on suuruudeltaan 20 euroa / henkilö / vuosi. Vuonna 2023 yli 65-vuotiaiden kuntosalitukea hyödynsi yhteensä 99 eri henkilöä.

Vuonna 2022 päivitetyissä liikunta-avustuksien jakoperusteissa pääpaino on lasten ja nuorten lisäksi ikäihmisten liikunnan edistämisessä. Mäntyharjun eläkeläisjärjestöt järjestävät aktiivisesti monipuolista liikuntatoimintaa. Mäntyharjun Eläkkeensaajille, Kansallisille senioreille sekä Mäntyharjun Eläkeliitolle myönnettiin liikunta-avustuksia vuonna 2023.

6.5 Kaikki ikäryhmät

6.5.1 Elinvoima

Toimintavuosi 2023 oli ensimmäinen täysi toimintavuosi Kehitysalustoilta innovaatioita ja elinvoimaa Mäntyharjuun Etelä-Savon maakuntaliiton AKKE-hankeelle. Yleisesti voidaan sanoa, että elinvoimatyö on saanut näkyvyyttä 2023 toimintavuotena.

Elinkeinopoliittinen neuvottelukunta kokoontui vuonna 2023 kahdesti alkukevästä. Tämän jälkeen neuvottelukunnan toiminta oli tauolla.

Kehitysalustoilta innovaatioita ja elinvoimaa Mäntyharjuun on Etelä-Savon maakuntaliiton AKKE-hanke:

Mäntyharjun kunnan elinvoimakehittäjän työaika ohjautuu 75% Akke-hankkeelle ja 25% on käytettävissä kunnan yleiseen elinvoimatyöhön.

Akke-hankkeen kehitysalustoja ovat.

1. Kirkonkylä ja Kisala: kulttuuri-, luonto- ja liikuntamatkailun palvelukokonaisuuksien innovointi
2. Kurkilahden alue ja keskusta: alueen entisen kenkätehtaan, rautatieaseman ja torin ympäristön palvelujen ja yritysyhteisön kehittäminen
3. Teollisuusyritysten toiminnan tukeminen: uusien toimintamallien kehittäminen teollisten yritysten osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi

Ensimmäisen kehitysalustan toimenpiteinä toteutettiin jokiveneristeilyjen pilotti, jossa jokivene liikennöi takuulähdöihin heinäkuussa. Jokivene kulki Kurkilahden ja Taidekeskus Salmelan välistä matkaa. Kirkonkylän kehittämiseen vaikuttaa tulevaisuudessa purkupäätös Kirkonkylän vanhasta koulusta. Kulttuurireitti-karttaa alettiin valmistelemaan loppuvuodesta 2023. Kulttuurireitin tarkoituksena on vahvistaa mäntyharjulaista paikallisyhteisöä ja tuoda tarinallistetussa muodossa esiin vahvuuksiamme ja käyntikohteitamme sekä palveluja. Kirkonkylän ja keskustaaajaman siirtymää tukemaan ostettiin Mäntynmenijä -polkupyöriä, joita oli vuokrattavissa torilla sekä Kirkonkylän kioskillä. Kesäkauden jälkeen polkupyörät siirrettiin kirjastolle, josta niitä on mahdollisuus lainata kirjastokortilla.

Monitoimihalli Kisalan osalta hankkeessa pyrittiin lisäämään Kisalan tunnettavuutta ja tapahtumantuottamista. Tapahtumia Kisalan alueella oli keväällä Talvirieha sekä Euroviisujen kisakatsomo. Elokuussa Kisalan vuokrauksesta tehtiin kampanjointia lähialueen urheiluseuroille. Kampanjointi tuotti muutaman yhteydenoton, mutta ei valitettavasti varauksia. Syyskuussa järjestettiin paljon kuntalaisten toivomat harrastusmessut, joilla esiteltiin sekä kunnan että järjestöjen tuottamia palveluja. Yksittäisenä tapahtumana, jolla päästiin testaamaan Kisalan käyttömahdollisuuksia konserttikäytössä oli Sibelius-lukion joulukonsertti joulukuussa 2023. Loppuvuonna 2023 selvisi, että saamme Mäntyareenalle lentopallon Mestaruusliigan pelin alkuvuodesta 2024.

Toisen kehitysalustan toimenpiteinä kesäksi 2023 valmistui Kurkilahden rannat -kävelyreitti. Torilla pilotoitiin kesällä sähköttömien toripaikkojen maksuttomuutta sekä keskustaaajaman palveluita pyrittiin nostamaan esille leimapassilla, joka kannusti ostamaan mäntyharjulaisilta yrityksiltä. Torin kehittäminen jatkui syksyllä syysmarkkinoissa, joihin kunta maksoi esiintyjän sekä markkinointia. Hämärät markkinat järjestettiin toisen kerran ja Mäntyharju-päivä laajasti koko keskustan alueella. Joulua juhlittiin torilla kaksipäiväisesti joulukadun avajaisissa sekä joulutorilla. Rautatieaseman kehittäminen ei ole edennyt toimintavuoden 2023 aikana. Myös Askeleen vanhan kenkätehtaan osapurun ajoittuminen keväälle 2024 hidasti kyseisen rakennuksen kehitystyötä. Askeleella järjestettiin Kesäkauden avajaiset toukokuussa 2023.

Teollisuusyritysten toiminnan kehittämiseksi on avattu yhteyksiä oppilaitoksiin. Oppilaitosyhteistyönä Jyväskylän ammattikorkeakoulun Tiimiakatemia kautta toteutettiin kaksi ideasyntytystä, toinen Monitoimihalli Kisalan kehittämiseksi ja toinen Kurkilahden alueen kehittämiseksi. Lisäksi työvoimansaataavuuden vahvistamiseksi järjestettiin nuorille rekrytointimessut Kulttuurisalin aulassa helmikuussa 2023. Tämä menestynyt kokeilu sai kunnianhimoisemman jatkotapahtuman tammikuussa 2024, kun tapahtuma vietettiin Kisalan Mäntyareenalle ja tapahtuma sai nimekseen NuoriUra Fest.

Kesällä 2023 toteutettiin some-kampanjointia alueen yritysten avoimena olevien kesätyöpaikkojen näkyvyyden lisäämiseksi.

Tapahtumatuotantoa vuoden 2023 aikana:

- Nuorten rekrytointitapahtuma Kulttuurisalin aulassa
- Talvirieha (Kisalan alue)
- Euroviisujen kisakatsomo (Kisala)
- Kesäkauden avajaiset (Askel ja tori)
- Harrastusmessut (Kisala)
- Toimijaverkoston ensimmäinen tapaaminen (Kisala)
- Syysmarkkinat (Tori)
- Mäntyharju-päivä ja Hämärät Markkinat (Tori ja keskustaaajama kokonaisuudessaan)
- Joulukadun avajaiset ja joulutori (Tori)

Yrittäjien kahvilalaisuuksia pidettiin aamu- tai iltakahvilalaisuuksina Yrittäjän päivänä (15lö), Te24 uudistuksesta (4hlö) sekä Leader Veej'jakajan yritystuista ja Elyn maaseututuista (12 hlö).

Tapahtumantuottamisen tukemista varten ostettiin yhteiskäyttöön JBL MK2 kannettava kaiutin äänentoistoon. Kaiutin

on ollut monien yhdistysten käytössä ja useissa eri tapahtumissa.

Oppilaitosyhteistyö vuonna 2023:

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Xamkin ja Jyväskylän ammattikorkeakoulu Jamkin kanssa tiivistettiin yhteistyötä vuonna 2023. Yhteistyötä pyrittiin avaamaan myös Vierumäen urheiluopiston suuntaan. Jamkin kautta toteutettiin kaksi ideasyntytystä, toinen Monitoimihalli Kisalan kehittämiseksi ja toinen Kurkilahden alueen kehittämiseksi. Monitoimihalli Kisalan ideasyntytysten ehdotuksena pidettiin Euroviisujen kisakatsomo.

Vierumäen urheiluopiston kanssa käytiin keskusteluja yhteistyön aloittamisesta, mutta tämä oppilaitosyhteistyö ei ole vielä konkretisoitunut.

Xamk opinnäytetyö: Laijärven monitoimikostehankkeen hankesuunnitelma. Opinnäytetyö sai arvosanaksi 5.

Jamk opinnäytetyö: Luontomatkailukohteen brändimielikuvan vaikutus kuluttajakäyttäytymiseen, Case Mäntyharju. Opinnäytetyö sai arvosanaksi 5.

Kausiasukkaiden oma yhdistys perustettiin heinäkuussa 2023, Mäntyharjun kausiasukkaat ry. Yhdistyksen tavoitteena on aktivoida kausiasukkaitamme, tarjota heille vaikuttamis- sekä tiedotuskanavan.

6.5.2 Osallisuus

Perheiden avoimen kohtaamispaikkojen kävijöille toteutettiin palautekysely keväällä 2023. Kyselyn avulla kartoitimme tärkeää tilastotietoa sekä mielipiteitä Puuhalan nykyisestä toiminnasta. Lisäksi kyselyn tarkoituksena oli mahdollistaa toiminnan kehittäminen asiakaslähtöisesti. Kyselyyn oli Vastauksia kertyi kymmenen (n=10). Tarkemmat tulokset koonnista löytyvät [kunnan nettisivuilta](#).

Etelä-Savon hyvinvointialue irtosanoi vuokrasopimuksensa koskien Ruskahovin terapia-allasta. Tämän myötä syksystä 2023 alaan käyttö ja toiminnan ohjaus ovat kuuluneet kunnan vastuulle. Toiminnan toteutumisesta järjestettiin keskustelutilaisuus **Erätauko-keskustelumenetelmällä**. Tilaisuuden alkuun käytiin läpi alaan ajankohtainen tilanne, jonka jälkeen siirryttiin erilaisten keskustelumuotojen myötä kuulemaan erilaisia näkökulmia. Paikalla keskustelemassa olivat kunnanhallituksen puheenjohtaja, teknisenlautakunnan puheenjohtaja, vammaisneuvoston edustaja, altaankäyttäjä, vs. sivistysjohtaja, alaan huollosta vastaava ammattimies, paikallinen fysioterapia-yritys ja Eloisan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan puheenjohtaja. Tilaisuudesta vastasivat nuorisotyöntekijä sekä hyvinvointikoordinaattori.

Nuorisovaltuustojen liitto ry, Nuorten Akatemia ja Deloitte Finland toteuttivat Mäntyharjun nuorisovaltuutetuille ja opiskelijakuntien edustajille kunnan talousarvion **varjobudjetointikokeilun** osana Sitran ”Kuntalaisten osallistuminen kunnan talouden suunnitteluun” -hanketta. Kokeilun tarkoituksena oli vahvistaa nuorten osallistumista kunnan talouden suunnitteluun. Mäntyharjun osalta kokeilussa keskityttiin erityisesti sivistystoimialaan. Kokeilussa toteutettiin kaksi työpajaa. Ensimmäisessä työpajassa panelistit tunnistivat haasteita Mäntyharjun sivistystoimialan palveluissa ja pohtivat ratkaisuja niihin. Toisessa työpajassa panelistit neuvottelivat ratkaisujen vaikutusarviointien pohjalta, mitkä toimenpiteet olisi huomioitava seuraavassa talousarviossa. Panelistien toisen työpajan keskustelujen tuloksena syntyi toimenpide-ehdotuksia, jotka on käsitelty sivistyslautakunnassa ([19.10.2023 §85](#))

Mäntyharjun hyvinvointikyselyn (n=256) toteutettiin syksyllä niin kuin edellä on jo mainittu. Määrällisen tiedon lisäksi kysely kertytti laadullista tietoa ja mäntyharjulaisten kokemuksia avointen kysymysten avulla. Avoimien kysymyksien kautta tietoa kertyi esimerkiksi vapaa-ajasta ja kunnan palveluista, turvallisuudesta sekä viestinnästä. Hyvinvointikyselyn pohjalta on suunnitteilla Kuntalaisilta vuoden 2024 alkupuolelle.

Syksyllä 2023 oli mahdollisuus nimetä ehdokkaita **kulttuuripalkinnon** saajasta. Lisäksi vuonna 2023 sivistyslautakunta ([15.6.2023 §58](#)) hyväksyi uuden palkinnon jaettavaksi, **vuoden vapaaehtoinen -palkinto**. Kulttuuripalkinnon saajaksi ehdotuksia kertyi 15 kpl ja vuoden vapaaehtoinen -palkinnon saajaksi ehdotuksia kertyi 22 kpl. Molemmat palkinnot jaettiin liikuntapalkintojen tapaan itsenäisyyspäiväjuhlassa.

Osallisuuden yksi olennainen tekijä on yhteenkuuluvuuden tunne sekä yhteisöllisyys. Tässä olennaisessa roolissa ovat kunnan yksiköt, kuten Kansalaisopisto, sekä paikalliset yhdistykset ja järjestöt sekä yritykset, jotka luovat monipuolisia alueen harrastus- ja vapaa-ajantoimintamahdollisuuksia Mäntyharjuun.

Kunnan hyvinvointikoordinaattori, kulttuurituottaja ja elinvoimakehittäjä työstivät vuoden 2023 keväällä ajatusta toimijaverkostosta. **Toimijaverkostolla** tarkoitetaan Mäntyharjun alueelle rakentuvaa yhteistyöverkostoa, joka koostuu alueen erilaisista toimijoista, kuten järjestöistä, yhdistyksistä ja yrityksistä. Kyseinen verkosto kokoontui elinvoimakehittäjän ja hyvinvointikoordinaattorin toimesta syksyllä 2023 harrastusmessujen jälkeen. Verkoston tapaamiseen osallistui noin 25 henkilöä. Ensimmäisen tapaamisen koonnin pääset lukemaan [kunnan nettisivuilta](#). Toimijaverkostolle on laadittu myös noin kerran kuussa toimijaverkoston uutiskirje (vuonna 2023: kuusi uutiskirjettä), joihin on koottu ajankohtaisia päivämääriä ja uutisia.

Mäntyharjussa toimii **kolme vaikuttajaryhmää**; nuorisovaltuusto sekä vanhus- ja vammaisneuvosto. Kaikki pöytäkirjat ovat luettavissa [kunnan nettisivuilta](#).

- Uusi nuorisovaltuusto järjestyi vuoden 2023 alussa. Nuorisovaltuusto kokoontui vuoden aikana viisi kertaa ja käsitteli vuoden aikana muun muassa Yhtenäiskoulu harrastaa -toiminnan tarjontaa ja viestintää, päihde- ja päihteettömät päätarit- tapahtumaa, varjobudjetoimia, Vauhdittamo -hanketta ja nuorten messuja.
- Vanhusneuvosto kokoontui vuoden aikana kolme kertaa ja käsitteli vuoden aikana hyvinvointikyselyä, vanhustenviikkoa, Liikutaan! -hanketta sekä kommentoi Mikkelin seudun kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmaa. Lisäksi vanhusneuvosto organisoivat vuoden aikana seitsemän Syödään yhdessä - tapahtumaa vaihtuvine ohjelmineen Reissuravintolassa.
- Vammaisneuvosto kokoontui vuoden aikana neljä kertaa ja käsitteli vuoden aikana Eloisan asiakaskuljetuksia koskevaa kyselyä, hyvinvointikyselyä sekä laati kannanoton Ruskahovin terapia-altaasta, Eloisan palvelustrategiasta ja palvelujen tuotantosuunnitelmasta ja Mikkelin seudun kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma. Lisäksi neuvosto laati aloitteen: Digipalveluiden käytön mahdollisuudet ilman tunnistautumista palvelutaloissa/palvelukodeissa saavutettavuuden edistämiseksi.

6.5.3 Liikunta

Liikutaan! -hanke käynnistyi kesäkuussa 2023, kun Mäntyharjuun palkattiin liikuntaneuvoja. Liikutaan! -hankkeen ja liikuntaneuvonnan tarkoituksena on aktivoita vähän liikkuvia työkäisiä ja eläkeläisiä sekä kehittää ja vahvistaa paikallista liikuntakulttuuria. Hankkeen aikana palvelu on kaikille maksutonta. Vuoden 2023 aikana on kehitetty palvelun toimintamallia sekä tuotu viestinnän keinoin (lehtimainokset, sosiaalinen media ja painetut esitteet) palvelua esille. Liikuntaneuvontaa on esitelty erilaisissa järjestöissä ja organisaatioissa (oppilaitokset, varhaiskasvatus, työpaikat, eläkeläisjärjestöt ja kuntosalit). Palvelupolun mahdollistamiseksi keskusteluita on käyty myös Etelä-Savon hyvinvointialueen kanssa ja järjestetty esimerkiksi yhteistyössä elintapaohjauksen päivä hyvinvointikeskuksella. Hankkeen puitteissa on hankittu kaksi lainattavaa kuntosalikorttia kirjastolle sekä Pickleball-välineiden hankinta kylätalolla. Asiakasohjauksiin osallistuneiden määrä oli ensimmäisen reilun puolen vuoden aikana 62, joista 3 osallistui yksiköohjaukseen. Yhteisöllisiä asiakasohjauksia järjestettiin muun muassa järjestöille, työttömien työpajalla sekä yhteistyössä päihde- ja sosiaalipalveluiden kanssa. Loppuvuodesta 2023 monitoimihalli Kisalassa järjestettiin joka viikon torstai iltapäivänä avoimia ovia, jolloin oli mahdollisuus tavata liikuntaneuvojaa, saada ohjeistusta sekä kokeilla esimerkiksi aulan kuntosalilaitteita maksutta. Liikutaan! -hankkeen päättymispäivämäärä on kesällä 2024. Toiminnan jatkuvuuden mahdollistamiseksi työstiettiin jatkohakemus painottuen tällä kertaa lasten ja perheiden liikuntaneuvontaan.

Syyskuussa 2023 järjestettiin monitoimihalli Kisalassa **Harrastusmessut**, joiden tarkoituksena oli esitellä Mäntyharjun monipuolista harrastustarjontaa kaikenikäisille. Näytteilleasettajia messuilla oli yhteensä kuusitoista (järjestöjä ja yrityksiä). Kävijöitä lauantai aamupäivän aikana oli noin 100. Palautteiden perusteella tapahtuma koettiin positiiviseksi ("Lisää tällaista", "Onnistunut kokonaisuus" ja "Messuilla oli mukava ilmapiiri"). Kehittämiskohteina erityisesti esittelijöiden laajempi kartuttaminen sekä kävijämäärän kasvattaminen. Messut on tarkoitus järjestää uudestaan vuoden 2024 syksynä.

Vuoden aikana järjestettiin useita **liikunnallisia tapahtumia yhteistyössä paikallisten toimijoiden** kanssa, kuten:

- Talvirieha
- Laturetkiviikko
- Ikiliikkujaviikon päätapahtuma
- Unelmien liikuntapäivä
- Kehitysvammaisten leiripäivän toiminnallinen rastirata

- Kävelytapahtuma kunnanjohtajan kanssa
- Vanhustenviikon liikuntapäivä
- Luustoviikon päätapahtuma: Luustoterveys ja kaatumisen ennaltaehkäisy sekä harjoittelu

Saadun palautteen perusteella kehitettiin Kisalaan heinäkuussa ensimmäisen kerran lauantain **Perhepuuhailut - tapahtuma**. Perhepuuhailuissa ajatuksena on, että kunnan työntekijät pitävät huolen tiloista ja välineistä, joten perhe voi keskittyä hauskanpitoon ja liikkumiseen. Perhepuuhailussa ei ole varsinaisesti ohjattua toimintaa. Volttisaliin sekä Mäntyareenaan on kuitenkin viritelty valmiiksi erilaisia toiminnallisia mahdollisuuksia, kuten tempurataa, pickleball -verkkoa, sulkapalloverkkoa ja salibandymaalia. Kesän ja syksyn aikana järjestettiin viidet Perhepuuhailut, joissa kävi keskimäärin 80 henkilöä päivän aikana. Perhepuuhailut ovat saaneet erittäin positiivista palautetta. Perhepuuhailuissa toimintaa on ollut monipuolistamassa myös Mäntyharjun Virkistys ja 4H.

[Ajankohtaista liikuntapaikoista](#) -sivustoa päivitettiin säännöllisesti ja tietoa välitettiin muun muassa latujen kunnosta sekä jäätilanteesta ja tennis- ja padelkentistä.

Timmi-tilavarauksjärjestelmästä saatujen käyttöraporttien mukaan:

- Monitoimihalli Kisalan varausmäärät:
 - Mäntyareena yhteensä: 2906
 - Järjestöt ja seurakunta: 1089
 - Kunta: 1623
 - Yksityishenkilöt: 194
 - Volttisali yhteensä 2413:
 - Järjestöt ja seurakunta: 945
 - Kunta: 1410
 - Yksityishenkilöt: 58
- Oppilaitosten tilojen varaukset:
 - Yhtenäiskoulu yhteensä 645:
 - Järjestöt ja seurakunta: 95
 - Kunta: 206
 - Yksityishenkilöt: 353
 - Lukion pieni sali yhteensä 1009:
 - Järjestöt ja seurakunta: 414
 - Kunta: 595

Liikunta-avustuksia oli jaossa 32 000 €. Avustushakemuksia saapui yhteensä 17 kpl, ja kaikille myönnettiin avustusta ([sivistyslautakunta 19.4.2023 §37](#)).

6.5.4 Kulttuuri

Kulttuuriavustuksia oli jaossa 11 000 €. Avustusta myönnettiin yhteensä 18 eri toimijalle ja tämän lisäksi pienavustuksiin varattiin käytettäväksi 1450 € ([sivistyslautakunta 19.4.2023 §35](#))

Parhaillaan työstetään **kulttuurihyvinvointisuunnitelman 2022-2025 väliraportointia vuosilta 2022-2023**, jossa tehdään nostoja vuosilta 2022-2023 sekä ennen kaikkea tarkastellaan suunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden eteneminen. Väliraportti on luettavissa toukokuun (05/2024) sivistyslautakunnan jälkeen kunnan nettisivuilta.

6.5.5 Ehkäisevä päihdetyö

Ehkäisevän toiminnan työryhmä laati vuoden 2023 alussa [toimintasuunnitelman](#) tulevalle vuodelle. Vuoden lopussa tarkasteltiin toiminnan toteutumista.

Vuoden 2023 aikana:

- Tarjosimme tietoa riippuvuuksista ja avun saamisesta erilaisissa kohtaamisissa sekä tiedottamisen kautta (koonti sosiaaliseen mediaan sekä [kunnan nettisivuille](#))
- Pelikasvatussuunnitelma sekä päihdekasvatussuunnitelma saatiin valmiiksi kevään 2023 aikana ja sivistyslautakunta hyväksyi molemmat suunnitelmat 15.6.2023 (§56, §57)
- Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminta Mäntyharjun työpajalla syksyn 2023 aikana. Ryhmä jatkuu 2024

tammikuussa ja myös toinen sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminta alkaa.

- Informoitiin urheiluseuroja olemassa olevista toimintamalleista (22.3.): Terveyttä edistävä urheiluseura ja Nuuskaton urheilu- toimintamalli
- Tiedon kartuttaminen:
 - Kouluterveyskysely
 - Mäntyharjun hyvinvointikysely
 - Ehkäisevä päihdetyö kunnissa -kysely (THL:n ja Avin organisoimana)
 - Terve Suomi -tutkimus
- Tapahtumia:
 - Toukokuussa 29.5. järjestettiin Seppo.io-pelialustalla rastirata (Nuorten hyte-peli) yläasteikäisille. Yhteistyössä olivat mukana seurakunta, Eloisan mielenterveys- ja päihdetyöntekijä, kirjasto, työllisyyspalvelut, nuorisopalvelut, hyvinvointikoordinaattori ja liikunnan- ja terveystiedonopettaja. Rastien ohessa oli myös tietovisa-kysymyksiä ja erilaisia osallistavia itsenäisiä tehtäviä.
 - EPT-viikon ja Peliviikon tapahtumat
 - Päihteen päättäri
 - Juhannusetkot
 - Rovastikunnallinen päihdekuntoutujien Ruskaleiri 10.10. (Seurakunta)
 - Aikuisille mielenterveys- ja päihdekuntoutujille suunnattu elintapainfo ja liikuntatapahtuma Kisalassa

Ehkäisevän toiminnan työryhmä kokoontui vuoden aikana kahdeksan kertaa. Kesäkuussa kokoontui ensimmäisen kerran alueellinen ehkäisevän päihdetyön työryhmä. Lisäksi vuoden 2023 syksyllä käynnistyi Väkipollaton Etelä-Savo -työryhmä.

Vuonna 2024 ehkäisevä toiminta on tarkoitus ulottaa laajemmin koskemaan myös mielenterveystyötä ja mielenhyvinvoinnin tukemista. Vuoden 2023 lopussa on aloitettu työstämään ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön suunnitelmaa vuosille 2024-2025.

6.5.6 Kotoutuminen

Mäntyharjun kunta on tarjonnut vuoden 2023 aikana maahanmuuttajille kotoutumispalveluita eli neuvontaa, ohjausta ja apua kotoutumisessa ja paikkakunnalle asettautumisessa. Pääasiallinen kohderyhmä olivat paikkakunnalle muuttaneet, tilapäisen suojelun statuksella maassa oleskelevat sotaa paenneet ukrainalaiset. Heidän saapumisensa paikkakunnalle lisäsi kotoutumispalveluiden tarvetta, minkä vuoksi kotoutumisen tukemisessa työskenteli kunnassa vuonna 2023 osa-aikainen työntekijä.

Mäntyharjussa asuu ja paikkakunnalle muuttaa edelleen uusia ihmisiä myös muista maista, esimerkiksi teollisuusyrityksiin ja hoitoalalle työntekijöitä Virosta ja useista Aasian maista. Parhaillaan kotoutumis- ja asettautumispalveluja kehitetään kunnassa ja laajennetaan vastaamaan kattavammin myös työperäisesti paikkakunnalle tulevien ja heidän perheidensä tarpeita ja vastaamaan kotoutumislain kokonaisuudistukseen. Kotoutumista tuetaan ja kehitetään monialaisesti eri toimijoiden yhteistyönä.

6.5.7 Turvallisuus ja liikenne

Ennakkotiedon mukaan vuonna 2023 Mäntyharjussa ei tapahtunut yhtään tieliikenne kuolemaa (nollavision toteutuminen). Tielikenteessä loukkantumisia tapahtui kaksi.

Henkilövahinko-onnettomuuksien määrä asukaslukuun suhteutettuna on Mäntyharjulla hyvin samalla tasolla kuin maakunnassa ja koko maassa keskimäärin. Kulkutavoittain tarkasteltuna henkilövahingoista suurin osa tapahtuu henkilöautolla liikkuvilla (68 %).

Ikäryhmittäin tarkasteltuna korkein onnettomuusriski on 15-24-vuotiailla nuorilla. Vuosina 2018-2023 tapahtuneista henkilövahingoista peräti 56 % on tapahtunut tälle ikäryhmälle, ja etenkin 18-20-vuotiaat korostuvat.

Mäntyharjussa hirvikolareita tapahtui neljä sekä metsäkauris- että valkohäntäpeurakolareita tapahtui molempia kolme.

Kunta on mukana Itä-Suomen liikenneturvallisuustoimija -hankkeessa, jonka tavoitteena on tukea kunnan liikenneturvallisuustyötä (asiantuntijaresurssi).

Mäntyharjun kunnan liikenneturvallisuussuunnitelma päivitettiin viimeksi vuonna 2019 liikenneympäristöön liittyvien

toimenpidetarpeiden osalta. Suunnitelma sisältää kunnan ja ELY-keskuksen yhdessä ja erikseen edistämät toimenpiteet.

Liikennekasvatustyön toimenpiteiden suunnittelusta vastaa liikenneturvallisuustyöryhmä Liikenneturvan ja liikenneturvallisuustoimijan avustuksella. Vuonna 2023 liikenneturvallisuustyöryhmä kokoontui kaksi kertaa.

Vuoden aikana tehtyjä toimia liikennekasvatuksen ja liikenneturvallisuuden edistämiseksi:

- Fiksusti kouluun -ohjelmaan mukaan lähteminen ja Fiksusti Kouluun -toimintasuunnitelman työstämisen aloittaminen
- Suojatiepäivystykset (4 kpl) kunnan työntekijät yhteistyössä 4H:n ja Vanhempainyhdistyksen kanssa sekä koulujen alkaessa myös Etelä-Savon pelastuslaitoksen kanssa
- Yläasteikäisille hyvinvointipelissä (Seppo.io) 31.5. turvallisesti liikenteessä tehtävä
- Huoltajille suunnattu koulukuljetusilta, jossa esiteltiin reitit ja samalla heillä oli mahdollisuus tavata kuljettajat, myös Fiksusti kouluun -ohjelman esittely
- Kuljettajan ajokyvyn heikkeneminen - milloin pitäisi ottaa asia puheeksi? -tilaisuudet Liikenneturvan ja Mikkelin seudun Muisti ry:n yhteistyönä
- Heijastinpäivään osallistuminen:
 - Heijastimien jako osana suojatiepäivystyksiä
 - Heijastinpuu torin laidalla
 - Varhaiskasvatus mukana maakunnallisessa heijastintempauksessa
- Viestintä ja tiedottaminen teemapäivistä ja -viikoista (Liikenneturvallisuusviikko, Heijastinpäivä)
- Kirjastolla lainattavissa yhteiskäyttöpyöriä
- Kouluille ja torille on hankittu runkolukittavia pyöräpysäköintitelineitä
- Hidasteita toteutettu muun muassa Lankaniementielle ja Asematielle
- Mäntyharju mukana [Mikkelin seudun kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmassa](#)
 - Mäntyharjun kunnan toimenpidetyöpaja järjestettiin lokakuussa. Työpajassa käsiteltiin konsultin (Ramboll Finland Oy) aiempien työvaiheiden pohjalta valmistelemia toimenpide-ehdotuksia, joita työpajassa oli mahdollisuus täydentää, poistaa tai muokata parhaiten kunnan tarpeita palveleviksi. Toimenpiteiden määrittämisessä ja priorisoinnissa toivottiin näkemystä eri hallinnon aloilta (mm. viestintä, tekninen, liikunta) ja keskeisiltä sidosryhmiltä (mm. luottamushenkilöt, yhdistykset, neuvostot).
 - Työpajan jälkeen sekä vammais- että vanhusneuvosto kommentoi kyseisiä toimenpide-ehdotuksia ja ohjelman luonnosto
 - Edistämishjelma on tavoitteena hyväksyä poliittisesti kussakin seudun kunnassa kevään 2024 aikana.

6.5.8 Sosiaali- ja terveydenhuolto

Etelä-Savon hyvinvointialue (Eloisa) on tuottanut vuodesta 2023 lähtien Mäntyharjun sosiaali- ja terveystalvet. Erityisesti vuoden 2023 loppupuolella yhteistyö hyvinvointialueen kanssa tiivistyi erityisesti erilaisten työryhmien kautta. Edelleen kuitenkin toiminnan tasolla yhteistyön toimivuutta on edistettävä.

Etelä-Savon hyvinvointialue on ottanut käyttöönsä Sähköisen perhekeskuksen, jonka kehittämisen taustalla on valtakunnallinen lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma ja perhekeskustoimintamalli. Sähköinen perhekeskustoiminta sisältää kolme osa-aluetta:

- Perheellisten ja perhettä perustamassa olevien asiointikokonaisuus (Omaperhe)
- Nuorten asiointikokonaisuus (Omahelpperi)
- Ammattilaisten osio

Näistä vuonna 2023 otettiin käyttöön Omaperhe -portaali. Palvelu kokoaa hajanaisen tiedon yhteen ja tarjoaa luotettavaa tietoa ja tukea ajasta ja paikasta riippumatta.

Lisäksi Eloisalla on käynnissä Kestävän kasvun Eloisa (RRP2) hankke, jonka tarkoituksena on laajentaa Etelä-Savon hyvinvointialueen digitaalisen sosiaali- ja terveyskeskuksen toimintaa yhteistyössä henkilöstön, asiakkaiden, kuntien sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta tavoitteena on koostaa hyvinvointialueelle sekä Etelä-Savon alueella toimiville kunnille ja järjestöille yhtenäinen toimintamalli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) palvelujen tarjoamiseen ja asiakasohjaukseen. Kyseinen hyte-palvelutarjotin on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2024 loppuun mennessä.

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntejä (kaikki) oli 953 / 1 000 asukasta ja aikuisten mielenterveyden avohoitokäyntejä oli 913.1/ 1 000 18 vuotta täyttäneitä. Mielenterveyden avohoitokäynnit ovat laskeneet edeltävään vuoteen verrattuna (1004.8), mutta edelleen lukemat ovat Etelä-Savon keskiarvoa sekä ennen kaikkea koko maan keskiarvoa korkeampi.

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen potilaiden määrä oli 140,7/ 10 000 asukasta, mikä on Etelä-Savon lukemiin ja erityisesti koko maan lukemaan verrattuna suurempi.

Vuonna 2023 lastensuojelun avohuollon asiakkaiden osuus (0 - 17-vuotiaat, vastaavan ikäisestä väestöstä) oli 4,3 %, mikä on alhaisempi lukema edeltäviin vuosiin verrattuna (2022: 4,7 % ja 2021: 5,7 %). Lastensuojelun avohuollon asiakkaiden osuus (18 - 24-vuotiaat, vastaavan ikäisestä väestöstä) oli 6,6 %, mikä oli hieman korkeampi edeltävään vuoteen verrattuna (2022: 6,0 %).

OSA 3. HYVINVOINTISUUNNITELMA 2021-2025

Mäntyharjun hyvinvointisuunnitelma 2021-2025 on hyväksytty valtuustossa 06.06.2022 (§ 34).

Hyvinvointisuunnitelma sisältää kolme (3) painopistettä ja niiden tavoitteet:

1. Terveellisten elämäntapojen edistäminen

- Tarjoamme parempaa terveellisiin elintapoihin liittyvää neuvontaa ja ohjausta
- Kuntalaisten liikunta-aktiivisuus lisääntyy

2. Mielen hyvinvoinnin tukeminen

- Varhaiskasvatus- ja kouluikäisten tunne- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät
- Kuntalaisten kokemus osallisuudesta vahvistuu ja heillä on mahdollisuus vaikuttaa elinympäristönsä asioihin
- Kuntalaisilla on mahdollisuus asioiden hoitamiseen fyysisesti sekä verkon kautta
- Työllisyyspalveluita on saatavilla henkilökohtaisesti ja paikallisesti
- Tietoisuus päihteiden haittavaikutuksista lisääntyy ja päihdemyönteisyys vähenee. Liialliseen pelaamiseen liittyvät haitat vähenevät.
- Mielen hyvinvointia tukevia palveluita ja matalan kynnyksen toimintaa on hyvin saatavilla

3. Osallisuutta lisäävien turvallisten arkiympäristöjen luominen

- Kunnan hallinnoimat tilat ovat turvallisempia, viihtyisämpiä, tarkoituksenmukaisempia, esteettömämpiä ja saavutettavampia
- Yleiset ulkoalueet ovat houkuttelevampia, viihtyisämpiä ja turvallisempia
- Tilat ja muu rakennettu ympäristö mahdollistavat omaehtoisen kansalaistoiminnan lisääntymisen

Painopisteillä on siis yhteensä yksitoista (11) tavoitetta, joihin linkittyy neljäkymmentäkuusi (46) eri toimenpidettä.

7 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Tavoitteiden ja ennen kaikkea toimenpiteiden toteutumista vuonna 2023 on arvioitu liikennevalomallilla:

- Punainen (0-30 %): Ei toteutunut
- Keltainen (40-60 %): Toteutunut osittain
- Vihreä (70-100 %): Toteutunut

Jokainen toimiala ja yksikkö on kommentoinut omia vastuutoimenpiteitään sekä niiden toteutumista vuoden 2023 aikana. Lisäksi oheisen taulukon viimeisessä sarakkeissa on huomioita sekä kehittämissuuntia, joiden edistäminen edesauttaa entisestään toimenpiteiden ja laajempien tavoitteiden toteutumisessa.

1. PAINOPISTE: TERVEELLISTEN ELÄMÄNTAPOJEN EDISTÄMINEN

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Arviointimittarit	Totetuma/Arviointi vuodelta 2023	Huomiot/kehittävää
---------	----------------------------	-------------------	----------------------------------	--------------------

<p>Tarjoamme parempaa terveellisiin elintapoihin liittyvää neuvontaa ja ohjausta</p>	<p>Tiivistämme elintapaohjaukseen liittyvää yhteistyötä ja tiedottamista, Eloisan elintapaohjauksen asiantuntemus, opiskelijahuollon toiminta nuorten huomioimisessa (Koordinoijana yhteistiimi).</p>	<p>Liikuntaneuvonnan kävijämäärät.</p> <p>Kartoitukset.</p>	<p>Liikutaan!- hanke käynnistyi kesäkuussa 2023.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yksilöohjauksia (3 henkilöä) • Ryhmäohjauksia (59 henkilöä) <p>Etelä-Savon hyvinvointialueen elintapaohjauskoordinaattori osana hankkeen ohjausryhmää</p> <p>Elintapaohjauksen päivä yhteistyössä Eloisan kanssa</p> <p>Liikuntaneuvonta - palvelun esittelyä yhdistyksissä, yrityksissä ja paikallisissa organisaatioissa, kuten oppilaitoksissa ja varhaiskasvatuksessa</p> <p>Vuoden 2023 lopussa työstettiin jatkohake (kesäkuu 2024 -->)</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Yhteistyön toimivuus Etelä-Savon hyvinvointialueen kanssa, palvelupolku.</p> <p>Yhteistyön edistäminen paikallisten toimijoiden kanssa.</p> <p>Vähän liikkuvien ohjautumisen edistäminen liikuntaneuvontaan.</p> <p>Liikuntaneuvonnan mahdollinen liittäminen osaksi kunnan työterveyttä.</p>
	<p>Ruokakasvatuksen kehittämishankkeen suunnitellusti, Yhteistyö Itä-Suomen yliopiston ja ruokakasvatus-</p>	<p>Nykytilakartoitukset ja toiminnan toteutuminen.</p>	<p>Ruokakasvatustyöryhmän tapaamiset</p> <p>Ruokakasvatushankkeen toimijoiden yhteistyö (Ruukku, ateriapalvelujen esihenkilö, hyvinvointikoordina</p>	<p>Ruokakasvatuksen pedagogisen arvon vahvistaminen ja menetelmien juurruttaminen varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan.</p>

<p>yhdistys Ruukku ry:n kanssa</p>		<p>attori ja varhaiskasvatuksen johtaja)</p> <p>Pedagoginen ja laaja-alainen työskentely lapsiryhmissä</p> <p>Ruokakasvatuksen pyöreä pöytä huhtikuussa 2023</p> <p>Maukasta menoa-toiminnallinen ilta varhaiskasvatuksen perheille ja hankkeen päätöstapahtuma toukokuussa 2023</p> <p>Makuraati 3-5 -vuotiaille päiväkotilapsille keväällä 2023</p> <p>Ruokakasvatushankkeen päätösseminaari</p> <p>Ruokakasvatuksen nykytilan arvio hankkeen lopussa</p> <p>Hankkeen kooste (Ruokakasvatusyhdistys Ruukku ry)</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Lasten osallisuus arviointityössä vahvistuu muun muassa makuraatien avulla.</p> <p>Yhteistyö Järvi-Saimaan Palveluiden ja kunnan välillä jatkuu.</p>
------------------------------------	--	--	---

<p>Ohjataan kuntalaisia käyttämään liikuntapaikkoja, Huomioidaan ohjaus kohtaamisissa, esitteet, verkkosivut, asiointipiste (Koordinoijana hyte-tiimi)</p>	<p>Ohjauskäytännöt. Verkkosivujen päivittäminen.</p>	<p>Lajikokeiluja nuorille (kesäisin) Ilmaisia vuoroja alle 18-vuotiaille Erilaiset nostot viestinnässä koskien esimerkiksi Monitoimihalli Kisalaa sekä luontoliikuntaa. Ajankohtaista liikuntapaikoista - sivun aktiivinen ylläpito. (40-60 %)</p>	<p>Monikanavaisen viestinnän hyödyntäminen. Matalan kynnyksen toimintaa ja kokeilu-mahdollisuuksia eri ikäryhmille.</p>
---	---	--	--

<p>Edistetään monimuotoisia ruokaan liittyviä palveluita ikäihmisten yhteisöllisyyden ja toimintakyvyn tueksi, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu - Ikäruoka 2.0 - hankkeen tuottama tieto ja verkosto (Koordinoijana vanhusneuvosto)</p>	<p>Järjestetyt tilaisuudet: Tilaisuuksien lukumäärä ja osallistujamäärät.</p>	<p>Syödään yhdessä - tapahtumia yhteensä seitsemän kertaa.</p> <p>Osallistujia tapahtumissa on ollut keskimäärin 50 henkilöä ja maksimissaan noin 70 henkilöä.</p> <p>Tapahtumissa ohjelmana muun muassa luentoja, osallisuutta, liikuntaa ja harrastuksia.</p> <p>Ohjelmaa olivat tuottamassa Eloisa, kansalaisopisto, Mäntyharjun Apteekki, Mäntyharjun kunta, Etelä-Savon Liikunta Ry sekä Mikkelin Seudun Muisti ry.</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Osallistavien menetelmien hyödyntäminen.</p> <p>Ohjelmien sisältöjä ja suunnittelua voitaisiin harkita tarkemmin. Teemana liikunta, tuolitanssi ja jakkarajamit, oli suosituinta.</p> <p>Keskustelukynnyksen madaltaminen, kysymyksien jättö mahdollisuus jo etukäteen ajatellen seuraavan kerran ohjelmaa/vierailijaa.</p>
<p>Tarjotaan nuorten ja nuorten aikuisten matalankynnyksen ohjausta ja neuvontaa, sekä elämäntaidon tukemista, Ohjaamo 2.0 - hanke, yhteistyössä nuorten työpaja, etsivä nuorisotyö (Koordinoijana nuorisopalvelut)</p>	<p>Palvelun käyttäjämäärä, osallistujapalaute (Sovari - tyytyväisyyskysely, 1-5)</p>	<p>Ohjaamo palvelut ovat paikallisella tasolla olemassa.</p> <p>Nuokkarin kävijämäärät: 1298 (985 7.- luokkalaista ja vanhempaa sekä 313 3.-6.- luokkalaista). Nuokkarin kävijämäärä oli edellisellä vuonna 1099.</p>	<p>Etsivän nuorisotyön ja työpajan asiakastyön yhteiskehittämisen edistäminen edelleen.</p> <p>Oppilaitosyhteistyön, Valpas-työn sekä koulunuorisotyön kehittäminen.</p> <p>Nuorisomyönteisyys -merkki yrityksille.</p>

Nuorisopalveluiden järjestämiä tapahtumia yhteensä 12 kpl.

Etsivä nuoristyö: 68 asiakasta

Nuorten työpaja: 14 (sopimusasiakasta), yhteensä nuoria työpajalla 23

Sovari - tyytyväisyyskysely; 4,5 (etsivä nuorisotyö). Nuorten työpajalta ei vielä julkaistuja tuloksia.

Nuorten rekrymessut järjestettiin Kulttuurisalissa. Kävijöitä noin 150 nuorta, joista 92 % koki saaneensa hyödyllistä tietoa päivän aikana.

Yritysvauhdittamo - nuorten yrittäjyydestä osallisuutta ja elinvoimaa (VAUHDITTAMO) - hanke käynnistyi syksyllä 2023.

(70-100 %)

<p>Kuntalaisten liikunta-aktiivisuus lisääntyy.</p>	<p>Harrastaminen vapaa-ajalla lisääntyy, Kansalaisopiston kurssitarjonta</p>	<p>Opiskelijamäärä (per vuosi), hyvinvoinnin lisääntyminen (1-5), uusien asioiden ja taitojen oppiminen (1-5).</p>	<p>Opiskelijamäärä: 1107 henkilöä (258 miestä ja 849 naista)</p> <p>Hyvinvoinnin lisääntyminen: 4,56 (edeltävä lukuvuosi: 4,72)</p> <p>Uusien asioiden ja taitojen oppiminen: 4,44 (edeltävä lukuvuosi: 4,55)</p> <p>Kurssien määrä: 166. Opiskelijamäärä ovat vähentyneet, koska tunnit ovat vähentyneet.</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Monipuolisen kurssivalikoiman tarjoaminen eri ikäryhmille.</p> <p>Digi- ja tulevaisuuslukutaidon kehittäminen.</p> <p>Nuorille suunnattujen osaamispiste-kurssien kehittäminen.</p> <p>Nuorten yrittäjyyden edistäminen.</p>
	<p>Koululaisten aktiivisuus koulupäivän yhteydessä lisääntyy (välitunnit ja koulupäivän jälkeinen aika), Perusopetus.</p>	<p>Harrastamisen Mäntyharjun mallin -toiminta ja kerhotoiminta (kerhojen lukumäärä, osallistujamäärä).</p> <p>Liikunta-tapahtumat.</p> <p>Välituntilainaamo.</p>	<p>Keväällä 2023 lukuvuoden 2022-2023 kerhotarjonta täydentyi vielä Parkourilla. Nuorisopalveluiden kautta saatiin ohjaaja, joka järjesti Loikkakoplan avulla 10 kerhokerran toteutuksen 5.-9.-luokkalaisille. Kerhon osallistujamäärä oli 8.</p> <p>Vuoden 2023 helmikuussa toteutettiin Oppilaskysely kartoittamaan</p>	<p>Oppilaskyselyn ja oppilaiden toiveiden entistä parempi huomiointi Yhtenäiskoulun harrastus-tarjottimessa. Kuljetusoppilaiden mahdollisuus jäädä kerhoihin.</p> <p>Vamos-välkkätoiminnalla vertaisohjaajia</p> <p>Liikuntapäivät olisivat mahdollisuus vahvistaa</p>

oppilaiden toiveta harrastustarjontaan (n=372). Toiveiden kautta lukuvuoden tarjontaan pyrittiin käynnistämään Parkour, Eläinkerho ja Rassauserkerho.

- Parkourin käynnistymisessä oli haasteita ohjaajapulan vuoksi. Ohjaajan varmistuttua emme saaneet tarpeeksi osallistujia (5.-9.-luokkalaisia) ryhmään.
- Eläinkerhoon ei tullut riittävästi ilmoittautumisia.
- Rassauserkerholle emme löytäneet sopivaa tilaa koulun läheisyydestä.

Syksyllä 2023 Harrastamisen Suomen mallin toimintaan osallistui viikoittain noin 70 oppilasta. Kerhoja oli tarkoitus startata 11 kpl, mutta Eläinkerho ei käynnistynyt osallistujien vähyyden vuoksi ja bändikerhoja päädyttiin yhdistämään vähäisten osallistujamäärän vuoksi.

yhteisöllisyyden tunnetta ja eri ikäluokat voisivat sekoittaa liikuntapäivien toiminnassa enemmän.

Liikuttaja=nuorten parissa toimiva ohjaaja (hausssa palkkaus hankerahalla)

Koulun piha-alueiden päivitys jäänyt aikanaan kesken.

Toteutuneet kerhot
syksyllä:

- Luonto- ja eräkerho (1.-6.-luokkalaisille) (4H, Seurakunta ja Reissupolku)
- Teknisen työn kerho (4.-9.-luokkalaisille) (Koulun henkilökunta)
- Kuvisseikkailu (3.-9.-luokkalaisille) (Kansalaisopisto)
- Safkasankarit (3.-9.-luokkalaisille) (4H)
- Palloilukerho (4.-6.-luokkalaisille) (Koulun henkilökunta)
- MäVin liikuntakerho (1.- ja 2.-luokkalaisille) (Mäntyharjun Virkistys)
- Bändikerhot (3.-6.-luokkalaisille ja 7.-8.-luokkalaisille) (Kansalaisopisto)
- Pelikerho kaikenikäisille (Kansalaisopisto)

Vuoden 2023
syksyllä Koulun
kerhotoiminnan
kerhoihin osallistui

viikoittain noin 90 oppilasta. Kerhoja oli tarkoitus startata 10 kpl, joista osa peruuntui vähäisen osallistujamäärän sekä ohjaajien puuttumisen vuoksi. Syksyllä toteutuneet kerhot:

- IP
Kokkiskerho, koulun iltapäiväkerho-aisille (4H)
- Liikuntakerho, 2.-6.-luokkalaisille (Koulun henkilökunta)
- PopUp-välintuntikerhot 1.-7.-luokkalaisille (4H)
- Tiedekerho: Ihme ja Kumma, 3.-6.-luokkalaisille (Koulun henkilökunta)
- Tietotekniikka-kerho, 2.-9.-luokkalaisille (Koulun henkilökunta)
- Kuva- ja sanakerho 6.-9.-luokkalaisille (Koulun henkilökunta)

Syksyllä käynnistyi yhteinen käytäntö tarjota jokaisessa kerhossa kevyttä välipalaa osallistujille.

Liikuntapäivät (2 kpl).

		<p>Välituntilainaamo on ahkerassa käytössä ja ryhmät vastaavat sen toiminnasta vuorotellen.</p> <p>(40-60 %)</p>	
<p>Liikuntaseurojen, harrastustoiminnan toteuttajien ja kunnan yhteistyön kehittäminen, Liikuntaneuvoja, hyvinvointikoordinaattori ja liikuntapaikkamestari.</p>	<p>Toteutuminen, yhteistyön muodot.</p>	<p>Yhteistyötä eri tapahtumissa esimerkiksi Ikiliikkuja-viikko, Unelmien liikuntapäivä, Harrastusmessut, Vanhustenviikko ja Luustoviikon liikuntatapahtumat.</p> <p>Yhteistyötä Harrastamisen Mäntyharjun mallin tarjonnan ohjauksessa.</p> <p>Edustusta kunnan työryhmissä (Hyvinvoinnin edistämisen työryhmä).</p> <p>Toimijaverkoston koolle kutsuminen ensimmäisen kerran syksyllä 2023.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Harrastusmessujen / Vapaa-ajan messujen kehittäminen entistä monipuolisemmaksi .</p> <p>Harrastamisen Mäntyharjun mallin - tarjonnan monipuolistaminen/ kehittäminen oppilaskyselyn tulosten pohjalta.</p> <p>Liikutaan! - hankkeen toimenpiteet.</p> <p>Liikuntaseurojen (ja muiden järjestöjen) esiin nosto kunnan sivuilla.</p>
<p>Lasten liikunta-aktiivisuuden lisääminen arjen tilanteissa ja ohjatussa</p>	<p>Vuosittain tehtävä kysely.</p>	<p>Kyselyä liikunta-aktiivisuudesta ei ole tehty vuonna 2023.</p>	<p>Liikunnan nykytila.fi tehdään vuonna 2024.</p>

toiminnassa,
Liikkuva
varhaiskasvatus -
toiminta
(Koordinoijana
varhaiskasvatus)

Arkiliikkumista
päivittäin joko
ohjatusti tai
vapaana toimintana
(sama kuin viime
vuonna).

- Liikuntavälinei
tä
hyödynnetty
moni-
puolisemmin
ryhmätiloissa
ja
siirtymätilantei
ssa (esim.
Päiväkodin
käytävillä).
- Ulkoliikuntaväl
ineet vapaasti
lasten
käytössä.
- Lapsia
kannustetaan
liikkumaan
päivittäin,
esim.
Metsäretket
- Luistelu- ja
hiihtotaitojen
opettaminen
sekä
yhteistyö
liikuntatoimen
kanssa
(Lapsiystävälli
set
hiihtoladut
päiväkodin
läheisyydessä
)
- Huoltajien
tiedottaminen
kuukausikirje
essä
liikunnan
merkityksestä
- Valtakunnallis
et
liikuntatempa
ukset

Salin käyttöastetta
tulee nostaa myös
iltapäivisin lasten
vapaana
liikkumistilana ja
liikkumiseen
innoittajana.

		<p>Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset on käytössä.</p> <p>Varhaiskasvatuksessa on Liikkuva varhaiskasvatuksen liikuntavastaavat, joille resursoitu työaika mm. aluetapaamisiin.</p> <p>(70-100 %)</p>	
<p>Nuorisopalveluiden järjestämä maksuton vapaa-ajan liikuntatoiminta,</p> <p>Nuorisopalvelut, helluntaiseurakunta, liikuntaneuvoja (Koordinoijana nuorisopalvelut)</p>	<p>Toteutuneet tapahtumakerrat, osallistujamäärät.</p>	<p>Kesätoiminta: Padelia (3 krt) ja Suppailua (2 krt)</p> <p>Pingis (Askeleella)</p> <p>Nuorten työpajalla kohdennettu maksuton salivuoro.</p> <p>Yhteistyössä Harrastamisen Mäntyharjun mallin kanssa parkourtoteutus.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Systemaattiset vuorot (nuorten toiveena esimerkiksi salivuoro).</p> <p>Toiminnan kehittäminen yhteistyössä Liikutaan! -hankkeen/liikuntaneuvojan kanssa.</p>

<p>Tarjotaan kaikille avoimia ja maksuttomia liikuntavuoroja, liikuntaneuvoja, hyvinvointikoordinaattori ja liikuntapaikkamestari.</p>	<p>Toteutuminen.</p> <p>Avointen vuorojen määrä.</p>	<p>Vuonna 2023 kunnalla oli neljä maksutonta vuoroa, lajeina lentopallo ja futsal.</p> <p>Lisäksi kansalaisopistolla oli maksuton liikuntaryhmä (Ulkojumpaa kaikenikäisille) sekä eläkeläisjärjestöt tarjosivat monipuolista maksutonta liikuntatoimintaa.</p> <p>Liikuntaneuvonnan kautta oli mahdollisuus ilmaisiin kuntosalikokeiluihin . Lisäksi Liikutaan!-hankkeen kautta kirjastolla hankittiin kuntosalikortit (2 kpl), jotka ovat kirjastokortilla lainattavissa.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Avoimet maksuttomat vuorot sekä erilaiset höntsävuorot liikuntaneuvonnan Liikutaan! -hankkeen kautta.</p>
---	--	---	--

<p>Urheiluakatemia - toiminta sovittaa yhteen kilpaurheilua harrastavien nuorten opiskelua ja kilpaurheilua, Etelä-Savon liikunta ry, Mäntyharjun lukio ja perusopetus (Koordinoijana oppilaitosten rehtorit).</p>	<p>Sitoutuneisuus toimintaan.</p>	<p>Akatemia toimii ja toimintaan ollaan sitoutuneita. ESLi on mukana.</p> <p>Mukana on 13 hlöä (8 perusopetuksen oppilasta ja 5 lukiolaista).</p> <p>Akatemian harjoitusaikoja on aikaistettu niin, että ne alkavat jo ennen koulupäivän alkua ja oppilaat ehtivät hieman aiempaa aikaisemmin oppitunneille. Oppilaille on tähdennetty sitä, että koulutehtävät tulee hoitaa ja akatemiaan osallistuminen ei saa heikentää oppilaan suoriutumista koulussa.</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Etelä-Savon urheiluakatemialle tuli uusi koordinaattori (Akatemian kehittäminen).</p> <p>Aloitusajankohdan pohtiminen koulutyötä motivoivaksi esim. seiskan syyslukukauden jälkeen.</p>
<p>Tuetaan lasten, nuorten ja ikäihmisten liikuntaa tarjoamalla liikuntapaikat käyttöön maksuttomasti ja tuetaan avustuksilla edellä mainittujen ryhmien ohjattua toimintaa, liikuntaneuvoja.</p>	<p>Jaetut maksuttomat liikuntavuorot ja liikunta-avustukset.</p>	<p>Vuonna 2023 liikunnan kohde- ja toiminta-avustuksia jaettiin 32 000 €.</p> <p>Avustuksia jaettiin kolmelletoista eri paikalliselle yhdistykselle.</p> <p>Vuonna 2022 päivitettyissä liikunta-avustuksien jakoperusteissa</p>	<p>Huomioidaan edelleen avustuksien jaossa jakoperusteet ja niiden periaatteet.</p> <p>TIMMIN soveltuvuus alle 18-vuotiaiden vuorojen varaukseen sekä toimintatapojen ja käytännön suunnitelma nuorten varausten tukemiseksi.</p>

			<p>pääpaino on lasten ja nuorten sekä ikäihmisten liikunnan edistämässä.</p> <p>Edelleen useat liikuntatilat ovat varattavissa maksuttomasti lasten, nuorten ja ikäihmisten vapaa-ajan toimintaan (Sivistystoimen tilojen hinnoittelun periaatteet: Mäntyharjun koulujen (yhtenäiskoulu, lukio) opiskelijoille ja alle 18-vuotiaille suunnattulle toiminnalle, Mäntyharjulaisille yhdistyksille ja yhteisöille tai Mäntyharjussa toimiville yhdistyksille, kun ohjattu toiminta kohdistuu: lapsiin ja alle 18-vuotiaisiin nuoriin, sota-/siviiliveteraaneihin, työttömiin, yli 65-vuotiaiseen tai vammaisyhdistyksiin)</p> <p>(40-60 %)</p>	
--	--	--	---	--

2. PAINOPISTE: MIELEN HYVINVOINNIN TUKEMINEN

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Arviointimittarit	Totetuma/Arviointi vuodelta 2023	Huomiot/kehittävää
---------	----------------------------	-------------------	----------------------------------	--------------------

Varhaiskasvatus- ja kouluikäisten tunne- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät.	Koko varhaiskasvatuksen henkilökunta on koulutettu Miniverso -toimintamalliin, Varhaiskasvatus.	Toteutuminen.	Ei ole toteutunut toistaiseksi. (0 %)	MiniVerso -koulutuskokonaisuus toteutetaan huhtikuussa 2024, jonka jälkeen käyttöönotto pienin askelin
	Tunteet hukassa toimintamalli, Varhaiskasvatus.	Toimintamalli käytössä.	Tunteen hukassa -toimintamalli osittain käytössä, valittu ohjelmasta helpoimmat tunteet. (40-60 %)	
	Tunne- ja vuorovaikutus - taitojen opiskelu on osa yhtenäiskoulun kasvatustyötä, Perusopetus.	Toimintamallien mukaisen toiminnan toteutuminen (yhteenveto).	Osa opettajista toteuttanut ryhmän kannalta sopivaa toimintamallia. Kivakoulu-oppitunteja pidetään luokilla 1, 4 ja 7. Kivakeskustelut käytössä tarvittaessa kaikenikäisten oppilaiden kanssa. (40-60 %)	Tunnetaitojen opetus näkyvämmäksi osaksi kouluarkea.

	<p>Hyvinvoinnin vuosikellon käyttöönotto, Perusopetus.</p>	<p>Tilattu koulutus, toteutuminen.</p>	<p>Ei ole toteutunut toistaiseksi.</p> <p>0 %</p>	<p>Yhtenäiskouluun sopivan vuosikellon suunnittelu, tarvittaessa koulutusta aiheesta: hyvinvointi on jokaisen vastuulla.</p> <p>Luokanohjaajan tunnit säännöllisiksi/osaksi lukujärjestyksiä/vuosikelloa.</p>
<p>Kuntalaisten kokema osallisuus vahvistuu ja heillä on mahdollisuus vaikuttaa elinympäristönsä asioihin.</p>	<p>Ryhmyttämistoiminta perusopetuksessa ja lukiossa, nuorisopalvelut.</p>	<p>Toteutuminen.</p>	<p>Perusopetus: Nuorisopalvelut KIVa-tiimissä mukana ja ryhmyttämiset 7.- ja 8.- luokkalaiset.</p> <p>Lukiolaisten ryhmyttäminen: lukion 1-vuosikurssin opiskelijat.</p> <p>Ryhmyttäminen yhteistyössä Triangeli -hankkeen kanssa.</p> <p>Teemaviikkoina esillä esimerkiksi ehkäisevän päihdetyön viikko.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Koulunuorisotoiminnan ylläpitäminen ja edelleen kehittäminen sekä vakiinnuttaminen yhteistyössä moniammatillisessa yhteistyössä.</p> <p>Lukio yhteistyön kehittäminen.</p> <p>Ryhmyttämisuunnitelman luominen, joka olisi koko lukuvuoden kattava.</p>

<p>Koulun ja vanhempainyhdistyksen yhteistyön tiivistäminen, Vanhempainyhdistys ja perusopetus.</p>	<p>Toteutuminen.</p>	<p>Vanhempainyhdistys kokoontuu säännöllisesti ja mukana kokouksissa on ollut yhteysopettaja Kati Virtanen.</p> <p>Keväällä 2023 vanhempainyhdistys järjesti koulun ja muiden yhteistyötahojen kanssa yhteistyössä toiminnallisen kodin ja koulun päivän koululla ja sen lähiympäristössä.</p> <p>Vanhempainyhdistys on ollut mukana liikenneturvallisuuden ja liikennekasvatukseen edistämiseksi osallisena suojatiepäivistyksissä.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Yhteistyössä tehtävät teemapäivät ym. sovitaan koulun toiminnan vuosikellotuksen yhteydessä. Tiedonkulun kehittäminen esim. jakamalla vanhempainyhdistyksen muistiot koululle.</p> <p>Yhteistyömahdollisuuksien kartoittaminen myös muissa koulun tapahtumissa. Osana opetusta huoltajien ammattitaitoa.</p>
--	----------------------	---	---

<p>Yhteisöllisen oppilashuollon vahvistaminen, Perusopetus ja lukio.</p>	<p>Oppilas/opiskelija-huoltotyöryhmän kokoontuminen.</p> <p>Toiminnan toteutuminen.</p>	<p>Perusopetus: Oppilashuoltoryhmä on kokoontunut. Henkilöstövaihdokset ja oppilashuoltohenkilöstön resurssoinnin vajaus vaikeuttanut yhteisöllistä opiskeluhuoltotyötä .</p> <p>(40-60 %)</p> <p>Lukio: Yhteisöllinen opiskelijahuoltoryhmä kokoontui 5 krt. Kokoonpano lukion rehtori, oppilashuolto (kuraattori, kouluterveydenhoitaja ja koulupsykologi), opinto-ohjaaja ja erityisopettaja. Tarvittaessa oppilasjäseniä esimerkiksi tapahtumien suunnittelussa.</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Perusopetus: Oppilashuoltohenkilöstöpalveluiden saatavuuden parantaminen yhteisöllisemmällä työotteella, läsnäololla ja näkyvyydellä perusopetuksen yhteydessä sekä työtilajärjestelyillä Yhtenäiskoululla.</p> <p>Lukio: Vielä säännöllisemmät kokoontumiset tulevana lukuvuonna.</p>
---	---	--	---

<p>Oppilaskunnan järjestämät toiminnot, lukio ja perusopetus.</p>	<p>Toteutuminen.</p>	<p>Perusopetus: Oppilaskunta kokoontui vuonna 2023 säännöllisesti (1.-4. Lk sekä 5.-9. lk). Oppilaskunta järjesti mm. teemapäiviä sekä keräsi syksyllä 2023 adressin, jossa toivottiin, että oppilaat voisivat pitää hattuja päässään myös sisävalituntien aikana. Adressi johti järjestyssääntöjen päivitykseen.</p> <p>Useita teemapäiviä on järjestetty vuoden aikana, samalla edistäen lukiolaisten ryhmäytymistä.</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Perusopetus: Osallisuustoiminnan lisääntyminen näkyvämmäksi kouluarjessa</p> <p>Lukio: Osallistavia keskusteluja opettajien kanssa säännöllisesti aiheina esille nostettavat ilmiöt ja yhteiset tapahtumat.</p>
--	----------------------	--	--

<p>Kirjasto koko kansan olohuoneena, kirjasto.</p>	<p>Tapahtumien määrä (per vuosi), kirjaston fyysisten ja verkkokäyntien määrä (per vuosi), kirjastopalvelujen hyöty asiakkaalle (1-5).</p>	<p>Tapahtumat: 128 kpl, edeltävään vuoteen verrattuna +197 %</p> <p>Käyntejä:</p> <ul style="list-style-type: none"> Fyysisiä: 62 865 Verkkokäyntejä: 25 769 <p>Hyöty asiakkaalle 4,5/5 (arvio)</p> <p>Asiakaskäynnit lisääntyneet 21 % edellisestä vuodesta. Suullinen palaute kiitettävää.</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Pertunmaan kirjaston mahdollinen liittäminen Mäntyharjun kirjastoon.</p> <p>Yli 18-vuotiaille suunnattujen tapahtumien kehittäminen.</p> <p>Tapahtumien liittäminen kunnan kulttuurituotantoon.</p>
<p>Varaamme osan kulttuuripalveluihin käytettävistä rahoista osallistuvaan budjettiin, jotta kuntalaiset voivat osallistua paikallisten kulttuuripalvelujen ja elinympäristönsä viihtyvyyden kehittämiseen, kunnan toimialat ja kulttuurituottaja.</p>	<p>Osallistuvaan budjettiin käytettävä summa.</p>	<p>Vuosina 2021-2022 toteutettiin Kuntakukkaro, Osallistuva budjettiin, jossa kuntalaiset saivat ehdottaa ja äänestää näistä ehdotuksista käyttökohteen 20 000 €:lle.</p> <p>Summa äänestettiin käytettäväksi torille asennettaviin kausivaloihin, mökkilyhdyt.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Kyseisten testamenttivarojen suunnitelmassa oli osuudet myös lukion, perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen osallistuvalla budjetoinnille. Näiden toteuttaminen mahdollisuuksien mukana vuosina 2024 ja 2025.</p>
<p>Järjestämme kuntalaisille kuulemis- ja vaikuttamismahdollisuuksia palveluihin ja</p>	<p>Päätösten valmisteluun liittyvien kuulemis- ja vaikuttamismahdollisuuksien</p>	<p>Ikiliikkuja-viikon päätapahtuma ja mahdollisuus osallistua keskusteluun kunnan</p>	<p>Nuorisovaltuuston sekä vanhus- ja vammaisneuvoston hyödyntäminen eri kohderyhmien kuulemisessa.</p>

**elinympäristöön
liittyvien
päätösten
valmistelussa,
hyte-tiimi.**

toteutuminen.

liikuntamahdollisuu-
ksista ja niiden
kehittämisestä

Perheiden
kohtaamispaikka
Puuhalan
palautekysely

Leikkipuistokysely

Erätaukokeskustelu
Ruskahovin terapia-
altaan jatkosta ja
toiminnan
toteutuksesta

Mäntyharjun
hyvinvointikysely

Nuorisovaalit
yhteistyössä koulun
kanssa

Nuorisovaltuustojen
liitto ry, Nuorten
Akademia ja Deloitte
Finland toteuttivat
Mäntyharjun
nuorisovaltuutetuilla
ja
opiskelijakuntien
edustajille kunnan
talousarvion varjo-
budjetoitokeilun
Osana Sitran
"Kuntalaisten
osallistuminen
kunnan talouden
suunnitteluun" -
hanketta.

Vuoden
kulttuuripalkinto ja
Vuoden
vapaaehtoinen -
palkinto

Monipuolisten
osallistamis-
mahdollisuuksien
hyödyntäminen
ajankohtaisista
asioista.

Päätösten
vaikutusten
ennakkoarvioinnis-
sa myös päätökseen
linkittyvien
kohderyhmien
kuulemista.

			ehdokkaiden nimeämis- mahdollisuus lautakunnalle (40-60 %)	
Kuntalaisilla on mahdollisuus asioiden hoitamiseen fyysisesti sekä verkon kautta.	Asiointiliikenteen jatkuvuuden turvaaminen, hallintopalvelut.	Toteutuminen.	Olemassa olevat reitit ovat toteutuneet suunnitellun mukaisesti, eikä tarkoitus vähentää. (70-100 %)	Toimintaa jatketaan entisen mallin mukaisesti.
	Kunta on mukana sähköisten yhteyksien kehittämissankkeissa, hankeyhteistyö ja hallintopalvelut.	Toteutuminen	Yhteistyö Tagnile Oy:n kanssa käynnistynyt. (40-60 %)	Yhteistyö Tagnile Oy:n kanssa jatkuu edelleen, lomakkeita lisätään ja kehitellään jatkuvasti.

<p>Sähköisten palvelujen kehittämisen (sähköiset lomakkeet, ilmoitukset jne.), kunnan toimialat (Koordinoijana hallintopalvelut).</p>	<p>Sähköisten asiakaslomakkeiden määrä.</p> <p>E-lomakkeiden käyttö 100 %.</p>	<p>Tagnile Oy:n ePalvelu lomakkeita otettiin käyttöön 6 kpl. Näistä aivan uusia sähköisiä lomakkeita oli 5 kpl.</p> <p>Yhteensä lomakkeita oli 34 kpl, joista sähköisiä lomakkeita oli 12 kpl sekä 22 lomaketta jotka olivat pdf-, excel- tai paperimuodossa. Sähköisenä 35 %, paperisena 65 %</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Yritetään saada muita toimialoja muuttamaan sähköiset lomakkeet ePalvelun lomakkeisiin.</p>
<p>Asiointipiste tarjoaa neuvontaa ja opastusta viranomaisasiointiin, asiointipiste; kirjasto.</p>	<p>Viranomaisasiointien määrä.</p> <p>Kuntalaisten asiointien määrä.</p>	<p>Kelan ja Verotoimiston asiointeja yhteensä 153 kpl.</p> <p>Lisäksi kuntalaisten ohjaus ja neuvonta kunnan palvelujen käyttöön.</p> <p>Koulutuksen ja työllisyyden tieto-, neuvonta- ja ohjaus.</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Pertunmaan asiointitoiminnan mahdollinen liittäminen Mäntyharjun asiointipalveluihin.</p> <p>Kuntalaisten ohjaaminen itsenäiseen tiedonhakuun ja verkkoasiointiin.</p> <p>Yhteistyö työvoimaviranomaisen kanssa.</p>

	<p>Tarjoamme kuntalaiskyselyihin sähköisen osallistumisen lisäksi myös muita osallistumismahdollisuuksia (esim. paperilomake), kunnan toimialat (Koordinoijana hallintopalvelut).</p>	<p>Toteutuminen.</p>	<p>Mäntyharjun hyvinvointikysely toteutettiin syksyllä 2023 ja siihen oli mahdollisuus vastata myös paperisena versiona Kirjastossa. Lisäksi eri palveluyksiköihin, kuten palvelukoteihin, jaettiin tulostettava version kyselystä. Paperisena kyselyyn vastauksia kertyi n=56 eli noin 20 % kaikista vastaajista.</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Sähköisten kyselylomakkeiden rinnalla huomioidaan myös paperinen versio.</p>
<p>Työllisyyspalveluita on saatavilla henkilökohtaisesti ja paikallisesti.</p>	<p>Paikallisen, henkilökohtaisen palvelumallin kehittäminen työllisyyspalveluissa, työllisyyskoordinaattori.</p>	<p>Toteutuminen.</p> <p>Tilastotietoa asiakasmääristä ja työtoimintaan osallistuneista (Mahdollisuus saada 2023).</p>	<p>Kuntouttava työtoiminta edelleen Eloisan alaisena.</p> <p>Nuorten kuntouttava työtoiminta on jatkunut kunnan palveluna.</p> <p>Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä tällä hetkellä 4 henkilöä. Ryhmä alkoi 2023 syksyllä ja jatkuu keväällä 2024.</p> <p>Vuonna 2023 oli Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -hankkeen puitteissa Mäntyharjulla sosiaalisen</p>	<p>Vuonna -23 siirtyi Eloisan alaiseksi.</p> <p>Kuntouttavaa työtoimintaa on tarvetta lisätä kunnan yksiköissä.</p> <p>Kaikista matalimman kynnyksen kohtaamispaikka, aikaisempi Olotila, puuttuu tällä hetkellä. Tämän korvaa ainakin osin sosiaalisen kuntoutuksen ryhmä, mikä kokoontuu työpajalla Eloisan työntekijöiden vetämänä. Kokemukset tästä ovat olleet hyvät.</p>

kuntoutuksen ryhmä, jossa oli 5 henkilöä ja saman hankkeen etäryhmässä oli 2 mäntyharjulaista asiakasta. Etäryhmässä oli asiakkaita koko Eloisan alueelta.

2023 Mäntyharjun nuortenpajalla ja aikuisten työpajalla on ollut kuntouttavassa työtoiminnassa asiakkaita yhteensä 41 eri henkilöä.

- Vuonna 2023 kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärä oli pienimmillään 20 ja suurimmillaan 31 henkilöä kuukaudessa.
- Kuntouttavan työtoimintapäiviä on 2023 ollut yhteensä 2927 työtoimintapäivää. Vaihteluväli on ollut 198-321 työtoimintapäivää kuukaudessa.

(40-60 %)

Työhönsuuntava työote työpajoilla.

<p>Kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen turvaaminen lähipalveluna, kunnan yleinen edunvalvonta (Koordinoijana kunnanjohtaja sekä hallinto- ja talousjohtaja)</p>	<p>Toteutuminen.</p>	<p>Vuonna 2022 kaksi toimijaa (50 % työpanoksella). Syyskuusta 2022 vuoden 2023 loppuun saakka yksi henkilö; kehittäminen on jäänyt niukaksi. Työllisyyspalvelut on tällä hetkellä aliresursoitu.</p> <p>Työllisyyskoordinaattorin ohjauksellinen otteen ja asiakaslähtöisen työn kehittämistä on tapahtunut osana työnkuvaa.</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Työllisyyskoordinaattorin toimi päättyy 2024 lopussa (TE24 uudistus).</p> <p>Pohdittavama esimerkiksi työllisyysneuvonroolin rooli elinvoimatyössä vuoden 2025 alusta lähtien?</p>
--	----------------------	---	---

<p>Tietoisuus pähteiden haittavaikutuksista lisääntyy ja päihdemyönteisyys vähenee. Liialliseen pelaamiseen liittyvät haitat vähenevät.</p>	<p>Tarjoamme tietoa riippuvuuksista ja avun saamisesta,</p> <p>ehkäisevän toiminnan työryhmä ja hyvinvointikoordinaattori</p>	<p>Järjestetyt tilaisuudet.</p>	<p>Ehkäisevän päihdetyö-viikon tapahtumat yhteistyössä oppilaitosten, nuorisopalveluiden ja opiskeluhuollon kanssa esimerkiksi Pakkakävely.</p> <p>Ehkäisevän päihdetyön -sivusto kunnan sivuille, jonne koottuna suunnitelmat sekä olennaisia yhteistietoja.</p> <p>Sosiaalisessa mediassa myös päivitykset ehkäisevän päihdetyön/ peliviikolla sekä mielenterveyspäivänä.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Olellaisen kohderyhmän, lasten ja nuorten, lisäksi huomioituna myös lapsiperheet, työkäiset ja ikääntyneet. Vuoden 2023 lopussa aloitettu ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön suunnitelman 2024-2025 työstäminen.</p> <p>Ehkäisevän toiminnan ja ehkäisevän päihdetyön jatkuva läsnäolo, eikä keskittyminen ainoastaan teemaviikoille.</p> <p>Kohderyhmän osallistaminen esimerkiksi viestinnän tai kampanjoiden suunnitteluun.</p>
--	--	---------------------------------	--	--

<p>Peli- ja päihdekasvatus-suunnitelman luominen, hyte-tiimi ja yhtenäiskoulun työryhmä</p>	<p>Suunnitelman käyttöönoton toteutuminen.</p>	<p>Peli- ja päihdekasvatus-suunnitelmat valmistuivat keväällä 2023 monialaisessa työryhmässä.</p> <p>(40-60 %)</p>	<p>Suunnitelman jalkauttaminen tulevina vuosina sekä tavoitteiden ja toimenpiteiden muuttaminen ajankohtaiseen tietoon ja tilanteeseen pohjautuen kerran lukuvuodessa.</p> <p>Suunnitelmat käydään läpi keväällä 2024 samoissa työryhmissä.</p>
<p>Päihdepysäkki -toiminta Yhtenäiskoululla, nuorisopalvelut.</p>	<p>Toteutuminen.</p>	<p>Keväällä 2023 järjestettiin Yhtenäiskoululla 7.-9.-luokkalaisille Hyvinvointipeli (Seppo.io -alustalle), jossa teemoina olivat esimerkiksi päihteet, osallisuus, mielen hyvinvointi ja liikennekasvatus.</p> <p>Keväällä 2023 lukion 2. vuoden opiskelijoille järjestettiin työpaja yhteistyössä nuorisopalveluiden ja Ehyt Ry:n kanssa.</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Ankkuripoliisin kanssa yhteistyön vahvistuminen.</p> <p>Jalkautuvan työn toimintamalli nuorten tapahtumiin (esim. päättäneiden aikaan)</p>

<p>Mielen hyvinvointia tukevia palveluita ja matalan kynnyksen toimintaa on hyvin saatavilla.</p>	<p>Yhteisöllisten tapahtumiin ja niiden tuottamiseen osallistuminen, kansalaisopisto.</p>	<p>Kurssien määrä (per vuosi), tapahtumien määrä (per vuosi), tapahtumiin osallistuneiden määrä (per vuosi), hyvinvoinnin lisääntyminen (1-5).</p>	<p>Kurssien määrä: 166, edelliseen vuoteen verrattuna (-22 %)</p> <p>Tapahtumien määrä: 35</p> <p>Tapahtumiin osallistuneita: 12 200</p> <p>Tapahtumat:</p> <p>Lasten teatteri</p> <p>Nuorisoteatteri</p> <p>Pappilanparven kesäteatteri</p> <p>Koirakiven kesäteatteri</p> <p>Senioriteatteri</p> <p>Tilkkumessut</p> <p>Kevätnäyttely</p> <p>Musiikkimatineat</p> <p>Kuorojen konsertit</p> <p>Lisäksi kansalaisopisto oli edustettuna harrastusmessuilla syksyllä 2023 lasten ja nuorten teatterin sekä Lavisnäytetunnin myötä.</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Kansalaisopiston talouden sopeuttaminen kursseja vähentämällä ja kurssien laajuuksia pienentämällä.</p> <p>Tapahtumien tuottamisen liittäminen kunnan kulttuurituotantoon yhteistyössä kunnan muiden toimialojen kanssa.</p> <p>Kansalaisopiston ryhmien tuottamien tapahtumien tukeminen (esim. ryhmien päätöskonsertit, teatterinäytökset)</p>
--	--	--	--	---

<p>Tutortoiminnan kehittäminen lukiossa, lukio (Yhessä eteenpäin - hanke).</p>	<p>Tyytyväisyyskysely.</p>	<p>Liikuntatutortoiminta käynnistetty. Koulutus järjestetty tutoreille (9 opiskelijaa) ja liikunnallista toimintaa järjestetty pitkillä välitunneilla.</p> <p>Tutorit ovat olleet mukana 9 lk:n tutustumispäivissä.</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Liikuntatutoreiden ohjaamaa toimintaa lisätään tulevana lukuvuonna.</p> <p>Yhessä Eteenpäin - hanke on nykyään nimellä Triangelihanke, jossa lukio on edelleen mukana.</p>
<p>Teemme etsivää kulttuurityötä ja tarjoamme mahdollisuuksia kokea kulttuuria maksuttomasti tai edullisesti, kulttuurituottaja.</p>	<p>Osallistujamäärä, tavoitettujen henkilöiden määrä (etsivä kulttuurityö).</p>	<p>Kunnassa järjestettiin lukuisia maksuttomia mahdollisuuksia kokea kulttuuria eri muodossa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhtenäiskoulun harrastustarjonnassa, maksuttomia mahdollisuuksia myös kulttuurin äärellä (noin 40) • Pakopeli Iso-Pappilan alueella (vuonna 2023 pelattuja pelejä 146 kpl) • Perheiden kohtaamispaijka Puuhalassa sirkusta (46) ja askarteluita • Päihteetön päättäri (200) ja bändikerhoje 	<p>Toiminnassa kulttuurihyvinvointisuunnitelman ja kulttuurikasvatukseen hyödyntäminen.</p> <p>Toiminnan mahdollistaminen entistä paremmin myös haja-asutusalueilla, kyläkerrokset.</p> <p>Yhteistyön tiivistäminen myös kunnan sisäisesti.</p>

		<p>n päättarit nuorille</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanhustenviikolla elokuva ja konsertti Kulttuurisalisissa <p>Luova jako (Ruokajaon yhteydessä), erilaisia askartelu- ja juhlatarvikkeita sekä vapaalippuja.</p> <p>Kulttuurihyvinvointisuunnitelman 2022-2025 väliraportoinnin aloittaminen.</p> <p>Kulttuurikasvatusuunnitelman toteuttaminen yhteistyössä perusopetuksen, varhaiskasvatuksen, kirjaston ja kulttuuripalveluiden kanssa.</p> <p>Kulttuuriavustuksia jaettiin 11 000 €. Lisäksi syksyllä jaettiin tukea nuorisobändeille -avustuksia.</p> <p>(40-60 %)</p>	
<p>Perheiden kohtaamispaikka Puuhalan toiminnan ylläpitäminen ja kehittäminen, ohjaajayhteistyö kunnan, Eloisan (ent. Eloisa) ja</p>	<p>Toiminnan toteutuminen.</p>	<p>Vuonna 2023 Puuhalan kävijämäärä:</p> <p>Aikuiset: 568 hlöä (Vuonna 2022: 240 hlöä)</p> <p>Lapset: 652 hlöä (Vuonna 2022: 328</p>	<p>Toiminnan kehittäminen osallistavien menetelmin, säännölliset palautekyselyt.</p> <p>Toiminnan</p>

seurakunnan kanssa, Kisalan toimitila, koordinoi jana hyte-tiimi.

hlöä)

Yhteensä: 1220 hlöä (Vuonna 2022: 568 hlöä)

Puuhala oli avoinna vuonna 2023 38 kertaa (Vuonna 2022: 27 kertaa, koronanvaikutus alkuvuodesta).

Puuhalan vierailijoina ja yhteistyötahoina Mäntyharjun Virkistys, Eloisa, vanhusneuvosto, Setlementti, Etelä-Savon liikunta Ry, kulttuuripalvelut,

Palautekysely (n=10) Puuhalan toiminnasta ja sen kehittämisestä.

Vuonna 2023 maaliskuuhun saakka päävastuu Puuhalan toiminnasta oli Eloisan perheohjaajalle sekä seurakunnan työntekijöille. Maaliskuussa päävastuu kuitenkin siirtyi yllättäen kunnalle. Kevät 2023 pyöritettiin seurakunnan työntekijöiden sekä vaihtuvien kunnan työntekijöiden (varhaiskasvastus, hyvinvointikoordinaattori) toimesta.

monipuolisuus.

Toimintaan osallistuvien tahojen/yhteistyön laajentuminen.

			<p>Syksyllä 2023 varhaiskasvatuksen oli mahdollisuus resursoida lastenohjaajan työpanosta Puuhalaan.</p> <p>Puuhalan toimintaa esiteltiin lautakunnalle (19.10.2023 §84). Päätöksen ohessa hyväksyttiin myös maksuttoman välipalan tarjoaminen Puuhalassa, aiemmin välipala maksanut 2 €/perhe.</p> <p>(70-100 %)</p>	
	<p>Monipuolisten ja rikkaiden lukukokemusten tarjoaminen, Kirjasto.</p>	<p>Kokoelman laajuus (per vuosi), uuden aineiston määrä (per vuosi), palveluiden monipuolisuus (1-5).</p>	<p>Kokoelman laajuus: 45 058</p> <p>Uuden aineiston määrä: 745</p> <p>Palvelun monipuolisuus 4 (arvio), Suulliset palautteet</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Kokoelman merkittävä pienentäminen</p> <p>Kansallisen E-kirjaston käyttöönotto</p>

3. PAINOPISTE: OSALLISUUTTA LISÄÄVIEN TURVALLISTEN ARKIYMPÄRISTÖJEN LUOMINEN.

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Arviointimittarit	Totetuma/Arviointi vuodelta 2023	Huomiot/kehittävää
---------	----------------------------	-------------------	----------------------------------	--------------------

Kunnan hallinnoimat tilat ovat turvallisempia, viihtyisämpiä, tarkoituksenmukaisempia, esteettömämpiä ja saavutettavampia.	Rakennusauto-maatiota ja olosuhdemittauksia kehitetään, tekniset palvelut.	Olosuhdemittaus on käytössä tietyn tyyppisissä kohteissa.	Olosuhdemittaus on käytössä osassa kohteissa. (70-100 %)	Rakennusautomaation lisääminen/uusiminen kohteisiin.
	Kiinteistöstrategian päivitys ja toimeenpano, säilytetään vain tarkoituksen mukaiset kohteet, tekniset palvelut.	Päivitetään kiinteistöstrategia tilanteen muuttuessa.	Kiinteistöstrategian on hyväksytty (Kv 6.11.2023 §53). Toimenpiteiden toteutuksen suunnittelua.	(40-60 %)
Yleiset ulkoalueet ovat houkuttelevampia, viihtyisämpiä ja turvallisempia.	Tarvekartoitus ikäihmisten ulkoilun edistämiseen, tehostetun talvikunnossapidon väylä, tekniset palvelut ja hyvinvointikoordinaattori.	Tarvekartoitus kyselynä. Puhdistettujen penkkien lukumäärä ja sijainti.	Penkkien puhdistus talvisin/tilanteen mukaan. Erityisesti penkkejä on puhdistettu Haapaseläntien ja Rantapuiston varrelta. (70-100 %)	Tarvekartoituksen toteuttaminen. Esteettömyyskävelyn toteuttaminen vuonna 2024 yhdessä Rambolin edustajan sekä vanhus- ja vammaisneuvoston edustajien kanssa.
	Talviajan ulkoilumahdollisuudet (myös ilman suksia ja luistimia), tekniset palvelut.	Tiedottaminen.	Tiedottamiseen on panostettu, Ajankohtaista liikuntapaikoista - sivusto kunnan sivuille. Lisäksi tehty myös aiheeseen liittyviä postauksia sosiaalisessa mediassa (yhteistyönä Visit Mäntyharju). (70-100 %)	Maastopyöräreittejä / kävelyreittejä lisätään: Talviaikainen tampattu reitti Mäntyharju-Vihantasalmi

	<p>Kysely ulkoalueiden siisteyden parantamiseen tarvittavista toimenpiteistä, tekniset palvelut.</p>	Toteutuminen.	<p>Osana Mäntyharjun hyvinvointikyselyä kartoitettiin kuntalaisilta myös ulkoilualueiden siisteyden parantamiseksi merkityksellisintä toimenpidettä.</p> <p>(70-100 %)</p>	<p>Tarkoitus osallistua toista kertaa vuotta peräkkäin Miljoona Roskapussia -kampanjaan.</p> <p>Roskapihtien (2 kpl) luovuttaminen Mäntyharjun kirjastolle lainattavaksi vuoden 2024 aikana.</p> <p>SUP-asetus velvoittaa kuntia tarjoamaan tietyn minimimäärän tumppiroskiksia vuodesta 2024 alkaen. Kunta tilaa tumppiroskiksia.</p> <p>Suunnitteluasteella: Hylättyjen veneiden kerääminen.</p>
	<p>Kartoitetaan polkupyöränhuoltoloppien tarve, tekniset palvelut.</p>	Toteutuminen.	<p>Osana Mäntyharjun hyvinvointikyselyä kartoitettiin kuntalaisilta myös polkupyöränhuoltoloppien tarvetta.</p> <p>(70-100 %)</p>	
<p>Tilat ja muu rakennettu ympäristö mahdollistavat omaehtoisen kansalaistoiminnan lisääntymisen.</p>	<p>Kehitetään osallistavaa budjetointia, tekniset palvelut.</p>	Toteutuminen.	<p>Ei ole toistaiseksi toteutunut.</p> <p>(0 %)</p>	

OSA 4. SUUNNITELMAN HYVÄKSYMINEN TOIMIELIMISSÄ

Sivityslautakunta 23.05.2024.

Kunnanhallitus x.x.xx

Kunnanvaltuusto x.x.xx

OSA 5. LÄHTEET

- Kestavakehitys.fi. n.d. Kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma Agenda2030. <https://kestavakehitys.fi/agenda-2030>
- Kilpeläinen, K., Savolainen, N., Rotko, T., Kauppinen, T., Markkula, J. & Tamminen, Nina. 2021. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen alueilla 2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen työpaperi 22/2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143269/URN_ISBN_978-952-343-740-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kinnunen, R. 2023. Sovari-vaikutusmittari. Viitattu 04.05.2023. <https://www.intory.fi/tyopajatoiminta/sovari/>
- Kuntalaki. 410/2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410>
- Kuntaliitto. 2023a. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Viitattu 13.03.2024. <https://www.kuntaliitto.fi/hyvinvointi-ja-sivistys/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen>
- Kuntaliitto. 2023b. Hyvinvointi-indikaattori. Viitattu 14.5.2024. <https://www.kuntaliitto.fi/hyvinvointi-ja-sivistys/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen/hyvinvointi-indikaattori>
- Kuntaliitto. 2023c. Päätösten vaikutusten ennakoarvointi. Viitattu 26.3.2024. <https://www.kuntaliitto.fi/kuntajohtaminen-ja-digitalisaatio/kuntajohtaminen/paatosten-vaikutusten-ennakoarvointi>
- Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä. 523/2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150523>
- Laki kuntien kulttuuritoiminnasta. 166/2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190166>
- Liikuntalaki. 390/2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150390>
- Lohtander, M., Hätönen, H., Katainen, J., Lundkvist, T., Siira, T. & Hovi, A. 2021. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisarkkitehtuuri. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja (11/2021). https://stm.fi/documents/1271139/48496181/Hyvinvoinnin+ja+terveyden+edist%C3%A4misen+kokonaisarkkitehtuuri_2021_11.pdf/1ee1af2c-84a0-67fd-b39a-ce343a6939d4/Hyvinvoinnin+ja+terveyden+edist%C3%A4misen+kokonaisarkkitehtuuri_2021_11.pdf?t=1640004797802
- Mäntyharjun kunnan strategia 2022-2025. (2022). <https://www.mantynharju.fi/wp-content/uploads/2022/10/mantynharjun-kuntastrategia-kv-5.9.2022.pdf>
- Nuorisolaki. 1285/2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- Pelkone, P. & Wiss, K. 2023. TEAvisari tukee kuntia ja hyvinvointialueita hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä. Viitattu 03.4.2023. <https://blogi.thl.fi/teavisari-tukee-kuntia-ja-hyvinvointialueita-hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisessa/>
- Stiglitz, J. E., Sen, A. & Fitoussi. 2009. Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/8131721/8131772/Stiglitz-Sen-Fitoussi-Commission-report.pdf>
- THL. 2022a. Keskeisiä käsitteitä. Viitattu 10.4.2024. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/keskeisia-kasitteita>
- THL. 2022b. Hyvinvointi. Viitattu 10.4.2024. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi>
- THL. 2023a. Tiedonkeruut -TEAvisari. Viitattu 10.4.2024. <https://teavisari.fi/teavisari/fi/tiedonkeruut>
- THL. 2023b. Sotkanet - Sotkanetin tilastotiedot. <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/index>
- THL. 2023c. Kouluterveyskysely. Viitattu 10.4.2024. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>
- THL. 2023d. Terve Suomi -tutkimus: Tulokset. Viitattu 18.3.2024. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/terve-suomi-tutkimus/tulokset>

THL. 2023e. Päätösten vaikutusten ennakoarviointi. Viitattu 18.3.2024. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/paatosten-vaikutusten-ennakoarviointi>

THL. 2024. HYTE-kerroin. Viitattu 9.4.2024. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointijohtaminen-kunnassa/hyte-kerroin-kannustin-kunnille>

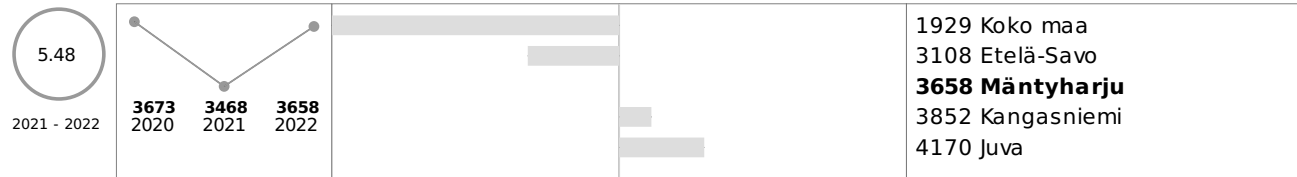
LIITE 1: Indikaattorien osoittama hyvinvointi Mäntyharjussa 2023

Vertailuun on otettu Etelä-Savon kunnista Juva ja Kangasniemi, jotka edustavat Mäntyharjun kanssa asukasluvultaan samankokoisia kuntia. Lisäksi vertailussa näkyvät maakunnan ja koko maan keskiarvot.

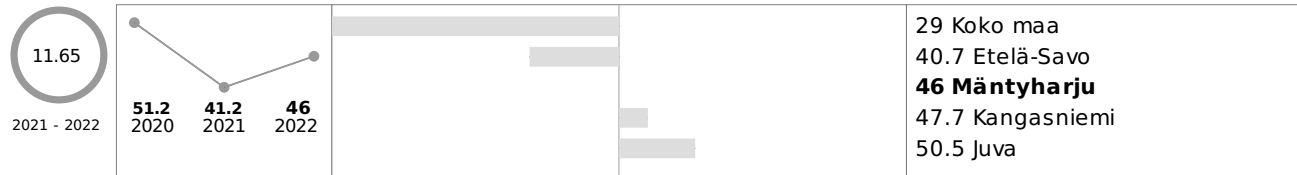
Talous

Tulot

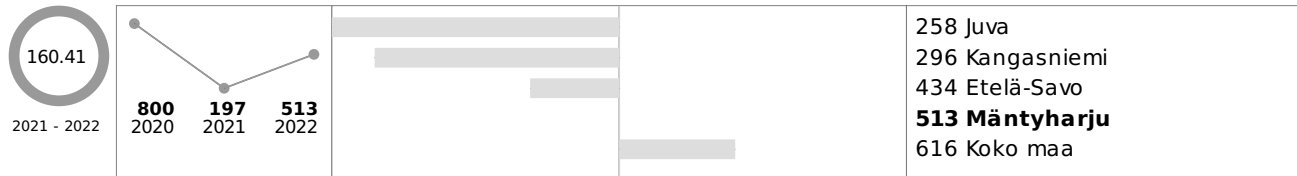
Valtionosuudet yhteensä euroa / asukas

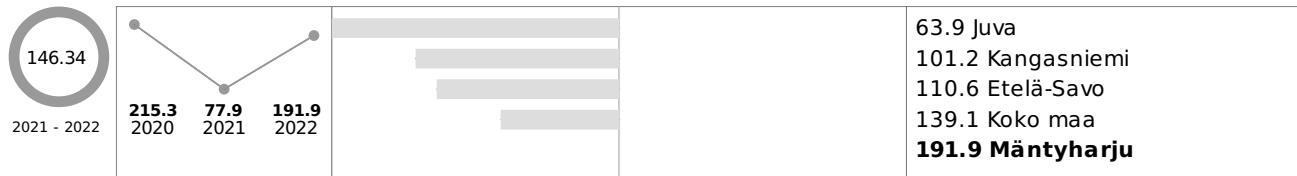
Valtionosuudet, % nettokustannuksista

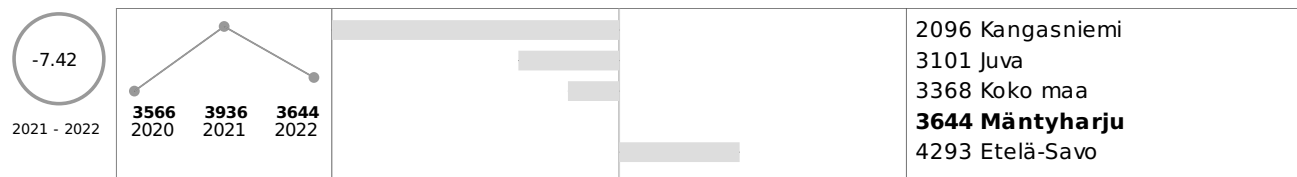
Vuosikate, euroa / asukas

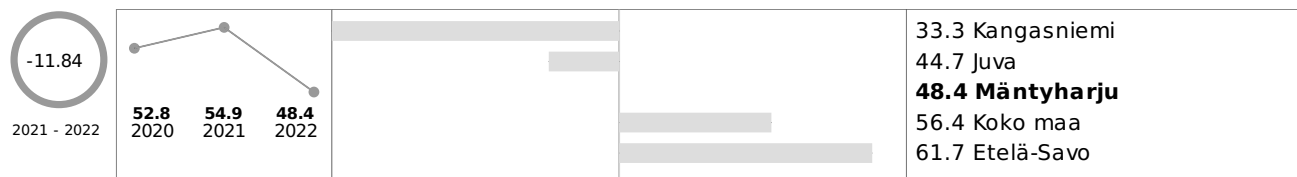
Vuosikate, % poistoista

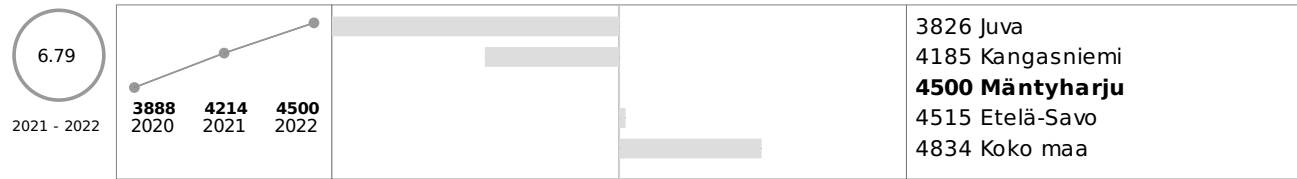
Lainakanta 31.12., euroa / asukas

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

Verotulot, euroa / asukas

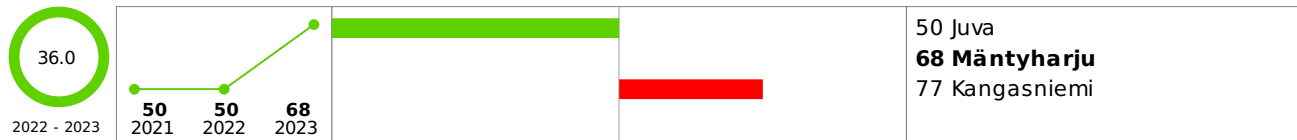

HYTE-kerroin

Kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

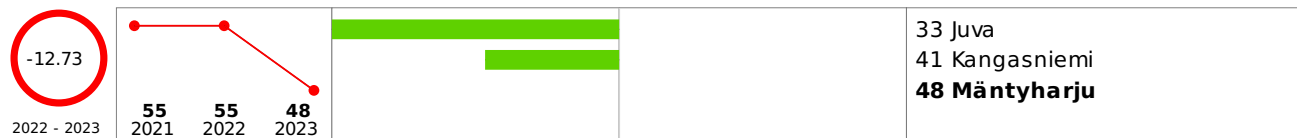
Kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-indikaattori

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

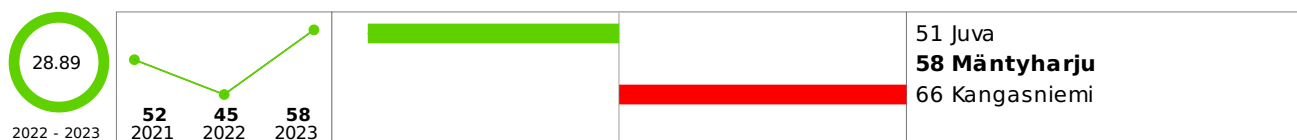
Ylipaino, skaalattu HYTE-indikaattori

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

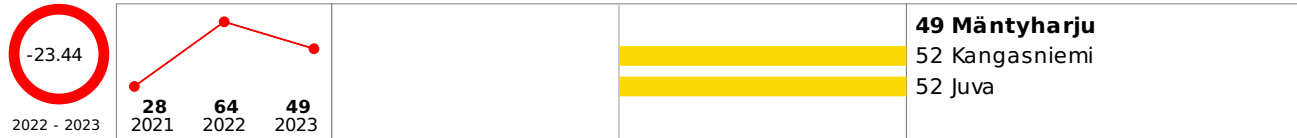
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

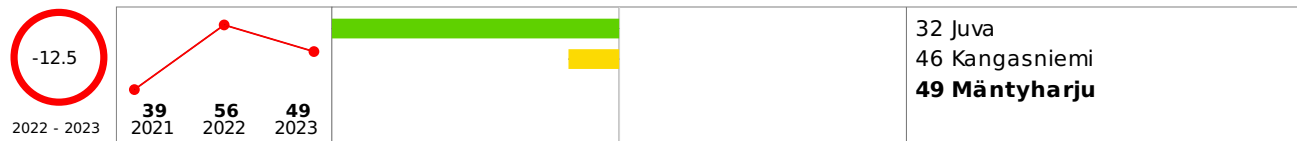
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori

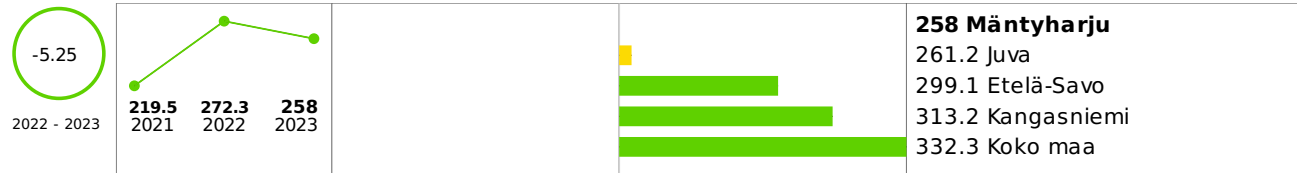
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

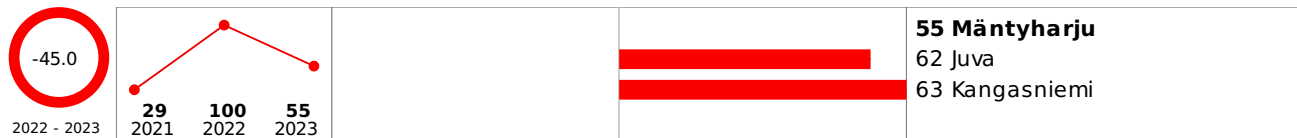
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori

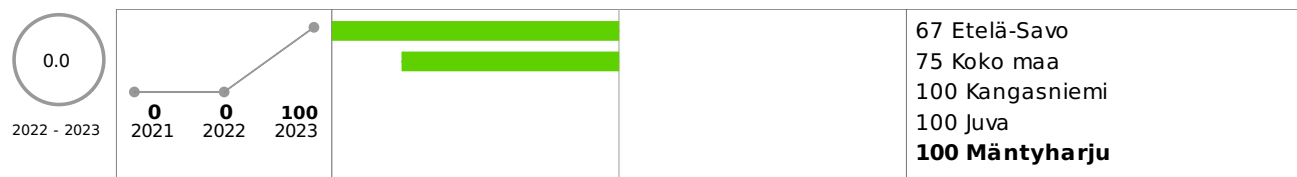
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

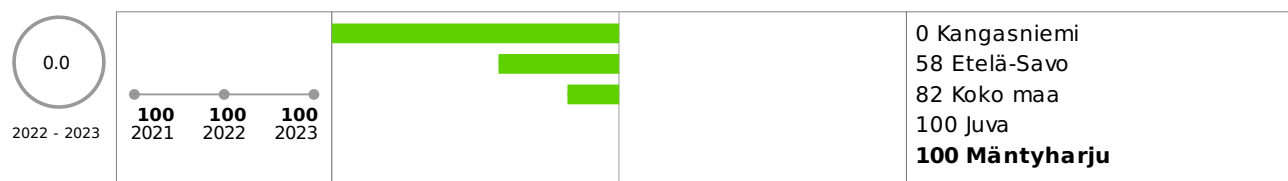
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu HYTE-indikaattori

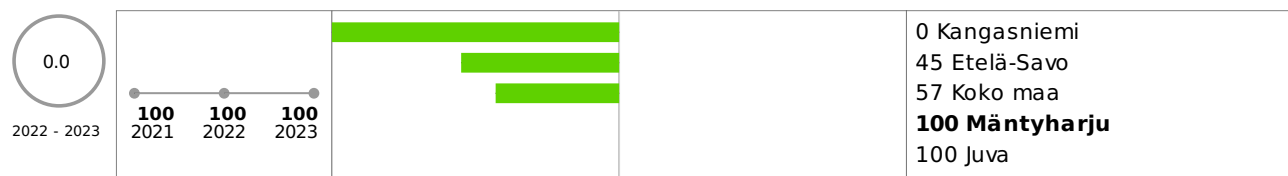
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista

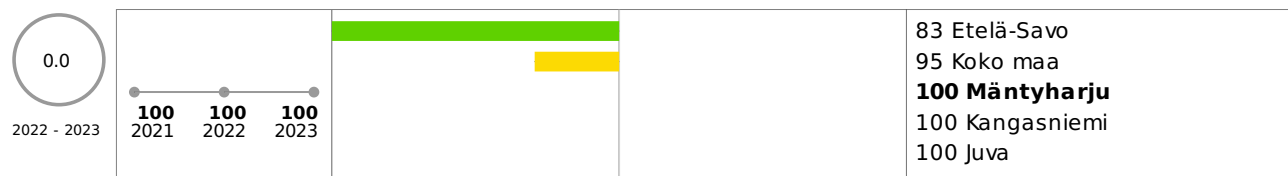
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista

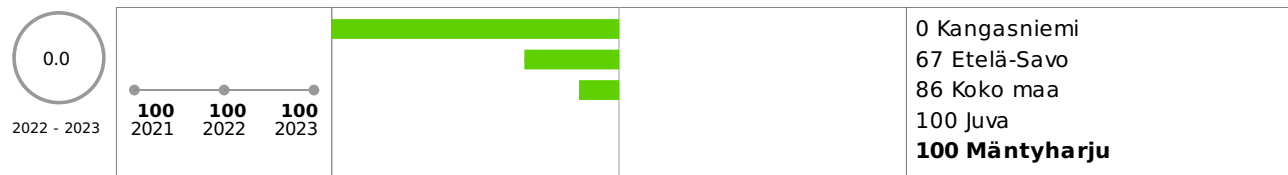
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen

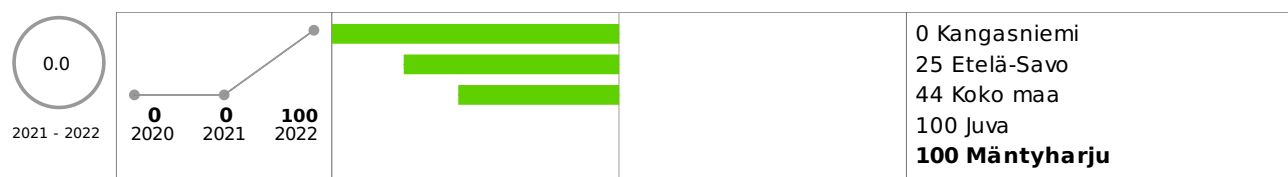
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä

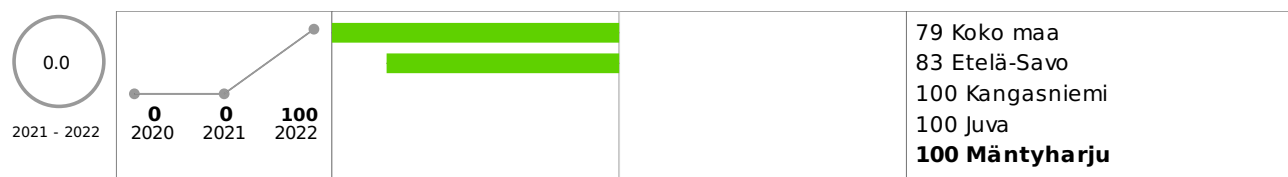
Kunnan palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja

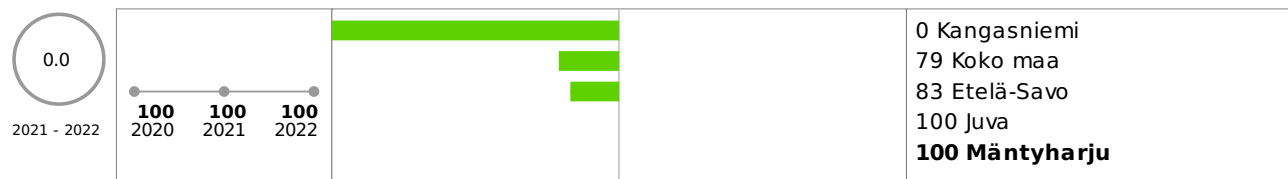
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa

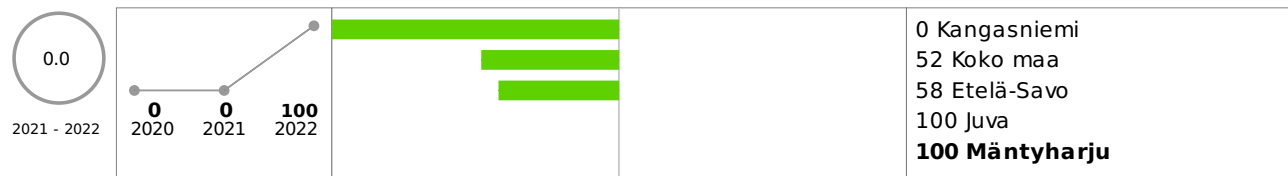
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen

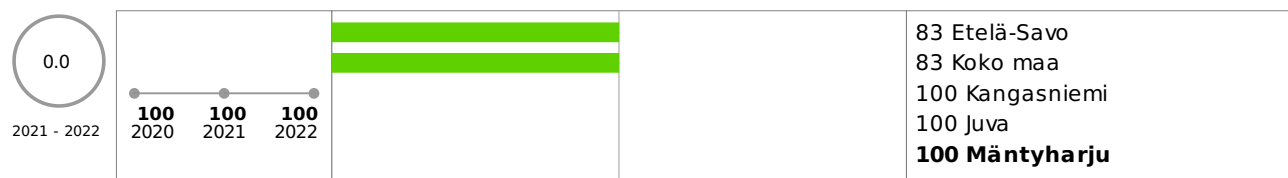
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille

Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin

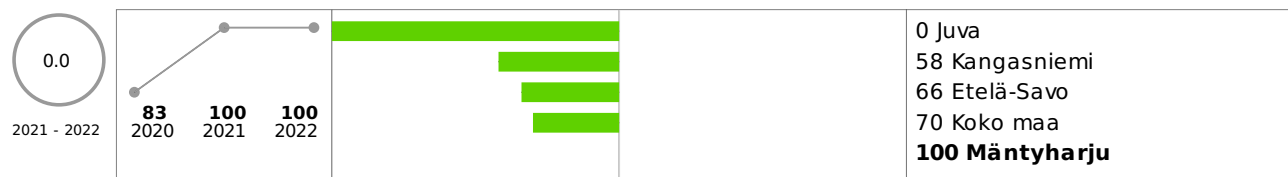
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä

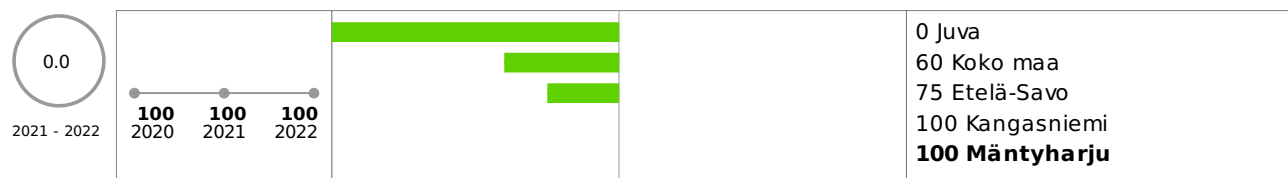
Kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus

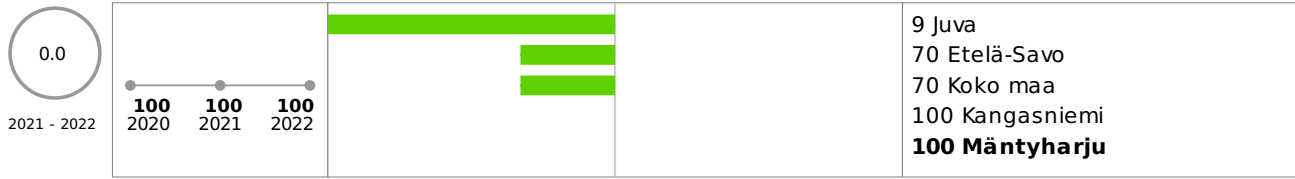
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa

Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit

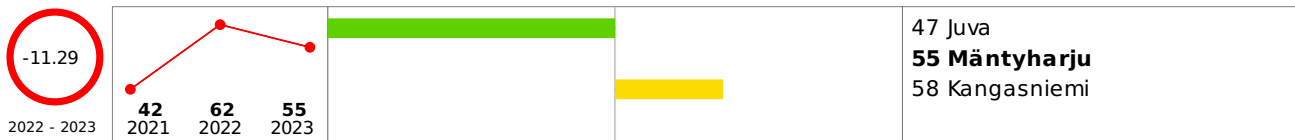
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä

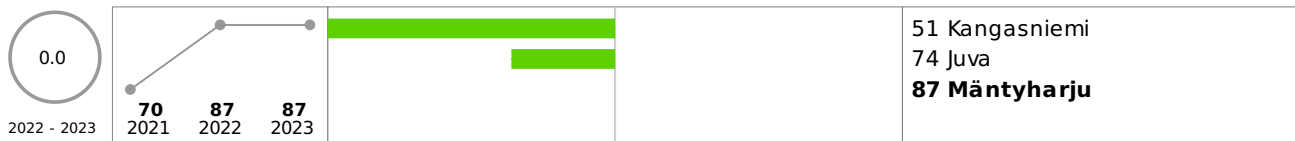
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnyksiä - TEA, pistemäärä

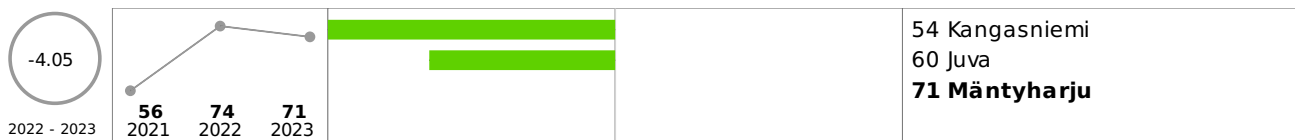
Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

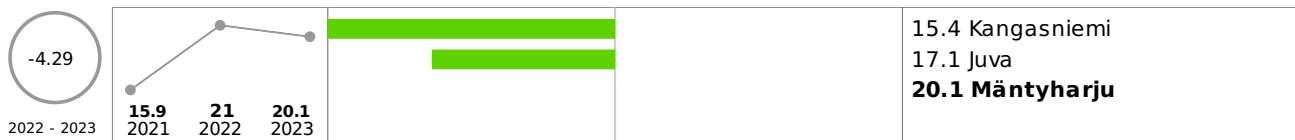
Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

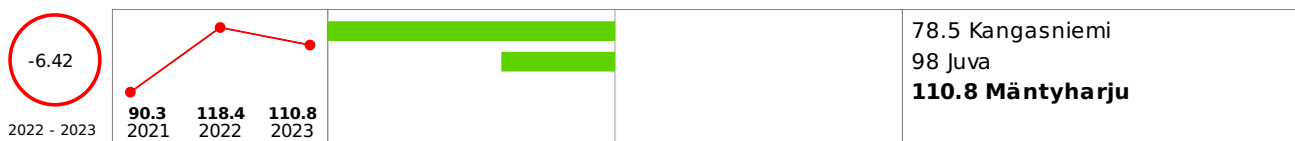
HYTE-kerroin, 0 - 100

HYTE-kerroin euroa / asukas

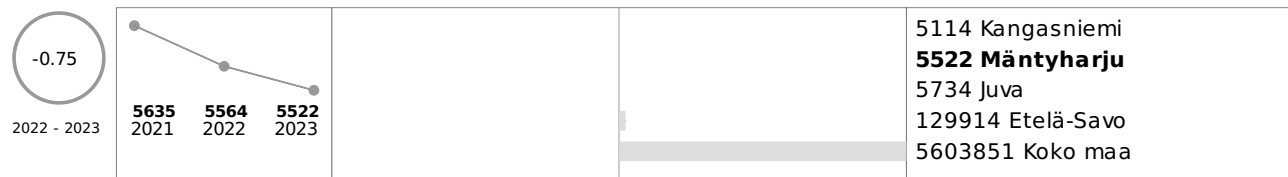
HYTE-kerroin, 1 000 euroa

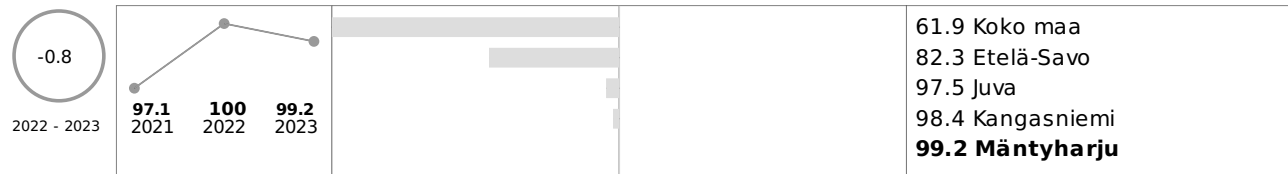
Elinvoima

Väestö

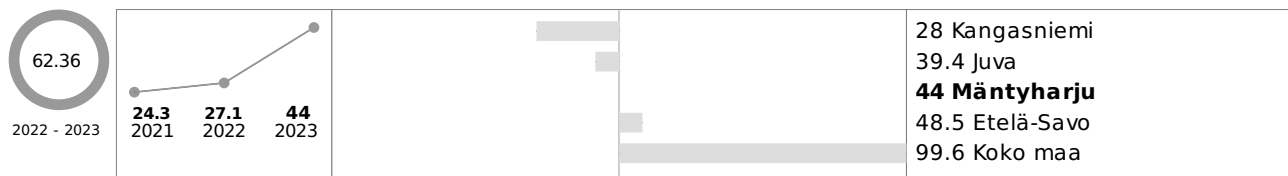
Väestö 31.12.

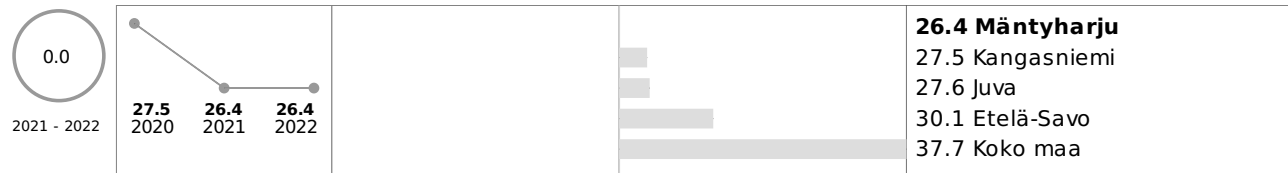
Huoltosuhde, demografinen

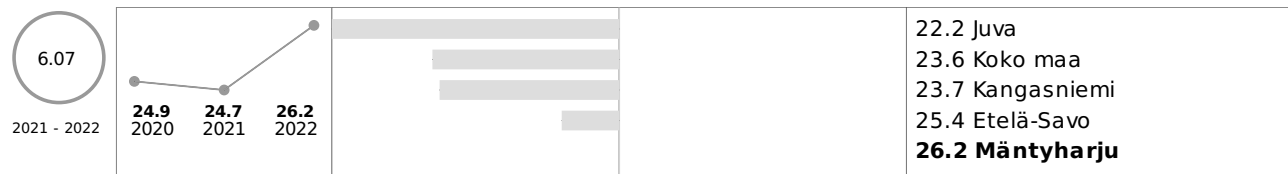
Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta

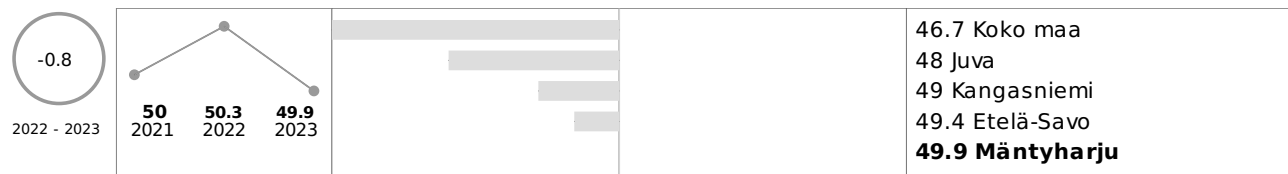
Lapsiperheet, % perheistä

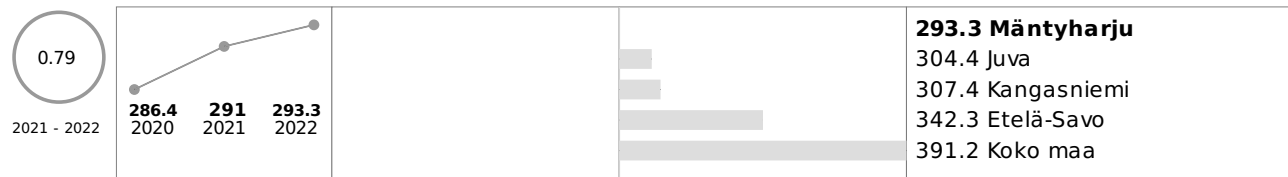
Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

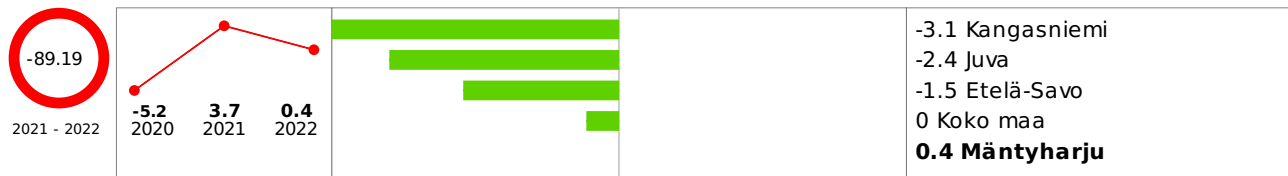
Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista

Koulutustasomittain

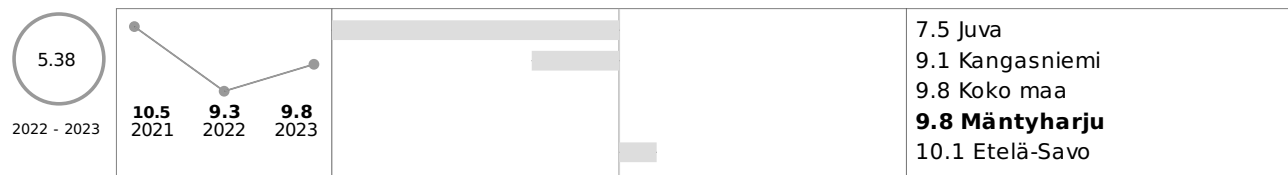

Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta

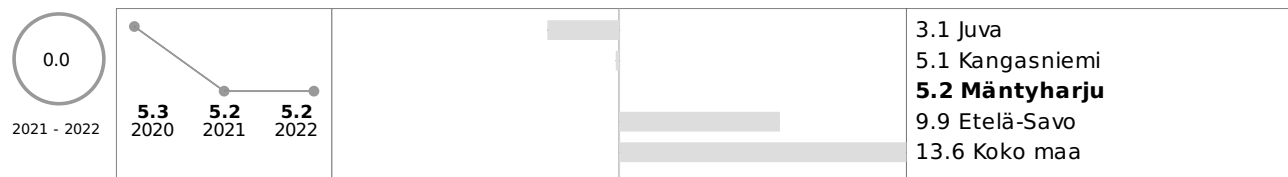

Elinvoima

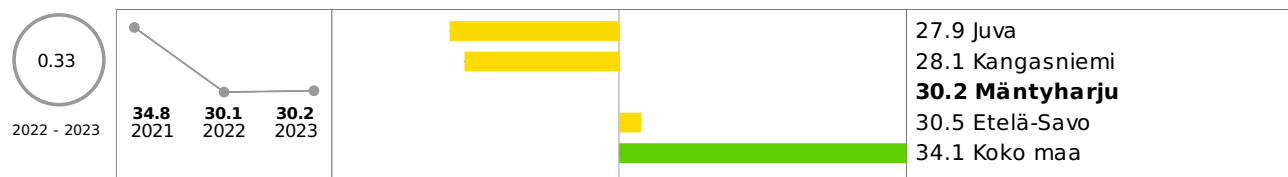
Työttömät, % työvoimasta

Yleistä asumistukea saaneet yhteensä, % asutokunnista

Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä

Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta

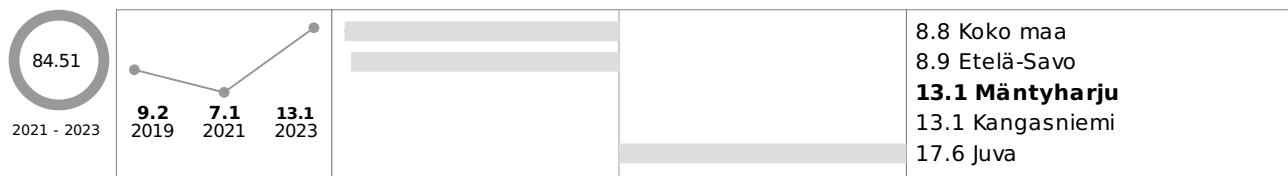
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

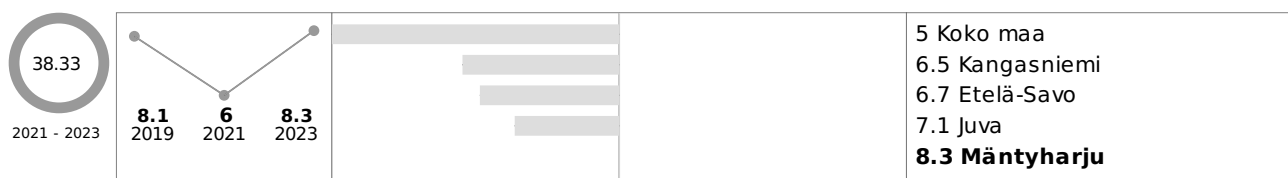
Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

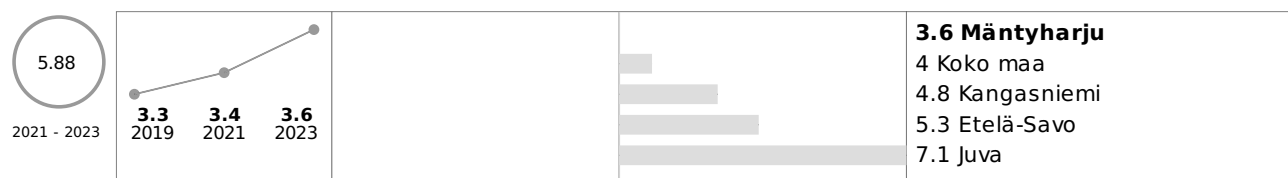
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

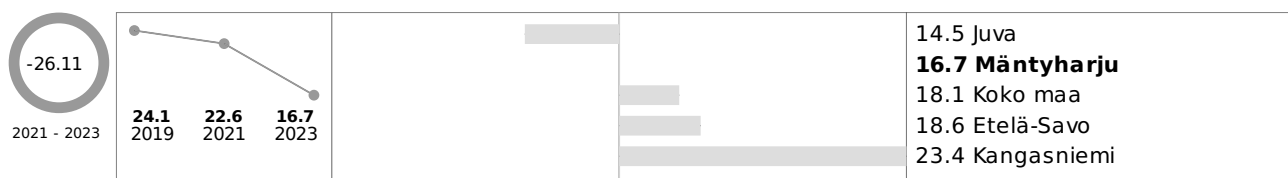
Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

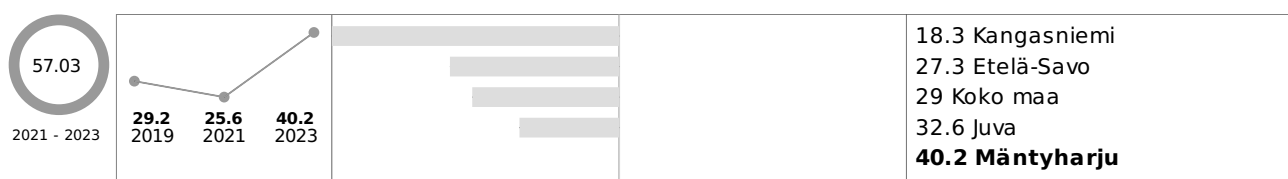
Nuuskaa päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

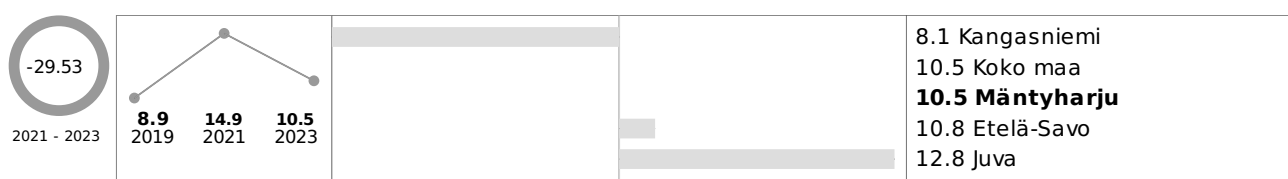
Sukupuoliyhdyntässä olleet, % 8. ja 9. luokan oppilaista

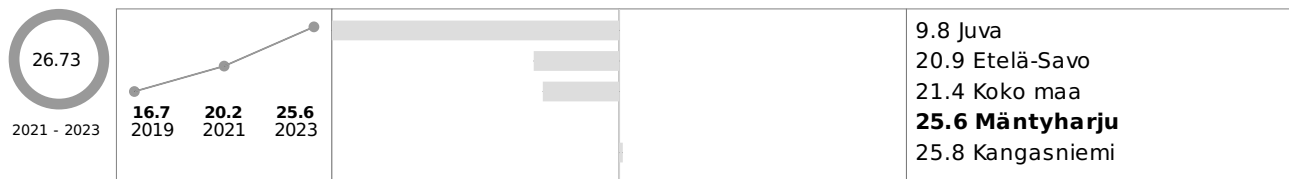
Opettajat eivät rohkaise mielipiteen ilmaisuun oppitunnilla, % 8. ja 9. luokan oppilaista

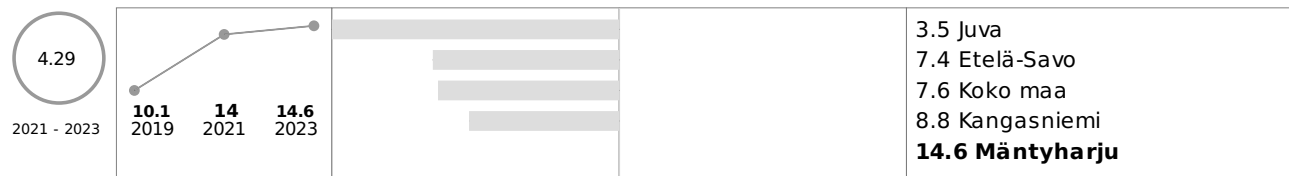
Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista

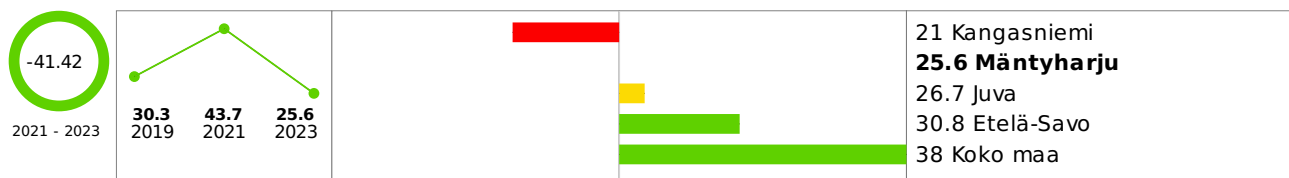
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

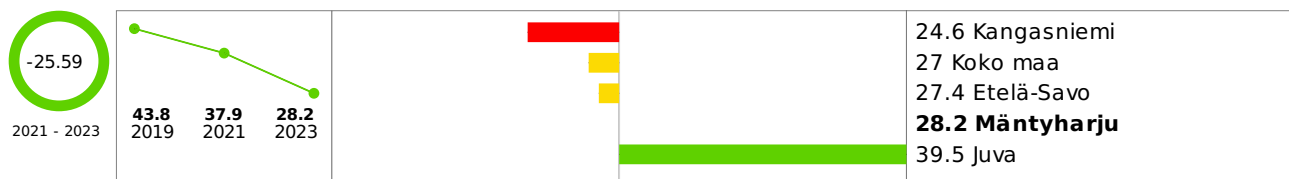
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % 8. ja 9. luokan oppilaista

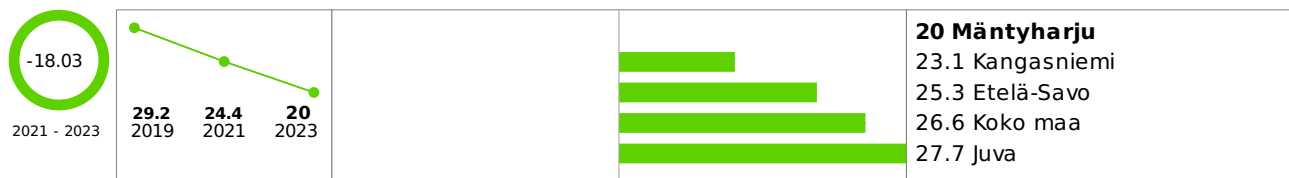
Pelaa rahapelejä viikoittain, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Eryiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 0 - 15-vuotiaita, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

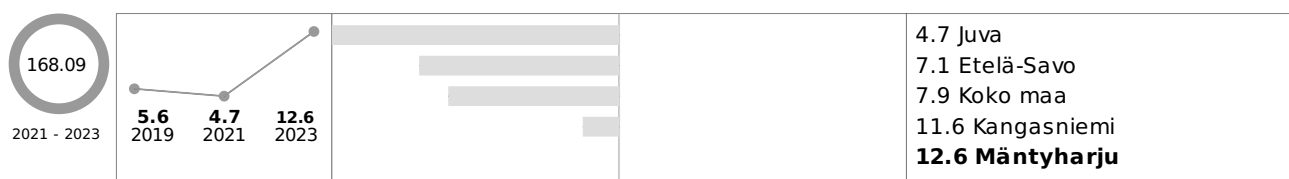

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

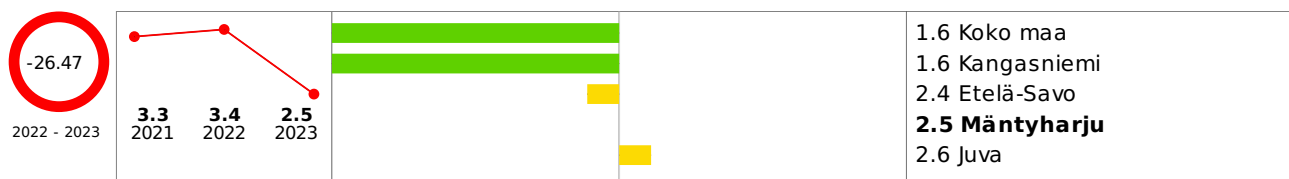

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

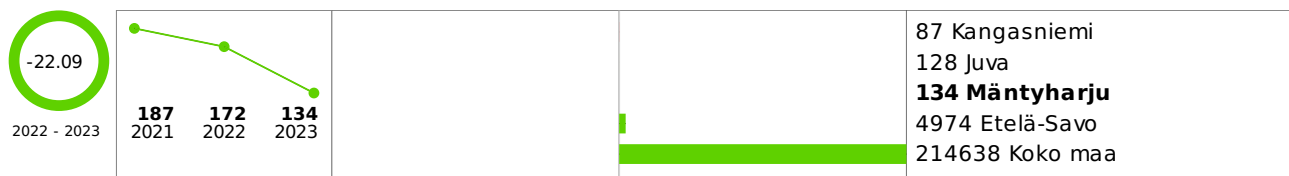
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

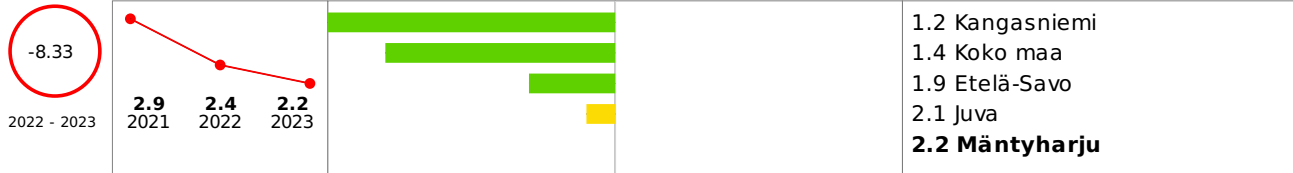
Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä (THL)

Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista

Huostassa tai kiireellisesti sijoitettuna olleet 0 - 17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

Rikoksista syyllisiksi epäillyt 0 - 14-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

Palvelut

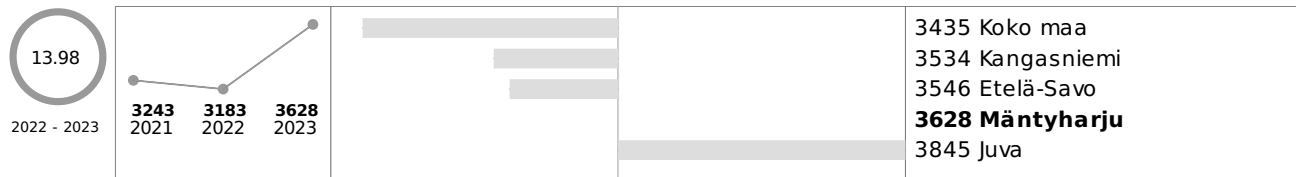
Koulu

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa - TEA, pistemäärä

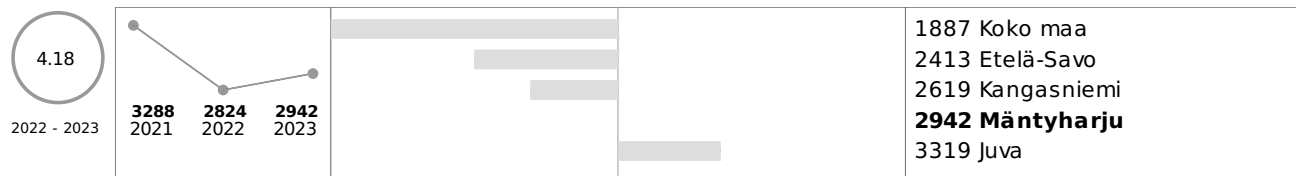

Sosiaali- ja terveydenhuolto

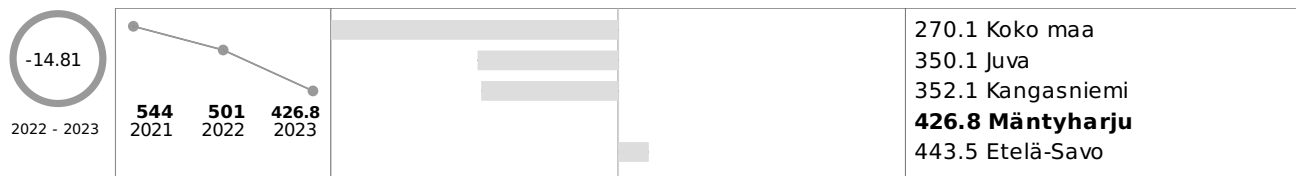
Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiasta

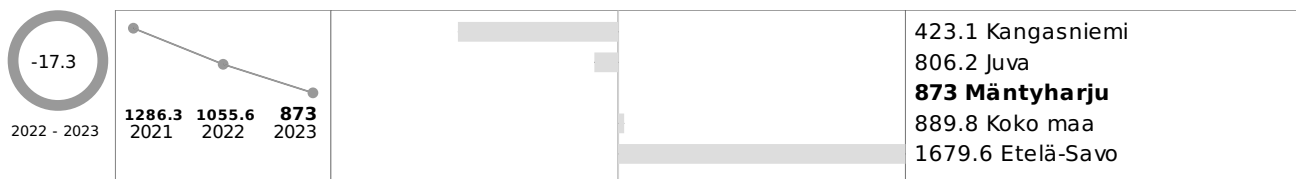
Perusterveydenhuollon kouluterveydenhuollon käynnit / 1 000 7 - 18-vuotiasta

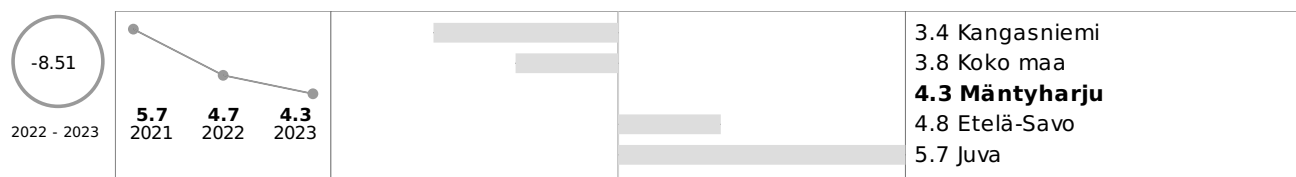
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, lastenpsykiatria / 1 000 0 - 12-vuotiasta

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, nuorisopsykiatria / 1 000 13 - 17-vuotiasta

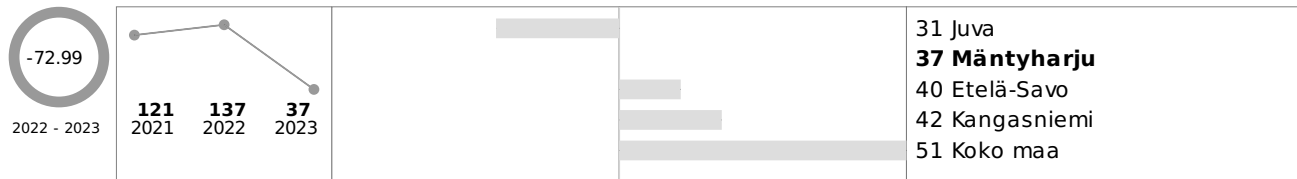

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0 - 17-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

Muut palvelut

Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat vuoden aikana / 1 000 alle 18-vuotiasta, kunnan kustantamat palvelut

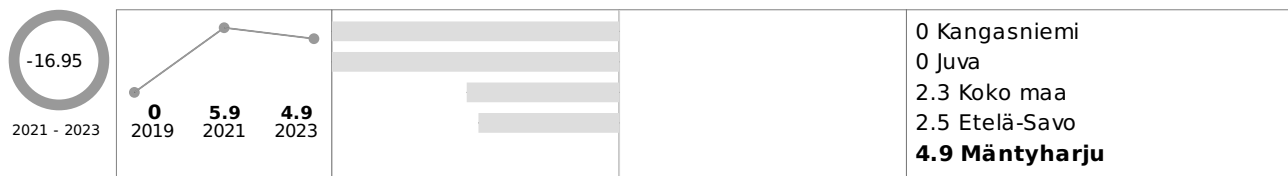

NUORET JA NUORET AIKUISET

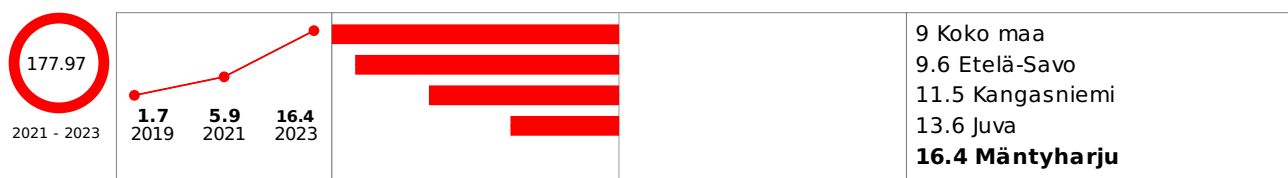
Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

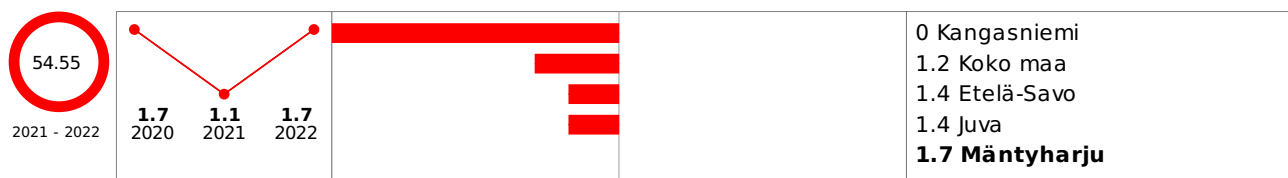
Nuuskaa päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Ei yhtään läheistä ystävää, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

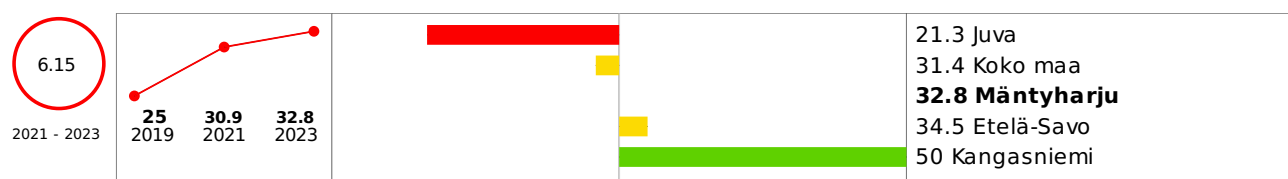
Ylipaino, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

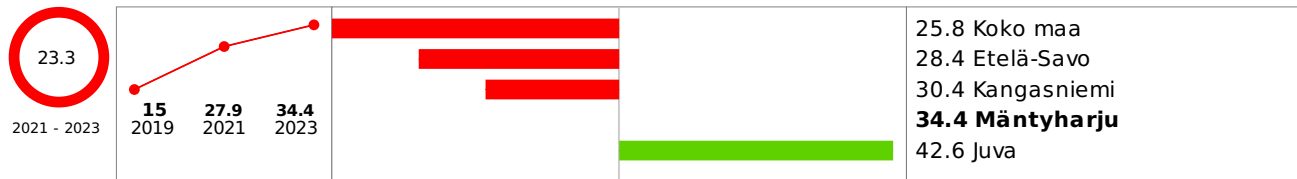
Kokee terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Ei syö koululounasta päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Tupakoi päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

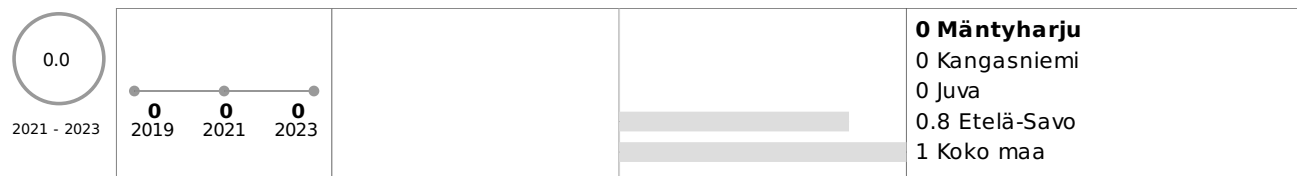

Kuntoutusrahaa saavat 16 - 19-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

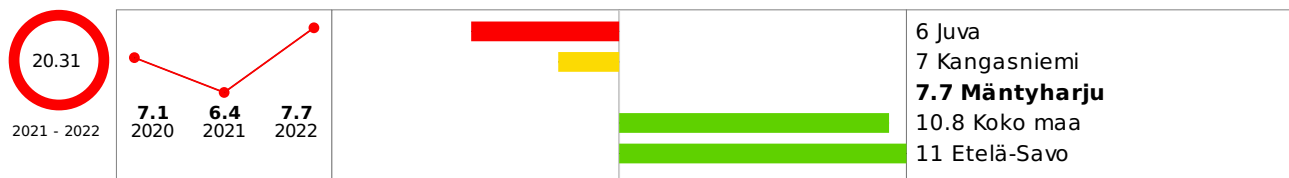
Osallistunut koulukiusaamiseen vähintään kerran viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

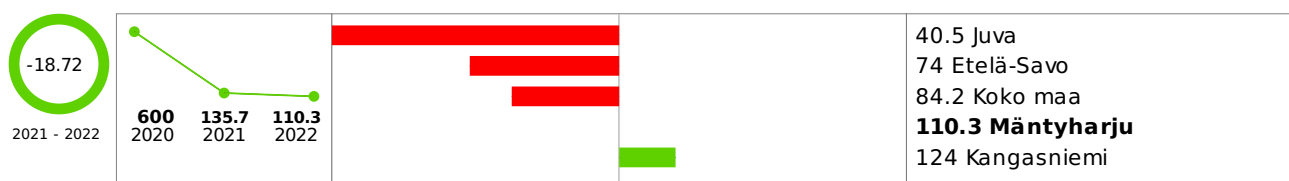
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

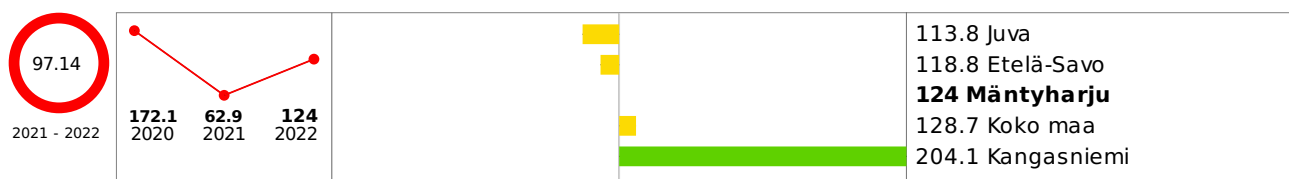
Alioikeuksissa tuomitut 15 vuotta täyttäneet henkilöt / 1 000 vastaavan ikäistä

Rikoksista syyllisiksi epäillyt 15 - 17-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

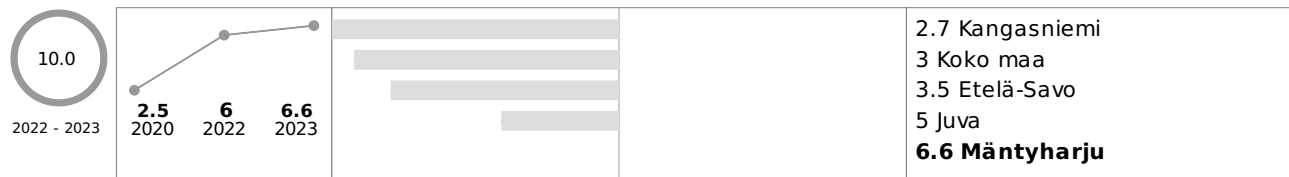
Rikoksista syyllisiksi epäillyt 18 - 20-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 18 - 24-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

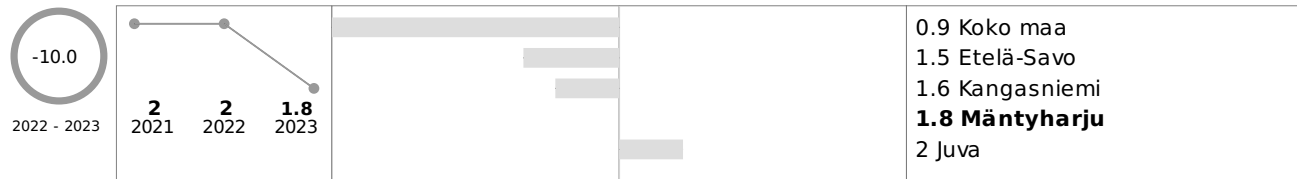

TYÖIKÄISET

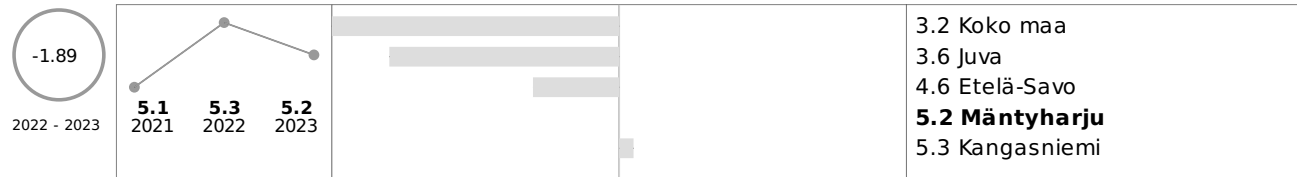
Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

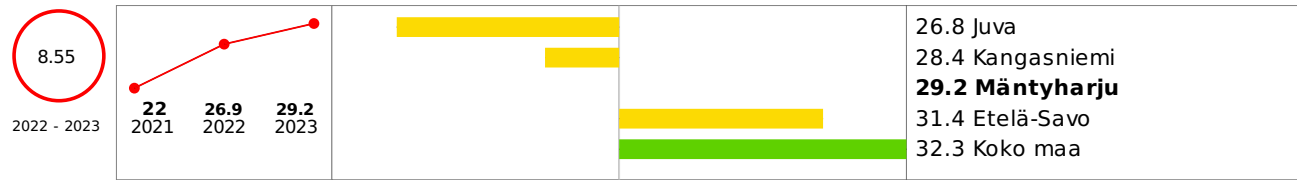
Tuki- ja liikuntaelinten- sekä sidekudosten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

Sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

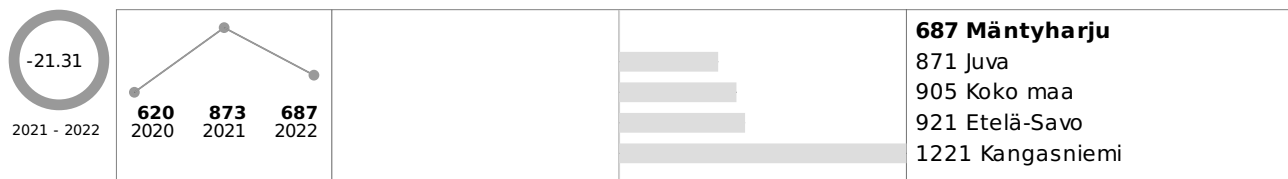
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

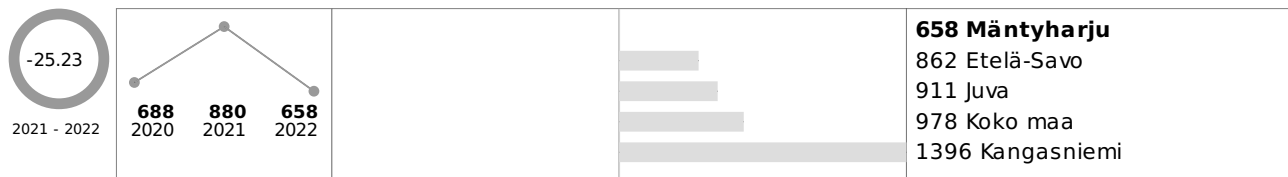
Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

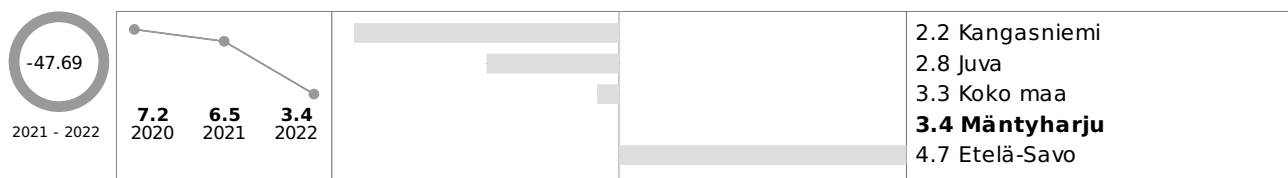
Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 15 - 49-vuotiailla / 1 000 vastaavan ikäistä

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 50 - 64-vuotiailla / 1 000 vastaavan ikäistä

Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

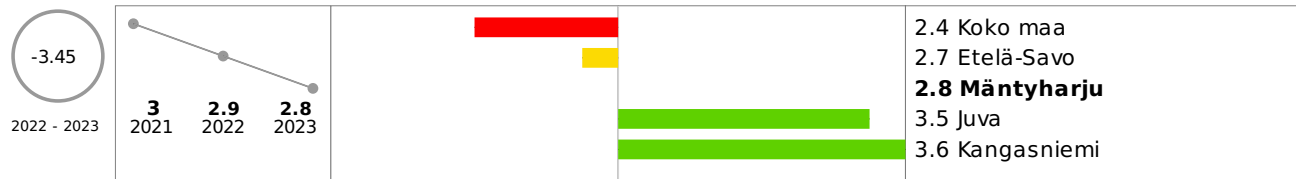

IKÄIHMISET

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin psykoosin vuoksi oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

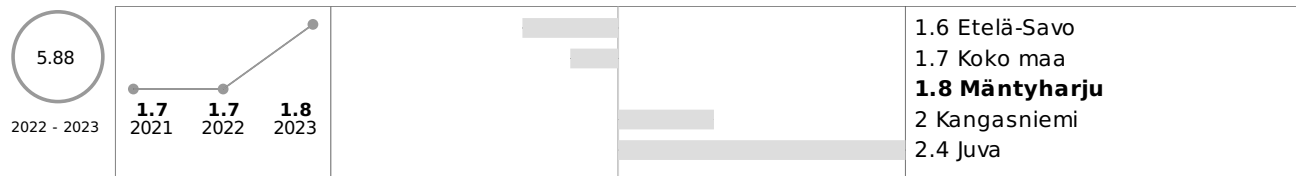

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

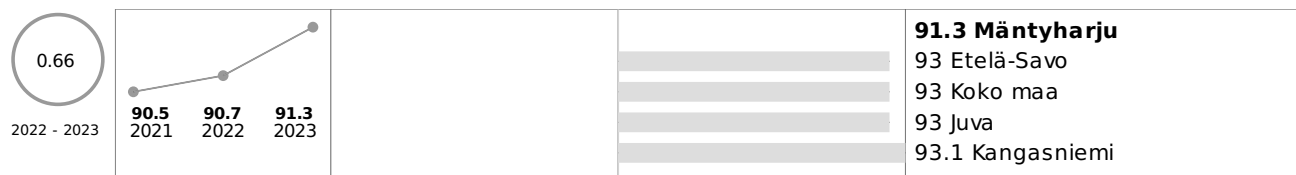
Opiskelu, työ ja toimeentulo

Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä

-1.59

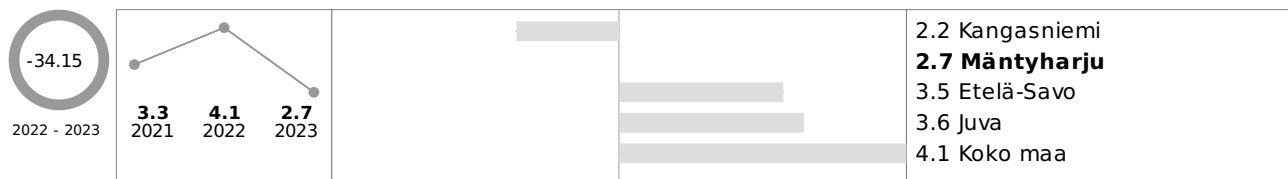
2022 - 2023

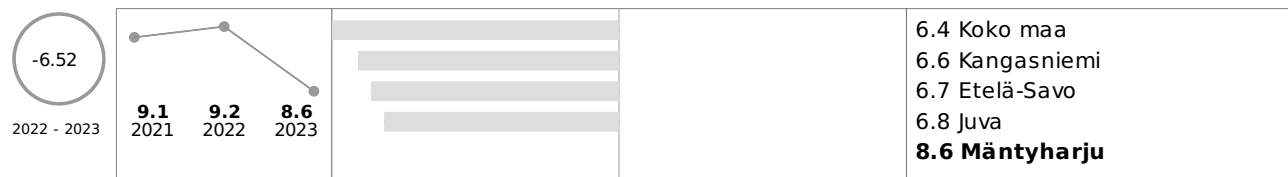
Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

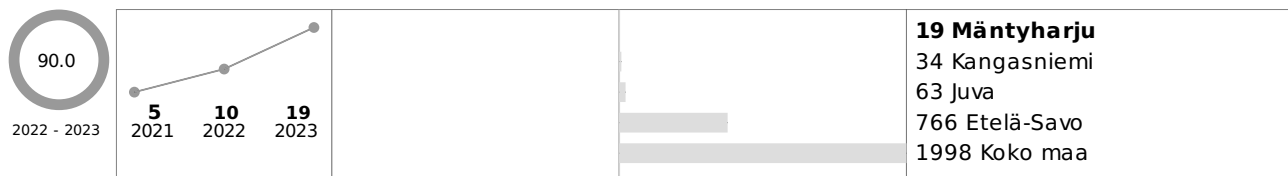
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä

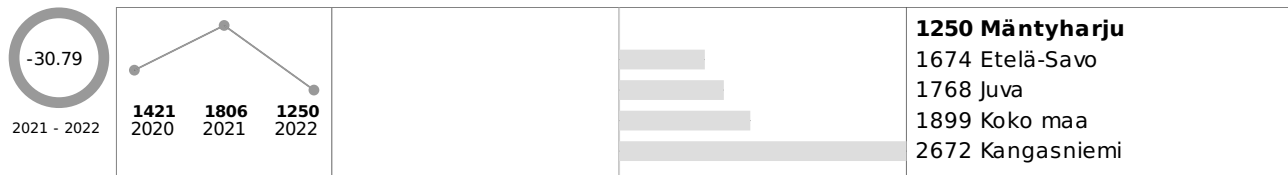
Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä

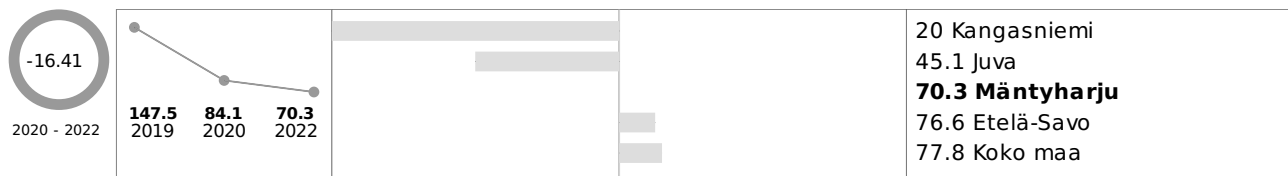
Ikääntyneiden perhehoito, asiakkaita 31.12.

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavan ikäistä

Psykiatrian laitoshoidon hoitopäivät 75 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavan ikäistä

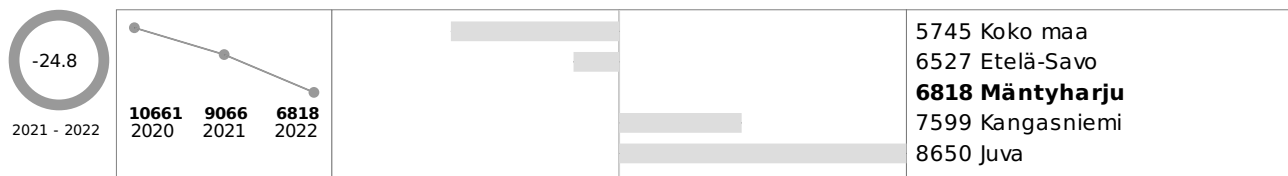

KAIKKI IKÄRYHMÄT

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Menetetyt elinvuodet (PYLL) ikäväliillä 0 - 80 vuotta / 100 000 asukasta

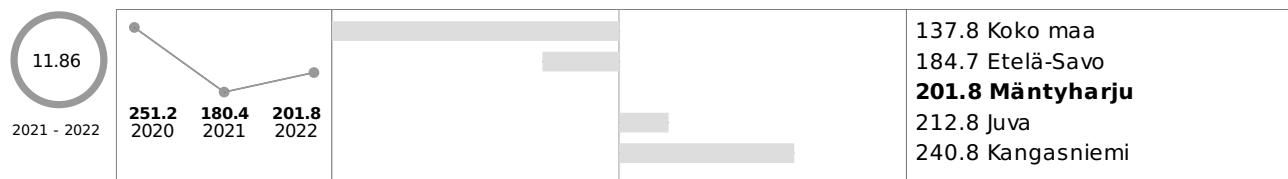

Sairauspäivärahaa saaneet 16 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

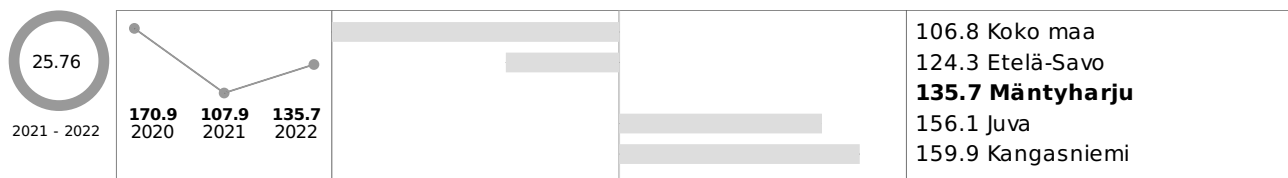

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

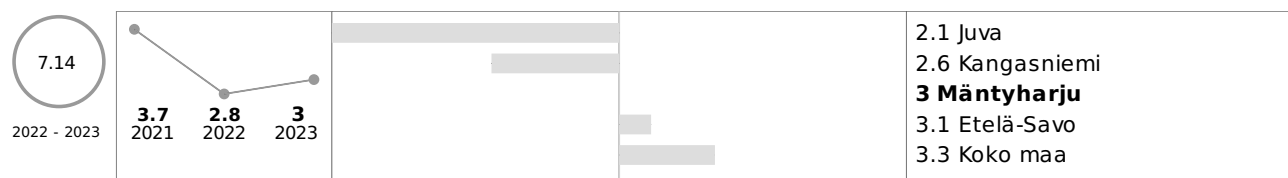
Koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyvät hoitajaksot / 10 000 asukasta

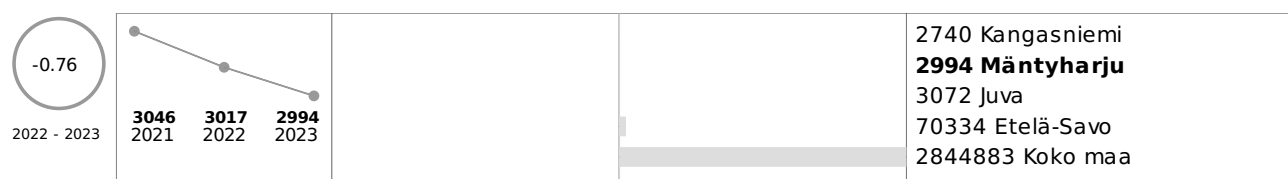
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot / 10 000 asukasta

Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta

Asuntokunnat yhteensä, lkm

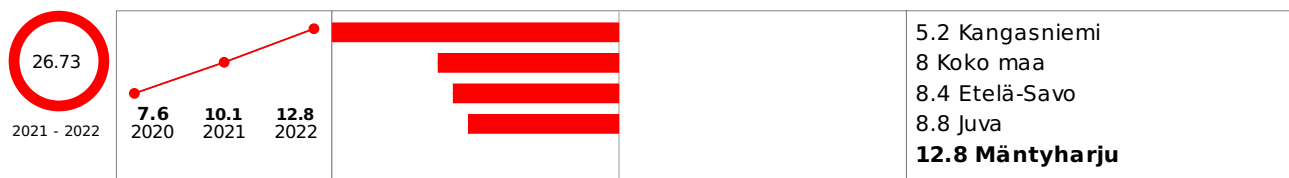
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

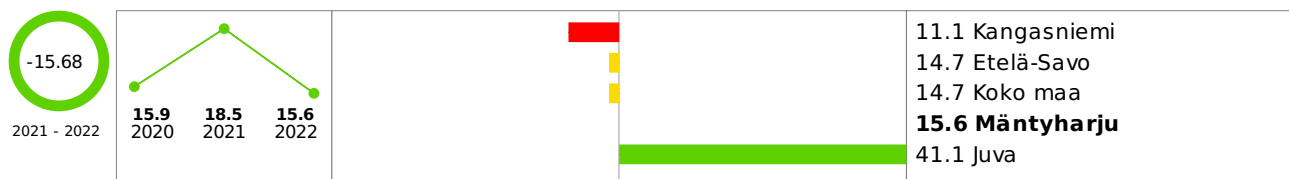
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta

Poliisin tietoon tulleet eräät liikenne rikokset / 1 000 asukasta

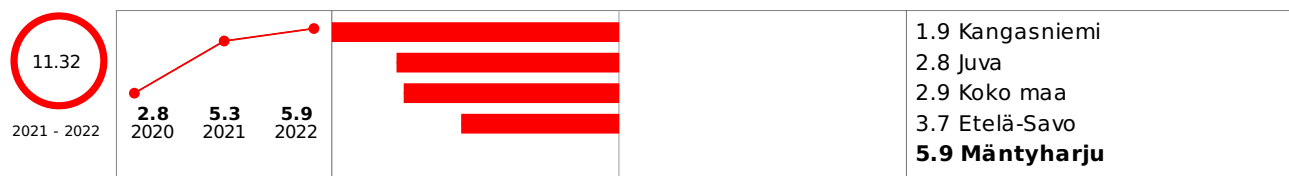
Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikenne rikkomukset / 1 000 asukasta

Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:n alkoholina, litraa

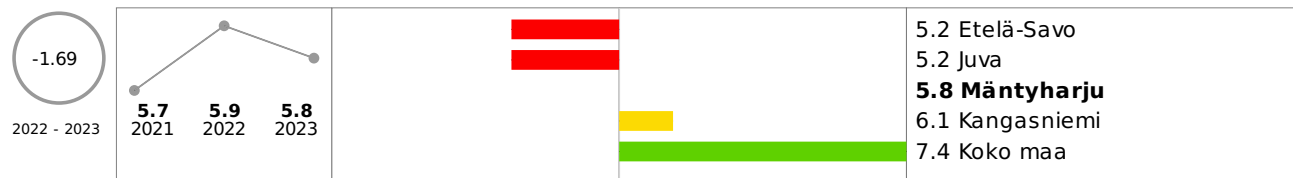
Poliisin tietoon tulleet rattijuopumus tapaukset / 1 000 asukasta

Poliisin tietoon tulleet kaikki huumausainerikokset / 1 000 asukasta

Ahtaasti asuvat asutokunnat, % kaikista asutokunnista

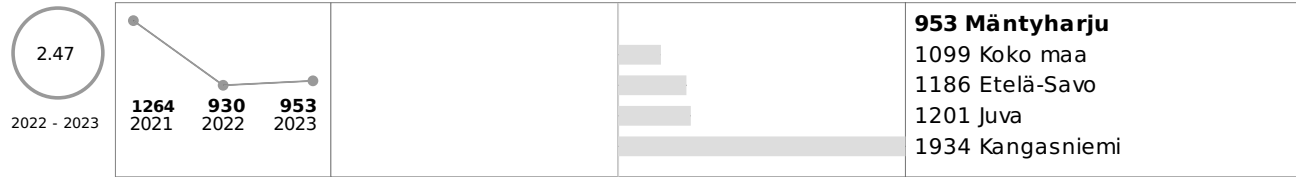
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat / 10 000 asukasta

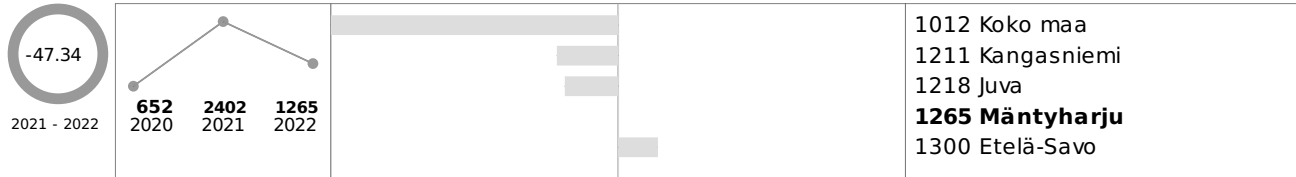
Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

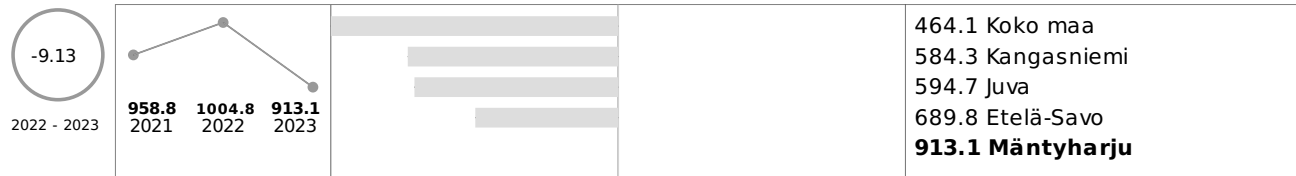
Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta

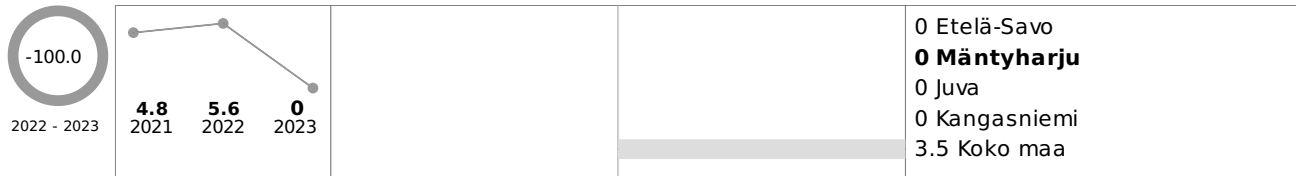
Perusterveydenhuollon muut avohoitokäynnit (muu ammattiryhmä kuin lääkäri) / 1 000 asukasta

Aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit / 1 000 18 vuotta täyttänyttä

Päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita / 1 000 asukasta

Toimeentulotuki, euroa / asukas

